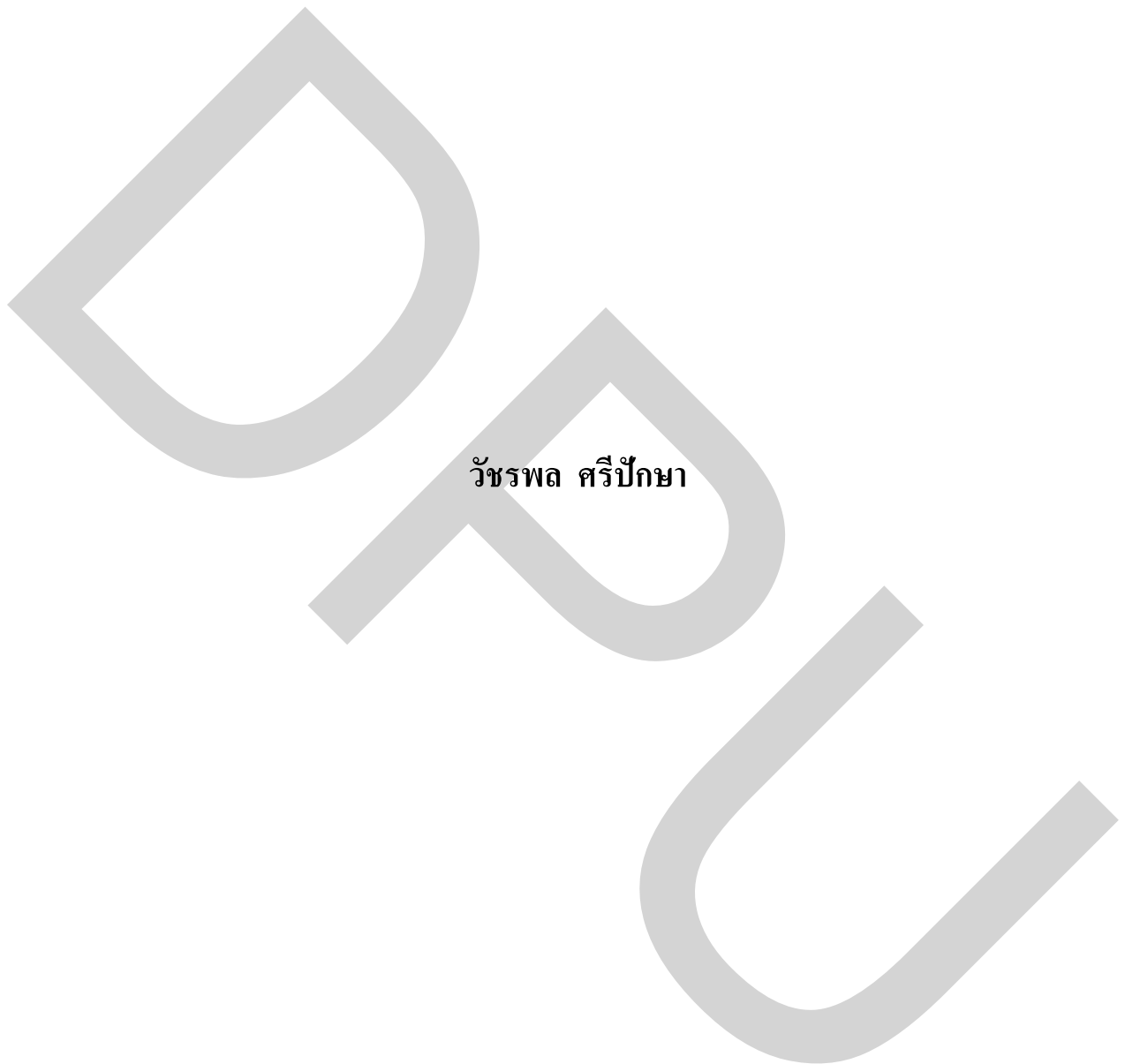

เขตอำนาจสอบสวน : ศึกษากรณีความผิดฐานหมิ่นประมาท
โดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์

วัชรพล ศรีปักษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมมรงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2556

**Power to conduct inquiry : Case study the offences of defamation
be committed by mean of interview to the newspaper**

Watcharapol Sripaksa

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนได้จัดทำขึ้นและสำเร็จลุล่วงลงได้ เนื่องจากผู้เขียนได้รับความกรุณาจากคณาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้ง 4 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต และผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์ กรรมการที่ปรึกษา ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผู้เขียนดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ อาจารย์ทุกท่านได้ให้แนวทางและชี้แนะสิ่งต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดีจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้

กราบขอบพระคุณบิดามารดา อาจารย์ทุกคนในสาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาต่างๆ ทำให้ผู้เขียนได้นำความรู้ที่ได้มาใช้ในหน้าที่การงานและในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือทุกท่านที่ผู้เขียนไม่ได้กล่าวถึงไว้ ณ โอกาสนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความดีอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบความดีเหล่านั้นแก่ผู้ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ หากมีข้อผิดพลาดบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้เองด้วยความเต็มใจ

วัชรพล ศรีปัญญา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. แนวความคิดและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนและ ความผิดฐานหมิ่นประมาท.....	6
2.1 หลักบุคคลไม่ควรได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำครั้งเดียว.....	7
2.2 ทฤษฎีการสอบสวน.....	10
2.2.1 หลักค้นหาความจริง.....	11
2.2.2 หลักเหตุผล.....	16
2.3 ความผิดหลายบทหรือหลายกระทง.....	19
2.3.1 ความผิดหลายบทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90.....	19
2.3.2 ความผิดหลายกระทงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91.....	23
2.4 ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา.....	26
2.4.1 ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326.....	26
2.4.2 ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328.....	29
2.5 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย และต่างประเทศ.....	30

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3. การสอบสวนและเขตอำนาจสอบสวนความผิดฐานหมิ่นประมาท.....	36
3.1 การร้องทุกข์ของผู้เสียหาย.....	37
3.2 ความหมายและจุดมุ่งหมายของการสอบสวน.....	52
3.3 เขตอำนาจสอบสวน.....	56
3.3.1 กรณีความผิดในราชอาณาจักร.....	57
3.3.2 กรณีความผิดนอกในราชอาณาจักร.....	65
3.4 พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ.....	66
3.5 พนักงานสอบสวนกับการดำเนินคดีอาญาความผิดอันยอมความได้.....	68
4. วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการสอบสวนคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท	
กรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์.....	73
4.1 ลักษณะการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณี	
การให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์.....	75
4.2 เขตอำนาจสอบสวนในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท	
กรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์.....	76
4.2.1 กรณีผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่ห่างไกล.....	77
4.2.2 กรณีผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายท้องที่.....	78
4.3 พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท	
กรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์.....	79
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	83
5.1 บทสรุป.....	83
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	87
บรรณานุกรม.....	90
ภาคผนวก.....	94
ประวัติผู้เขียน.....	98

ประมวลศัพท์และคำย่อ

- ฎศ. หมายถึง คำพิพากษาฎีกาที่จัดพิมพ์โดยสำนักงานส่งเสริมตุลาการ
- น. หมายถึง คำพิพากษาฎีกาที่จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา

หัวข้อวิทยานิพนธ์   เขตอำนาจสอบสวน: ศึกษากรณีความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการ
ให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียน   วัชรพล ศรีปึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา   อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวะ

สาขาวิชา   นิติศาสตร์

ปีการศึกษา   2555

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา แนวความคิดและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเขตอำนาจสอบสวนกรณีความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ เนื่องจากการกระทำผิดหมิ่นประมาทดังกล่าวมีลักษณะการกระทำผิดที่ใกล้เคียงกับความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์เป็นผู้พิมพ์โฆษณาข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทเอง ปัญหาที่พบก็คือผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์นั้นอาจมีความเชื่อหรือความเข้าใจว่า การกระทำผิดดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดเฉพาะทางในหลายท้องที่เช่นเดียวกับการหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาที่หนังสือพิมพ์เป็นผู้กระทำความผิดซึ่งสามารถร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายก็ได้ และการที่ผู้เสียหายทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายๆท้องที่หรือท้องที่ที่ห่างไกลโดยไม่คำนึงถึงเขตอำนาจสอบสวนเหนือคดีนั้นๆ เป็นเหตุให้ผู้ต้องหาได้รับความเดือดร้อนเกินสมควรต่างๆ ที่ผู้กระทำความผิดมิได้ต้องการที่จะให้ข้อความเผยแพร่ออกไปเช่นนั้น

ผลจากการศึกษาพบว่า การที่ผู้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ด้วยถ้อยคำอันเป็นการหมิ่นประมาทผู้เสียหาย หนังสือพิมพ์นำถ้อยคำนั้นไปลงพิมพ์โฆษณา เมื่อไม่ปรากฏว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้ใช้ให้หนังสือพิมพ์ไปลงพิมพ์ จึงเป็นเรื่องของหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 แต่การกระทำของผู้นั้นเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 เขตอำนาจสอบสวนคดีหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นความผิดธรรมดาจึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดอ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจสอบสวนของตนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวกจึงให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาอยู่ที่หรือถูกจับเป็น

ผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวน ดังนี้ เขตอำนาจสอบสวนในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ จึงได้แก่ท้องที่ที่ผู้กระทำผิดได้กล่าวถ้อยคำหมิ่นประมาทหรือได้ให้สัมภาษณ์นั่นเอง หากพนักงานสอบสวนท้องที่อื่นซึ่งมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้ทำการสอบสวน ย่อมเป็นการสอบสวนที่กระทำโดยพนักงานสอบสวนที่ไม่มีเขตอำนาจ ทำให้การสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย และอาจส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120

ดังนั้น ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่ได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ผู้กระทำผิดได้ให้สัมภาษณ์หรือไปร้องทุกข์ในหลายท้องที่ สามารถนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124 วรรคแรก มาใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เพราะมาตราดังกล่าวได้กำหนดให้ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจท้องที่ใดก็ได้ เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่รับคำร้องทุกข์นั้นไว้จะต้องพิจารณาว่าความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นอยู่ในเขตอำนาจสอบสวนของตนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 หรือไม่ หากไม่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นแล้วจะต้องส่งคำร้องทุกข์ดังกล่าวไปยังพนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจสอบสวน ก็คือในท้องที่ที่ผู้กระทำผิด ได้ให้สัมภาษณ์ถ้อยคำอันเป็นการหมิ่นประมาท แนวทางการดำเนินการดังกล่าวจึงเป็นไปตาม หลักกฎหมายที่ว่า “บุคคลไม่ควรได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำผิดครั้งเดียว” (ne bis in idem) หรือหลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำนั่นเอง ประกอบกับการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนในท้องที่ ที่ความผิดเกิดขึ้นนั้นย่อมจะมีความสะดวกต่อบุคคลและเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องมากกว่าที่จะเป็นท้องที่อื่น และพยานหลักฐานต่างๆ โดยปกติน่าจะตรวจพบหรือมีอยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุ นั้น อีกทั้งเมื่อมีการกระทำผิดเกิดในท้องที่ใด ความสงบสุขของชุมชนหรือสังคมแห่งนั้นย่อมได้รับความกระทบกระเทือนยิ่งกว่าในท้องที่แห่งอื่น คดีความจึงควรที่จะได้รับการพิจารณากันในท้องที่ที่เกิดเหตุเป็นสำคัญ

Thesis Title	Power to conduct inquiry : Case study the offences of defamation be committed by mean of interview to the newspaper
Author	Watcharapol Sripaksa
Thesis Advisor	Dr. Uthai Artivej
Department	Law
Academic Year	2012

ABSTRACT

This thesis aims to study the current situation, concepts and principles relating to the power to conduct inquiry of offences of defamation committed by mean of interview to the newspaper. Since such offences has similarities to the offence of defamation by means of publication which the newspaper publishes the defamation statement on their own. The question to be considered is the injured persons are probably thought or believed that offences are identical to the defamation committed in several jurisdictions which the newspapers commit. They might think that they are rightfully file a complaint to the inquiry officials in any jurisdiction where the newspapers are distributed filing the complaints to several inquiry officials in many jurisdictions without considering to the real jurisdiction cause the alleged offenders to be in troubled unreasonably though the offenders might not need the statements to be circulated.

From the studies, it is found that the person interviewed by the newspaper addresses some defamatory statement the newspapers publish that statements on their own afterwards. On the condition that the interviewee doses not intend the newspaper to publish the defamatory statement, it is the liability of the newspaper, while the interviewee is not liable for the offense of libels as provided by section 328 of the Criminal Code. However, such interviewee is liable for the defamation as provided by section 326 of the Criminal Code. Therefore, the power to conduct an inquiry pertaining the offences of defamation committed by mean of interview to the newspaper, that is the one and same act, is subjected to section 18 of the Criminal Procedure Code which provides that the inquiry official where the offence took place in their jurisdiction shall be responsible for conducting an inquiry except where necessity exists or for convenience in conducting the inquiry, an inquiry official of the jurisdiction where an alleged offender resides or

was arrested shall be responsible for conducting such inquiry consequently, the power to conduct inquiry pertaining the defamation committed by means of interview to the newspaper is the jurisdiction where an alleged offender address the defamatory statement or deliver the message towards the newspaper. If the inquiry officials in any jurisdictions which are not relevant to the defamation conducted the inquiry, it would be considered as illegal inquiry and might to the power to file a criminal case of the publish prosecutor as provided by section 120 of the Criminal Procedure Code.

To this end, if the inquiry person neither filed a complaint towards the inquiry official where the alleged was interviewed nor filed a complaint to many jurisdictions, it may apply section 124 of the Criminal Procedure Code to solve the problem occurred. Because that section provides that the inquired person shall file the complaint either to any administrative officials or police. It is the responsibility of the inquiry officials or administrative officials or police who receive that complaint to consider that the offence of defamation is in their jurisdiction as provided by section 18 of Criminal Procedure Code. If there is no power to conduct the inquiry, he has to forward the complaint to the inquiry official in which the alleged offender committed the offence the process to cope with the situation is according to the doctrine of “ne bis in idem” that means “No man ought to be twice harassed for the same cause.” In addition, the inquiry conducted by the inquiry official in whom the offence took place is more convenient for the reason that the evidences should be found, where the offences took place. Moreover, the peaceful of the community or social where the offences took place are affected more than other jurisdiction. Hence, the case should be processed where the offence occurred.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นในคดีหมิ่นประมาทที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ เรื่องเขตอำนาจสอบสวนในความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่แล้วบุคคลทั่วไปจะมีความเข้าใจว่าที่เกิดเหตุจะมีหลายสถานที่ สาเหตุเนื่องมาจากมีการเผยแพร่ข้อความผ่านทางสื่อสารมวลชนไปยังที่ต่างๆ โดยเฉพาะ ซึ่งหากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมหรือการสัมภาษณ์ของบุคคลสำคัญๆ ก็จะทำให้มีการแพร่ภาพหรือข้อความที่อันเป็นการหมิ่นประมาทนั้นไปทั่วประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือพนักงานสอบสวนอาจตกเป็นเครื่องมือของผู้เสียหายได้ หากในกรณีที่ผู้เสียหายไปร้องทุกข์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในหลายๆ ท้องที่ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายหรือยังสถานที่ห่างไกลซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำผิดได้รับความลำบากและดูเหมือนเป็นการกลั่นแกล้งกัน ซึ่งการกระทำดังกล่าวก็เกิดขึ้นมิให้เห็นอยู่เนืองๆ

ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจถือได้ว่าเป็นช่องว่างของกฎหมาย การที่ผู้ต้องหาได้พูดหรือแสดงการหมิ่นประมาทผู้เสียหาย เช่น นายแดงได้ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ด้วยถ้อยคำหมิ่นประมาท นายดำที่กรุงเทพมหานคร หนังสือพิมพ์ได้วางจำหน่ายทั่วราชอาณาจักร นายดำได้อ่านพบบทความหมิ่นประมาทดังกล่าวที่จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้แล้วจึงเกิดปัญหาว่าพนักงานสอบสวนท้องที่ใดจึงจะมีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ เพราะหากเมื่อคำนึงถึงความเป็นธรรมของผู้เสียหายแล้ว การที่ผู้เสียหายต้องเดินทางไปถึงกรุงเทพมหานครอันเป็นที่เกิดเหตุนั้นย่อมไม่เป็นธรรมกับผู้เสียหายด้วย

แต่อย่างไรก็ตามจากข้อเท็จจริงดังกล่าว ทำให้ผู้เสียหายบางรายกระทำการไม่สุจริต โดยการฉวยโอกาสจากการอำนวยความสะดวกดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งผู้ต้องหา ไปทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในท้องที่ที่ห่างไกล ทำให้ผู้ต้องหาต้องได้รับความเดือดร้อนมากเกินไปจนความจำเป็น โดยเฉพาะกรณีผู้สื่อข่าวหรือบุคคลอื่นนำไปลงพิมพ์โฆษณาหรือเผยแพร่เองนั้น เป็นความผิดที่เป็นกรรมเดียว ผู้ต้องหาจะต้องถูกดำเนินคดีเฉพาะความผิดฐานหมิ่นประมาทธรรมดาเท่านั้น มิใช่หมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ดังเช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 5599/2530 (น.3077) ได้วินิจฉัยไว้ว่า

คำพิพากษาฎีกาที่ 5599/2330 (น.3077) จำเลยให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ด้วยข้อความอันมิชอบ เป็นการหมิ่นประมาทโจทก์ แล้วหนังสือพิมพ์นำข้อความนั้นไปลงพิมพ์ โฆษณา ดังนี้เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ใช้บังคับ ชู่เช็งยู จ้างวาน หรือยุยงส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์ไปลงพิมพ์ การที่หนังสือพิมพ์นำข้อความนั้นไปลงพิมพ์จึงเป็นเรื่องของหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะ คดีโจทก์ไม่มีมูลความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยให้สัมภาษณ์ ลงพิมพ์โฆษณาใส่ความโจทก์ในหนังสือพิมพ์รายวัน ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326, 328 และ 91

ศาลชั้นต้นได้สวนมูลฟ้องแล้ว มีคำสั่งว่าคดีโจทก์มีมูลเฉพาะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ให้ประทับฟ้องไว้พิจารณา ส่วนความผิดตามมาตรา 328 ไม่มีมูลให้ยกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายว่า ข้อเท็จจริงตามทางใต้สวนฟังได้ว่าจำเลยให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ด้วยข้อความอันมิชอบ เป็นการหมิ่นประมาทโจทก์ แล้วหนังสือพิมพ์นำข้อความนั้นไปลงพิมพ์โฆษณา มีปัญหาว่าการกระทำของจำเลยจะมีมูลเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาหรือไม่ เห็นว่าการกระทำของจำเลยในกรณีนี้มีเพียงประการเดียวคือ การให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ใช้ บังคับ ชู่เช็งยู จ้างวาน หรือยุยงส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์ไปลงพิมพ์ การที่หนังสือพิมพ์นำข้อความนั้นไปลงพิมพ์โฆษณาหรือไม่เป็นเรื่องของหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะ จำเลยหามีความผิดตามมาตรา 328 ด้วยไม่ ที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าคดีโจทก์ไม่มีมูลความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 328 นั้นชอบแล้ว

พิพากษายืน.

เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวข้างต้นแล้ว เขตอำนาจสอบสวนในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์จึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ผู้เสียหายจึงควรจะต้องร้องทุกข์ในสถานที่ที่ผู้ต้องหาแสดงถ้อยคำหมิ่นประมาทตามมาตรา 18 คือท้องที่ที่ความผิดอาญาได้เกิดหรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจหรือผู้ต้องหาที่อยู่หรือถูกจับ มิใช่ไปร้องทุกข์และดำเนินคดียังสถานที่ที่ผู้ต้องหาไม่ได้กล่าวถ้อยคำอันเป็นการหมิ่นประมาทหรือสถานที่ที่ผู้เสียหายไม่ได้พบการกระทำความผิด ยิ่งไปกว่านั้นกรณีการให้สัมภาษณ์ด้วยข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทผ่านทางหนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นวางจำหน่ายทั่วราชอาณาจักร ผู้เสียหายอาจไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายๆ

ห้องที่เนื่องจากเข้าใจว่าสถานที่ที่หนังสือพิมพ์ออกจำหน่ายทุกแห่งเป็นห้องที่เกิดเหตุ ซึ่งการไปร้องทุกข์ในลักษณะดังกล่าวเป็นเรื่องที่ผิดทั้งกฎหมายอาญาและผิดหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยแท้¹ และการดำเนินการของเจ้าหน้าที่จึงเป็นการกระทำไปโดยมิได้คำนึงถึงหลักห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำ (ne bis in idem) และก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องตามมาในชั้นพนักงานอัยการที่จะต้องได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนหลายสำนวน ทั้งที่เป็นผู้ต้องหาคนเดียวกันและเป็นการกระทำความผิดเดียวกัน และหากพนักงานอัยการต่างฟ้องคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน ต่อศาลไปก็จะเกิดปัญหาฟ้องซ้ำในชั้นศาล การกระทำดังกล่าวจึงเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ขัดกับหลักวิธีพิจารณาความอาญาที่จะต้องคุ้มครองสิทธิให้ผู้ต้องหาได้รับการสอบสวนที่รวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม ก่อให้เกิดความเดือนร้อนเกินสมควรแก่ผู้ต้องหาที่กฎหมายได้ให้สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าได้กระทำความผิด

ในการดำเนินคดีอาญานั้น มีหลักสำคัญอันเป็นสากลประการหนึ่งที่ต้องยึดถือและถูกนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายของประเทศต่างๆ ได้แก่ หลักห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำ หรือที่เรียกกันว่า “ne bis in idem” หมายความว่า บุคคลไม่ควรถูกพิจารณาเพื่อลงโทษสองครั้งในการกระทำเดียวกัน ซึ่งหลักกฎหมายดังกล่าวนี้มีขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานสำคัญของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ว่า การดำเนินคดีอาญานั้นจะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นหลัก ขณะเดียวกันการดำเนินคดีอาญาต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม ดังนั้นหากการดำเนินคดีอาญาในคดีใดขัดต่อหลักห้ามการดำเนินคดีซ้ำในความผิดเดียวกันเสียแล้ว ก็เท่ากับว่าการดำเนินคดีอาญาในคดีนั้นไม่อาจอำนวยความยุติธรรมให้แก่ทุกฝ่ายได้อย่างแท้จริงมาตั้งแต่ต้นเลยทีเดียว

หัวข้อในการศึกษาเรื่องนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาถึงการกระทำความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ เช่น ลักษณะการการทำความผิด การร้องทุกข์และเขตอำนาจสอบสวนในความผิดดังกล่าว และเพื่อศึกษาแนวทางป้องกันมิให้ผู้เสียหายใช้อำนาจรัฐเป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งผู้ต้องหาให้ได้รับเดือนร้อนเกินสมควร ทั้งนี้อาจเสนอให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติออกกระเบียบเกี่ยวกับคดีเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น หากมีการร้องทุกข์นอกห้องที่กระทำความผิด ก็ให้พนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์ไว้ จากนั้นจึงเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อส่งคำร้องทุกข์นั้นไปยังพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่กระทำความผิดได้กระทำลง เป็นต้น

¹ คณิศ ฅ นกร. (2551, 27 มิถุนายน). “เมื่ออำนาจรัฐตกเป็นเครื่องมือของผู้เสียหายในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท (1).” *มติชนสุดสัปดาห์*, 28. หน้า 27-28.

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดและหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับเขตอำนาจสอบสวนคดีอาญาความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการสอบสวนในความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์
3. เพื่อศึกษาหามาตรการและแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการสอบสวนคดีอาญาความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำครั้งเดียว

1.3 สมมติฐานการศึกษา

คดีหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์นั้นมีลักษณะการกระทำ ความผิดที่ใกล้เคียงกับความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาที่หนังสือพิมพ์เป็นผู้กระทำความผิดเอง ซึ่งถือว่าสถานที่ที่มีการจำหน่ายทุกแห่งเป็นที่เกิดเหตุ ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์นั้น อาจมีความเชื่อหรือความเข้าใจว่าการกระทำความผิดดังกล่าวนั้นเป็นการกระทำความผิดเฉพาะกระทำลงในหลายท้องที่ สามารถที่จะร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายก็ได้เช่นเดียวกับการความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาที่หนังสือพิมพ์เป็นผู้กระทำความผิดเอง และการที่ผู้เสียหายไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายๆ ท้องที่หรือท้องที่ที่ห่างไกลโดยไม่คำนึงถึงเขตอำนาจสอบสวนเหนือคดีนั้นๆ เป็นเหตุให้ผู้ต้องหาได้รับความเดือดร้อนเกินสมควรทั้งๆ ที่ผู้ต้องหาเองก็มีได้ต้องการที่จะให้ข้อความเผยแพร่ออกไปเช่นนั้น การกระทำผิดของผู้ต้องหานั้นเป็นการกระทำความผิดกรรมเดียวกระทำลงในท้องที่เดียว หากมีการดำเนินคดีซ้ำในหลายท้องที่ การดำเนินคดีนั้นอาจขัดต่อหลักกฎหมายที่ว่าบุคคลไม่ควรได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำครั้งเดียวหรือหลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำ (ne bis in idem) ดังนั้นแล้วจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมาย และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหามาตรการที่เหมาะสมสำหรับการสอบสวนคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์เพื่อเป็นการอำนวย ความยุติธรรมให้เกิดแก่ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นรัฐ ผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหา

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาเพื่อเรียบเรียงเป็นวิทยานิพนธ์ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาถึงเรื่องสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของเขตอำนาจสอบสวนในคดีอาชญาฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดได้รับความเดือดร้อนเกินสมควรจากการตกเป็นผู้ต้องหาในความผิดดังกล่าว

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีการศึกษาโดยทั่วไปเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากตำรากฎหมาย บทความ วิทยานิพนธ์ คำพิพากษาของศาล ความเห็นของนักนิติศาสตร์ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นของประเทศไทยหรือต่างประเทศ โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบและหาข้อสรุป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายเกี่ยวกับเขตอำนาจการสอบสวนในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์
2. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาของการสอบสวนในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์
3. ทำให้ทราบถึงมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาของการสอบสวนในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์

บทที่ 2

แนวความคิดและหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการสอบสวน และความผิดฐานหมิ่นประมาท

การดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องเขตอำนาจสอบสวนศึกษากรณีความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ในครั้งนี้ การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการสอบสวนคดีหมิ่นประมาทดังกล่าวได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจถึงแนวความคิด ทฤษฎีและหลักกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องพอสมควร จึงจะทราบถึงปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาของการสอบสวนในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ โดยบทที่ 2 นี้จะประกอบด้วยแนวความคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายต่างๆ 4 หัวข้อ ได้แก่

2.1 หลักบุคคลไม่ควรได้รับเดือนร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำครั้งเดียว ซึ่งมาจากหลักสุภาษิตกฎหมายว่า “ne bis in idem” ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาที่ผู้เสียหายในความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ไปทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหลายๆ ท้องที่ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายว่าการกระทำดังกล่าวชอบหรือไม่

2.2 ทฤษฎีการสอบสวน ในหัวข้อนี้จะเป็นการกล่าวถึงว่าเพราะเหตุใดจึงควรที่จะทำการสอบสวนในท้องที่ที่ความผิดได้กระทำลง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ผู้เสียหายในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนท้องที่ที่ความผิดมิได้กระทำลง

2.3 ความผิดหลายบทหรือหลายกระทง หัวข้อนี้จะนำไปใช้วิเคราะห์ปัญหาในการที่ผู้ต้องหาให้สัมภาษณ์ข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทต่อหนังสือพิมพ์ จากนั้นหนังสือพิมพ์นำข้อความดังกล่าวไปลงตีพิมพ์เผยแพร่ไปในหลายท้องที่นั้น การกระทำความผิดของผู้ต้องหาเป็นการกระทำความผิดเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 หรือเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันตามมาตรา 91 ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาของการที่ผู้เสียหายไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายๆ ท้องที่ เพราะมีความเข้าใจว่าทุกๆ ท้องที่ ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายเป็นความผิดต่างกรรมต่างวาระกัน จะร้องทุกข์ในหลายๆ ท้องที่ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายก็ได้

2.4 การวิเคราะห์ปัญหาเขตอำนาจสอบสวนในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจถึงหลักกฎหมายความผิดฐานหมิ่นประมาทประมวลกฎหมายอาญาเสียก่อนว่า การให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์นั้นจะเป็นการหมิ่นประมาทธรรมดาหรือว่าหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา หัวข้อนี้จะทำให้เห็นว่ากรณีที่บุคคลหนึ่งให้สัมภาษณ์ด้วยถ้อยคำอันเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทกับหนังสือพิมพ์ จากนั้นหนังสือพิมพ์ตีพิมพ์และเผยแพร่ข้อความดังกล่าวไปทั่วราชอาณาจักรนั้น การกระทำของบุคคลนั้นจะมีความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 หรือจะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามมาตรา 328 และ

2.5 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาของไทยและต่างประเทศ

2.1 หลักบุคคลไม่ควรได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำครั้งเดียว

หลักบุคคลไม่ควรได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำครั้งเดียว มาจากสุภาษิตกฎหมายว่า “ne bis in idem” ซึ่งสืบเนื่องมาจากความคิดที่จะคุ้มครองประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรมและเป็นหลักประกันเสรีภาพและสิทธิส่วนบุคคลอย่างถูกต้องและดีที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับหลักนิติธรรม (Rule of Law) และความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) ทั้งนี้โดยพิจารณาว่าการดำเนินคดีอาญาตลอดจนการลงโทษทางอาญาล้วนแต่เป็นการบั่นทอนหรือจำกัดสิทธิ เสรีภาพ ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคล ดังนั้น นโยบายเกี่ยวกับการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมรัฐจะต้องดำเนินไปด้วยความระมัดระวังและให้เกิดความยุติธรรมอย่างแท้จริง ไม่กระทำการอันเป็นการกระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวซึ่งขัดต่อความยุติธรรม และขัดต่อความรู้สึกนึกคิดของสามัญชนทั่วไป เนื่องจากเป็นหลักอันยอมรับทั่วไปแล้วว่า หากรัฐไม่ได้ให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนและไม่ได้คุ้มครองป้องกันสิทธิเสรีภาพตามความชอบธรรมแล้ว ก็จะเกิดความอยุติธรรมเข้ามาแทนที่ สังคมก็จะเกิดความวุ่นวายโกลาหล ไม่สงบและเกิดความระส่ำระสาย รัฐบาลหรือผู้บริหารก็จะพังพินาศลงอย่างแน่นอน แต่ถ้าสังคมใดที่ผู้บริหารพยายามให้ความยุติธรรมและให้ประชาชนทุกคนได้รับความเป็นธรรมแล้ว สังคมนั้นจะเกิดความสงบเรียบร้อยและสันติสุขขึ้นในสังคมนั้น¹

หลักการเรื่องบุคคลไม่ควรได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำครั้งเดียวนี้มีรากฐานมาจากกฎหมายกรีกและโรมัน โดยปรากฏใน Talmud Law และ Common Law ซึ่ง Justice

¹ ประสิทธิ์ โภทวีไลกุล. (2521, กันยายน-ธันวาคม). “บันทึกประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 39 (4) และคำพิพากษาหมู่มาตรา 39 (4).” *วารสารกฎหมาย*, 4, 3. หน้า 92.

Black อธิบายหลักการนี้ปรากฏจากคำแปลของ St.Jerome ใน 391 A.D. of 1 Nalum 9 (Douay Version) ว่า “There shall not rise a second affliction” ซึ่งหมายความว่า พระเจ้าทรงห้ามมิให้ลงโทษ การกระทำความผิดด้วยกันถึงสองครั้ง และคำแปลนี้ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของบทบัญญัติใน ศาสนจักรว่า “Not even God judges twice for the same act” หมายความว่า แม้แต่พระเจ้าเป็นเจ้าก็ไม่ ทรงพิพากษาสองครั้งในการกระทำอันเดียวกันนั้น ในกฎหมายโรมันบัญญัติหลักการไว้กว้างๆ ว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องไม่ถูกรังควานหรือรับความลำบากสองครั้งหรือรับโทษสองครั้งสำหรับการ กระทำผิดอันเดียวกัน และจากหลักกฎหมายกรีกและโรมันดังกล่าวได้วิวัฒนาการเข้าสู่ระบบ กฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย (Civil Law)²

นอกจากนี้หลัก ne bis in idem ยังมีจากสุภาษิตกฎหมายลาตินอีก 3 สุภาษิตที่เกี่ยวข้อง ด้วยกันคือ³

1. nemo debet bis puniri pro uno delicto แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “No man ought to be punished twice for one offences” หรือ “No man shall be place in peril of legal penalties more than once upon same accusation” หมายความว่า การกระทำผิดครั้งเดียวหรือกรรมเดียวกัน เป็นการ ผิดกฎหมายบทเดียวกัน หรือกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบทก็ตาม จำเลยต้องรับโทษเพียงครั้งเดียว เท่านั้น จะลงโทษจำเลยในการกระทำผิดอันเดียวกันสองครั้งไม่ได้เด็ดขาด

2. nemo debet bis vexari (si constet curiae quod sit) pro una et eadem causa แปลเป็น ภาษาอังกฤษว่า “No man ought to be twice trouble or harassed (if it appears to the court that it is) for one and the same cause” หรือ “No man can be sued a second time for the same cause of action, it once judgment has been rendered” หรือ “No man can be held to bail a second time at the suit of the same plaintiff for the same cause of action” หมายความว่า บุคคลจะไม่ต้องถูกรังควาน หรือรับ ความลำบากสองครั้งเนื่องจากการกระทำผิดเพียงครั้งเดียว

3. nemo debet bis vexari pro eadem causa แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “No one should be twice harassed for the same cause” มีความหมายเดียวกับสุภาษิตที่สอง

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าหลักกฎหมายกรีกและโรมันดังกล่าว ได้พัฒนาเข้าสู่ระบบ กฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย (Civil Law) เช่น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ซึ่งก็ได้ให้ความสำคัญของหลักกฎหมายในเรื่องนี้ โดยนำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ

² คณิน วงศ์ใหญ่. (2549). ปัญหาในการตีความ พยานหลักฐานใหม่ ศึกษาเปรียบเทียบการรื้อฟื้นคดี อาญาขึ้นพิจารณาใหม่กับการสอบสวนซ้ำ. หน้า 13.

³ ทศนีย์ อังสนานนท์. (2536). การสอบสวนซ้ำ. หน้า 13.

มาตรา 103 (3) ว่า “บุคคลไม่ต้องรับอาญาในความผิดเดียวกันเกินกว่าหนึ่งครั้งตามหลักกฎหมายทั่วไป”⁴

หลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำ “ne bis in idem” แปลเป็นภาษาอังกฤษได้ว่า “not again about the same” คำว่า “again” นั้นเกี่ยวกับกับการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญามากกว่าหนึ่งครั้ง ทั้งก่อนการดำเนินคดีที่ศาลเดียวกัน หรือก่อนการดำเนินคดีต่างศาลกัน ส่วนคำว่า “same” หมายถึง การกระทำเดิม ข้อเท็จจริงเดิม หรือคดีเดิม ข้อกฎหมายของการกระทำเดิมหรือทั้งสองอย่าง⁵ ดังนั้น หลักห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำ จึงหมายความว่า บุคคลไม่ควรถูกพิจารณาเพื่อลงโทษสองครั้งในการกระทำครั้งเดียว หรืออาจกล่าวได้ว่าบุคคลจะไม่ได้ได้รับความเดือนร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำเดียวกัน

หลักห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำโดยทั่วไปมีองค์ประกอบอยู่สองประการอันเป็นสากลที่ถือเป็นวัตถุประสงค์ของการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำ คือ

- 1) การเป็นบุคคลเดียวกันของผู้ถูกล่าม และ
- 2) การกระทำนั้นเป็นการกระทำเดียวกัน

ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองจะต้องประกอบเข้าด้วยกันจึงจะทำให้เกิดข้อห้ามของการดำเนินคดีซ้ำขึ้น

การนำหลักห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำไปบัญญัติใช้เป็นกฎหมายในแต่ละประเทศนั้นอาจมีความแตกต่างกันออกไป แต่องค์ประกอบทั้งสองประการนี้จะปรากฏอยู่เสมอ แม้จะมีความแตกต่างในเนื้อหาของกฎหมายที่บัญญัติก็ตาม

จึงอาจกล่าวได้ว่าหลัก “ne bis in idem” เป็นหนึ่งในรากฐานของระบบกฎหมายใหม่ทั้งหมด และหลักการนี้มีได้เป็นหลักของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น แต่ยังเป็นหลักของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานด้วย ดังปรากฏในข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 147 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “ต้องไม่มีบุคคลใดที่ต้องยอมลำบากหรือยอมให้ถูกลงโทษในการกระทำความผิดของเขาซึ่งเขาเคยถูกตัดสินว่ามีความผิดหรือไม่มีความผิดไปแล้วตามบทลงโทษในกฎหมายและกระบวนการลงโทษตามกฎหมายของแต่ละประเทศ”

ในทวีปยุโรป ประเทศสมาชิกทั้งหมดของสหภาพยุโรป (รวมถึงประเทศใกล้เคียงทวีปยุโรปเกือบทั้งหมดและสมาชิกทั้งหมดของสหภาพยุโรป) ได้ลงนามในอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิ

⁴ เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์. (2516). “รัฐธรรมนูญนานาชาติ.” งานแปลของสภาวิจัยแห่งชาติ อันดับที่ 30. หน้า 97.

⁵ พัลลภ แพทย์ไชยวงศ์. (2549). การรื้อฟื้นคดีอาญา: ศึกษากรณีการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษ. หน้า 21-22.

มนุษยชนซึ่งป้องกันการฟ้องซ้ำ โดยในพิธีสารที่ 7 มาตรา 4 ได้กล่าวว่า “บุคคลจะไม่ต้องถูกพิจารณาคดีอาญาภายใต้เขตอำนาจศาลของรัฐเดียวกันสำหรับการกระทำผิดซึ่งถูกตัดสินถึงที่สุดให้ปล่อยตัวหรือมีความผิดตามกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของรัฐนั้น” โดยเฉพาะพิธีสารนี้ได้รับสัตยาบันโดยรัฐทั้งหมดของสหภาพยุโรป ยกเว้น 6 ประเทศ ได้แก่ เบลเยียม เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส สเปน และอังกฤษ ซึ่งกลุ่มประเทศเหล่านี้ต่างมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศเองเพื่อป้องกันการดำเนินคดีอาญาซ้ำอยู่แล้ว

หลายประเทศของทวีปยุโรป อัยการ โจทก์ในคดีอาญาอาจอุทธรณ์คำพิพากษายกฟ้องในศาลสูงได้โดยไม่ถือว่าเป็นการฟ้องซ้ำ แต่ถือเป็นความต่อเนื่องของการพิจารณาคดีเดียวกันซึ่งกระทำได้ตามอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จึงอาจกล่าวได้ว่าหลัก “ne bis in idem” เป็นหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความที่สำคัญเก่าแก่และเป็นที่รู้จักกันดีทั้งในฐานะที่เป็นหลักการพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชนอีกด้วย⁶

2.2 ทฤษฎีการสอบสวน

ปัจจุบันประชาชนต่างต้องการผลการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรม เสมอภาค และบริสุทธิ์ยุติธรรม ดังนั้น การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ถ้าหากพนักงานของรัฐกระทำโดยไม่มีประสิทธิภาพ ขาดหลักการและเหตุผลแล้ว ผลการพิจารณาคดีของศาลก็จะดำเนินการให้เกิดความเที่ยงธรรมได้ยาก เพราะเหตุว่าโดยการพิจารณาคดีของศาลส่วนใหญ่ต้องอาศัยพยานหลักฐานจากการสอบสวนที่ได้รับรวบรวมไว้เป็นสำคัญ และศาลอาจจะรับฟังคำให้การพยานที่ให้ไว้ในชั้นสอบสวนยิ่งกว่าคำเบิกความของพยานที่ให้การไว้ในชั้นศาลก็ได้ ถ้าหากว่าคำให้การของพยานในชั้นสอบสวนเป็นคำให้การที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย และคำเบิกความของพยานในชั้นศาลที่ขัดแย้งกับคำให้การในชั้นสอบสวน ไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่าเพราะเหตุใดจึงให้การขัดแย้งกับคำให้การในชั้นสอบสวนเช่นนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากคำให้การพยานโจทก์ซึ่ง ให้การไว้ในชั้นสอบสวนใกล้เคียงกับเวลาเกิดเหตุไม่ทันได้คิดเปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงย่อมมีน้ำหนักรับฟังได้ และกฎหมายหาได้จำกัดให้รับฟังเฉพาะคำเบิกความพยานโจทก์ในชั้นศาลเท่านั้นไม่⁷

ทั้งนี้พยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มานั้นจะต้องมีความสอดคล้องและเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันจึงจะมีน้ำหนักรับฟังได้ แต่ถ้าพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มานั้น ไม่มีความสอดคล้องและเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันแล้ว ก็อาจแสดงได้ว่าพยานหลักฐานที่ได้ทำการรวบรวมมานั้นอาจเป็น

⁶ สุริดา กาญจนะวงศ์. (2550). การดำเนินคดีอาญาซ้ำชั้นเจ้าพนักงาน. หน้า 16-18.

⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 503/2536 (ฎศ.4 น.120).

พยานหลักฐานที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อคดีเลย เพราะฉะนั้นพยานหลักฐานที่ดีที่สุดคือพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย และจะต้องมีความสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน

สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการสอบสวนก็คือ เขตอำนาจสอบสวน ทฤษฎีการสอบสวนในหัวข้อนี้จะชี้ให้เห็นความสำคัญของความจำเป็นที่ควรจะทำ การสอบสวนในท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นมากกว่าที่ควรจะเป็นท้องที่อื่น และการใช้ดุลพินิจอันชอบธรรมในการพิจารณารับคำร้องทุกข์

ทฤษฎีการสอบสวน หมายความว่า การนำหลักค้นหาความจริงและหลักเหตุผลมาใช้เป็นหลักแนวคิดในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่เป็นความจริงและถูกต้อง อันจะทำให้เกิดความยุติธรรมตามความเป็นจริงได้อย่างแน่แท้⁸

ทฤษฎีการสอบสวนมีหลักการที่ประกอบสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding)
2. หลักเหตุผล (Principle of Rationality)

2.2.1 หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding)⁹

การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อระบบการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะถือว่าเป็นขั้นตอนแรกที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาได้ ดังนั้นทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในชั้นนี้ คือพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริงหรือถ่วงดุลคดีเบื้องต้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยจะต้องไม่มุ่งหวังที่จะไปค้นหาความจริงแต่เพียงในชั้นพิจารณาของศาลเท่านั้น เพราะถ้าในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลนี้มีการดำเนินการมาอย่างบกพร่องแล้ว ในชั้นพิจารณาของศาลก็อาจแก้ไขอะไรไม่ได้มาก ผลที่ติดตามมาก็คือเป็นเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมอาจไม่เกิดขึ้น เพราะเหตุว่าแม้ศาลเองเมื่อทำการพิจารณาพิพากษาคดีก็ต้องอาศัยพยานหลักฐานที่ได้มาจากกระบวนการในชั้นสอบสวนเป็นข้อพิจารณาประกอบด้วยเสมอ ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้กระบวนการในชั้นสอบสวนซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการขั้นต้นในระบบการดำเนินคดีอาญาก็ตาม แต่ก็ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในอันที่จะรักษาความบริสุทธิ์ยุติธรรมให้เกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้เองการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนหรือในชั้นก่อนการพิจารณาคดีของศาลจึงจะต้องทำการค้นหาความจริงของคดีให้มีความถูกต้องและชอบธรรมเป็นอย่างดีที่สุด เพราะหากว่าการดำเนินกระบวนการของเจ้าพนักงานได้กระทำโดยมิได้ปฏิบัติหรือละเลยต่อหลักค้นหาความจริงเสียแล้ว สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาอาจถูกกระทบกระเทือน

⁸ จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. (2553). *หลักและทฤษฎีการสอบสวน*. หน้า 179.

⁹ แหล่งเดิม.

หลักค้นหาความจริง หมายความว่า การค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดีเพื่อให้ได้ ข้อยุติตามความเป็นจริง ซึ่งไม่ว่าข้อเท็จจริงหรือหลักฐานนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายของผู้ถูกกล่าวหาก็ตาม เจ้าพนักงานนั้นก็ต้องค้นหาเข้ามาในคดีซึ่งการพิสูจน์ความจริงนั้นให้ได้¹⁰

หลักค้นหาความจริงที่สำคัญที่นำมาใช้วิเคราะห์ปัญหาการสอบสวนคดีอาญาความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์คือ การฟังความทุกฝ่าย การฟังความทุกฝ่ายนั้น ถือว่าเป็นขั้นตอนอันสำคัญประการแรกที่จะทำการค้นหาความจริงของคดีได้เป็นอย่างดีที่สุด ซึ่งการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นมีระบบขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาอยู่ 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ 1) ขั้นตอนการสอบสวน หรือขั้นตอนชั้นก่อนฟ้องคดีต่อศาล และ 2) ขั้นตอนพิจารณาพิพากษาของศาล ซึ่งขั้นตอนการสอบสวนเป็นขั้นตอนของการแสวงหาข้อเท็จจริงเบื้องต้น โดยกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการต่างก็มีหน้าที่ในการค้นหาความจริงตั้งแต่เริ่มต้น แต่อย่างไรก็ดี การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนนั้น การสอบสวนมักจะเน้นหนักไปทางค้นหาความผิดมากกว่า การค้นหาความจริงเสนอให้ศาลเป็นผู้พิจารณาทั้งหมด โดยควรจะเสนอข้อเท็จจริงทั้งในทางที่เป็นคุณและโทษของผู้ต้องหาต่อศาลตามหลักนิติบัญญัติของรัฐ (Due Process of Law) และทำโดยชอบด้วยกระบวนการ¹¹ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจค้นเพื่อพิสูจน์ รวมทั้งการค้นหาพยานบุคคล พยานเอกสารหรือพยานวัตถุ ซึ่งเท่ากับเป็นการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ของทุกฝ่ายก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิเคราะห์พยานหลักฐานว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด (Credibility) การค้นหาข้อเท็จจริงและหลักฐานในการทางอาญาจึงเป็นการค้นหาความจริงทางคดีของเจ้าพนักงานที่จะต้องดำเนินการตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้เพื่อให้ได้มาซึ่งความถูกต้องชอบธรรม และมีมูลความจริงของคดี ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการสอบสวนดำเนินคดีอาญา

สำหรับประเทศไทยนั้นการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนได้กำหนดองค์กรและกำหนดความรับผิดชอบในการสอบสวนเป็นของพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินคดีอาญารวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลขั้นพื้นฐานตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยพนักงานสอบสวนพึงระลึกละเอียดว่าจะต้องทำการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตลอดทั้งก่อนที่บุคคลนั้นจะตกเป็นผู้ต้องหา เมื่อมีผู้มาร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหา มิใช่จะมุ่งหาพยานหลักฐานเพื่อฟ้องผู้ถูกกล่าวหาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาถึงหลักฐานต่างๆ ว่ามีความน่าเชื่อถือได้เพียงใดด้วย เพราะบางครั้งอาจเป็นเรื่องแกล้งกล่าวหากัน เพราะฉะนั้นพนักงานสอบสวนที่จะต้องพยานสืบหาหลักฐานต่างๆ มาพิสูจน์ความผิดรวมทั้งความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาด้วย ซึ่งถ้ามีผู้กล่าวหาว่า

¹⁰ แหล่งเดิม

¹¹ คณิต ฌ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 3.

บุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดและยังไม่มีหลักฐานตามสมควรน่าเชื่อว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด แต่เจ้าพนักงาน หรือพนักงานสอบสวนได้กระทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ต้องหาในทันที โดยไม่ได้คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลขั้นพื้นฐานก็น่าจะถือได้ว่ารัฐนั้นมีได้จัดให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 125 บัญญัติว่า เมื่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจได้กระทำการสืบสวนหรือสอบสวนไปทั้งหมด หรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใดตามคำขอร้องให้ช่วยเหลือ ให้ตกเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานจัดการให้มีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 123 และมาตรา 124 จึงเห็นได้ว่า เมื่อพนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเมื่อได้รับคำร้องขอให้ช่วยเหลือแล้ว ถ้าปรากฏว่ายังไม่มีหลักฐานสมควร น่าเชื่อว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิด พนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจก็จะต้องทำการสืบสวนหรือสอบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานตามที่เขาร้องขอให้ช่วยเหลือ ว่ามีมูลความผิดทางอาญาเกิดขึ้นจริงหรือไม่ และบุคคลที่ถูกกล่าวหาน่าจะเป็นผู้กระทำความผิดตามที่เขากล่าวหาจริงหรือไม่เสียก่อน ถ้าหากเป็นกรณีความผิดต่อส่วนตัว เจ้าพนักงานก็จะทำการสืบสวนได้เพียงอย่างเดียว เพราะเหตุว่าในกรณีความผิดต่อส่วนตัว พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนได้ต่อเมื่อมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบเท่านั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 วรรคสอง แต่ถ้าเป็นความผิดต่อแผ่นดิน เจ้าพนักงานสามารถทำการสืบสวนหรือสอบสวนไปได้เลย

โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 127 ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 123 ถึงมาตรา 126 มาบังคับใช้โดยอนุโลมในเรื่องคำกล่าวโทษด้วย เพราะฉะนั้นในกรณีมาตรา 125 จึงนำมาใช้บังคับในเรื่องจัดทำคำกล่าวโทษด้วย มิใช่เป็นการจัดทำคำร้องทุกข์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้รับแจ้งความ เจ้าพนักงานนั้นมีอำนาจใช้ดุลพินิจด้วยความชอบธรรมว่าผู้ที่มาแจ้งความนั้นเป็นผู้เสียหายที่จะร้องทุกข์ หรือเป็นผู้กล่าวโทษที่จะทำคำกล่าวโทษเพื่อดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาในฐานะผู้ต้องหาได้หรือไม่ แต่ถ้าเมื่อเจ้าพนักงานผู้รับแจ้งความได้ใช้ดุลพินิจด้วยความชอบธรรมแล้ว ในเบื้องต้นยังไม่ปรากฏว่ามีหลักฐานตามสมควรว่าผู้ถูกกล่าวหาน่าจะได้กระทำความผิดนั้น ผู้ที่มาแจ้งความก็จะมีฐานะเป็นเพียง ผู้ร้องขอให้ช่วยเหลือเท่านั้น ซึ่งในเบื้องต้นเจ้าพนักงานนั้นเองก็สามารถที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อดำเนินการค้นหาความจริงให้มีหลักฐานตามสมควรน่าเชื่อว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาที่น่าจะเป็นผู้กระทำความผิด เจ้าพนักงานจึงจะสามารถทำการสอบสวนดำเนินคดีกับบุคคลนั้นในฐานะผู้ต้องหาได้ แต่ถ้าจากการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานแล้วปรากฏว่าไม่มีหลักฐานตามสมควรเพียงพอว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหาที่น่าจะเป็นผู้กระทำ

ความผิดเสียแล้ว เจ้าพนักงานนั้นก็ไม่อาจที่จะดำเนินคดีกับบุคคลที่ถูกกล่าวหาได้อีกต่อไปเพื่อจะเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเสียแต่เริ่มต้น

ในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานมักพบเห็นว่า เจ้าพนักงานมิได้ปฏิบัติตามกฎหมายที่ทำให้มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ รัฐมิได้ดำเนินการจัดให้มีการค้นหาความจริงโดยการฟังความทุกฝ่ายเสียก่อนการทำการสืบสวนหรือสอบสวนในเบื้องต้นที่จะวินิจฉัยดำเนินการในขั้นตอนของกฎหมายอื่นใดต่อไป ตามหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง กล่าวคือ ก่อนที่ฝ่ายปกครองจะตัดสินใจใช้อำนาจออกคำสั่งวินิจฉัยสั่งการใดก็ตามที่อาจมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือประโยชน์อันชอบธรรมของบุคคลนั้นตามหลักแล้วจะต้องฟังความอีกฝ่ายหนึ่งเสียก่อน มิฉะนั้นการใช้อำนาจออกคำสั่งไปนั้น อาจจะทำให้คำสั่งวินิจฉัยสั่งการนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ และอาจถือได้ว่ากรณีที่เจ้าพนักงานมิได้กระทำการค้นหาความจริงของคดีเสียก่อน ถ้าหากเป็นกรณีที่ปรากฏว่าหลักฐานยังไม่เพียงพอตามสมควรแล้ว และเจ้าพนักงานนั้นได้จัดให้มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษตามระเบียบเพื่อดำเนินการสอบสวนกับผู้ต้องหาเสียแล้วนั้น โดยยังไม่ได้ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อที่จะให้มีหลักฐานตามสมควรเสียก่อนว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหา นั้น น่าเชื่อว่าจะเป็นผู้กระทำความผิด และเจ้าพนักงานนั้นก็ได้ดำเนินการตามที่กล่าวมาในข้างต้น ผลที่ตามมาคือผู้ที่ถูกกล่าวหาจะตกเป็นผู้ต้องหาโดยทันทีและถูกกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน สิทธิเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ สิทธิและเสรีภาพในครอบครัว ชื่อเสียง เกียรติยศ หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวโดยไม่จำเป็น ซึ่งสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวนี้เป็นสิทธิและเสรีภาพที่ติดตัวมนุษย์ซึ่งไม่มีใครพรากไปจากตัวมนุษย์ได้จึงเรียกว่า “สิทธิมนุษยชน” ซึ่งเป็นสิทธิของบุคคลทั่วไป เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจยกเลิกเพิกถอนสิทธิอันนี้ได้ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นข้อยกเว้นซึ่งจะกระทำได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น ดังนี้หากเจ้าพนักงานผู้ใดมิได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติแล้วก็อาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดได้

เมื่อมีการดำเนินการรับคำร้องทุกข์กล่าวโทษแล้ว และบุคคลที่ถูกกล่าวหา นั้นตกเป็นผู้ต้องหาแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม¹² โดยทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด เพื่อให้ได้ความจริงต่อกระบวนการพิจารณาของศาลให้มากที่สุด ซึ่งพนักงานสอบสวนจะสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานเพียงเพื่อ

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 134 วรรคสาม.

ใช้ยื่นผู้ต้องหาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องคำนึงถึงพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย รวมทั้งพยานหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหา เนื่องจากการจะวินิจฉัยว่าสิ่งใดจริงหรือไม่ ต้องพิจารณาโดยฟังความจากทุกฝ่าย

เพราะฉะนั้นการค้นหาความจริงของคดีโดยการฟังความทุกฝ่ายเสียก่อนจึงมีความจำเป็นที่จะนำมาเป็นข้อพิจารณาเบื้องต้นที่พนักงานสอบสวนจะต้องนำมาเป็นหลักแนวคิดในการปฏิบัติงานที่สำคัญซึ่งจะขาดไปเสียมิได้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมชั้นสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างดีที่สุด

การที่ผู้เสียหายจะทำการร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) มีสาระสำคัญที่ว่าต้องมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ โดยจะทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวนและเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายคนใดคนหนึ่งดังกล่าว ก็ได้ โดยมีได้บังคับให้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจสอบสวนเสมอไป แม้เจ้าพนักงานหรือพนักงานสอบสวนจะมีได้มีเขตอำนาจทำการสอบสวนในคดีนั้นแล้วก็มิอำนาจรับคำร้องทุกข์ได้ และจะทำการร้องทุกข์ทั้งที่ใดที่หนึ่งก็ได้¹³ แต่การทำคำร้องทุกข์ตามระเบียบต้องดำเนินการตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124 วรรคสองและวรรคสาม ด้วย

ดังนั้น เมื่อพิจารณาการสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่จะชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อ

1. เจ้าพนักงานที่ทำการสอบสวนต้องเป็นเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนได้¹⁴
2. พนักงานสอบสวนได้กระทำการสอบสวนโดยมีเขตอำนาจทำการสอบสวนเหนือคดีนั้น¹⁵
3. พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนอย่างถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น ต้องมีการแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดแล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ¹⁶ หรือในคดีความผิดต่อส่วนตัวจะต้องมีการร้องทุกข์ตามระเบียบ¹⁷ เป็นต้น

¹³ คำพิพากษาฎีกาที่ 2974/2516 (น.1993).

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6).

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18-21.

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134.

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคสอง.

การสอบสวนจะชอบด้วยกฎหมายนั้นจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ทั้ง 3 ข้อ ดังกล่าวนี้ หากขาดองค์ประกอบในข้อใดข้อหนึ่งไปถือว่าการสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นเหตุให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง¹⁸

โดยเมื่อทำการพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ที่จะทำให้การสอบสวนชอบด้วยกฎหมายอย่างไรแล้ว หากว่าผู้เสียหายได้ทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนท้องที่อื่นที่ไม่มีเขตอำนาจทำการสอบสวน พนักงานสอบสวนนั้นก็สามารับคำร้องทุกข์ได้ แต่อาจยังไม่ถือว่าเป็นคำร้องทุกข์ตามระเบียบ เพราะการสอบสวนจะชอบด้วยกฎหมายนั้น พนักงานสอบสวนที่จะทำการสอบสวนนั้นต้องเป็นพนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจทำการสอบสวนเหนือคดีนั้นด้วย

อาจกล่าวได้ว่าคำร้องทุกข์ตามระเบียบต้องมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4)
2. ต้องเป็นคำร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7)
3. ต้องเป็นพนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจทำการสอบสวนเหนือคดีนั้นตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18-21

ซึ่งรายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับการร้องทุกข์นั้น โปรดดูในบทที่ 3 การสอบสวนและเขตอำนาจสอบสวนความผิดฐานหมิ่นประมาท

2.2.2 หลักเหตุผล (Principle of Rationality)¹⁹

เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นประโยชน์ต่อคดี สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหากล่าวอ้างเข้ามาในคดี หรือเป็นพยานหลักฐานที่เจ้าพนักงานสืบค้นเข้ามาในคดีเองหรือเป็นพยานหลักฐานที่บุคคลภายนอกส่งเข้ามาในคดีก็ตาม พนักงานสอบสวนก็ต้องคำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพยานหลักฐานที่ได้มาดังกล่าวนี้ด้วยว่าต้องเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริงหรือสามารถค้นหาความจริงของคดีได้ด้วย โดยต้องนำพยานหลักฐานต่างๆ มาพิจารณาถึงผลแห่งรูปคดีว่าพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วนั้นมีความสอดคล้องเชื่อมโยงและสมเหตุสมผลต่อกันมากน้อยเพียงใด ถึงแม้ว่าพยานทุกปากจะให้การสอดคล้องกันก็จริง แต่ก็ต้องพิจารณาว่าสอดคล้องกับเหตุและผลในพยานหลักฐานอื่นๆ ด้วยหรือไม่ โดยจะต้องทำการไต่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบทุกแง่มุมของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้น

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120.

¹⁹ จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. (2523). *หลักและทฤษฎีการสอบสวน*. หน้า 227.

ดังนั้น ความเป็นเหตุและเป็นผลของพยานหลักฐานต่างๆ มาจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของคดี เพราะถ้าหากพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มานั้นไม่มีความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันแล้ว ก็อาจแสดงได้ว่าพยานหลักฐานที่ได้ทำการสอบสวนรวบรวมมานั้นอาจเป็นพยานหลักฐานที่ไม่เป็นประโยชน์อย่างใดต่อคดีเลย และจะเป็นที่เสียหายต่อคดีได้ หรือกล่าวอีกก็คือเป็นพยานหลักฐานที่ไม่อาจรับฟังได้

เพราะฉะนั้นหลักสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาชั่งน้ำหนักหรือพิเคราะห์พยานหลักฐานในคดีที่ได้มานั้นจึงต้องนำหลักเหตุผล (Principle of Rationality) มาเป็นหลักความคิดและแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

หลักเหตุผล หมายความว่า ความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันของพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยยึดถือเหตุผลและความเชื่อมโยงสอดคล้องต้องกันของพยานหลักฐานๆ นั้นด้วยว่าจะเป็พยานหลักฐานที่มีมูลความจริงและสามารถรับฟังได้แน่นอน

หลักเหตุผลนั้นต้องนำมาเป็นหลักในการพิเคราะห์ถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มาว่าสามารถค้นหาความจริงได้ ถึงแม้พยานทุกปากจะยืนยันสอดคล้องต้องกันก็ตาม แต่ถ้าเป็นการขัดกันต่อเหตุผลอยู่ในตัว กรณีเช่นนี้ก็ไม่สามารถรับฟังได้ เช่น พยานให้การว่าเห็นจำเลยนั่งอยู่ที่พื้นยิงผู้เสียหายที่ยืนอยู่ วิถีกระสุนต้องแล่นจากต่ำไปหาสูง ถ้าบาดแผลของผู้ตายอยู่ในระดับแนวตรงเช่นนี้ย่อมขัดต่อหลักเหตุผล

ในการที่พยานหลายคนเห็นเหตุการณ์ในขณะเดียวกัน พยานคนหนึ่งให้การอย่างหนึ่ง อีกคนหนึ่งให้การอย่างหนึ่งไม่เหมือนกัน จึงเรียกว่าเหตุผลขัดกันอยู่ในตัว ถ้าจะเชื่อคำให้การของพยานคนใดคนหนึ่ง คำพยานอีกคนหนึ่งก็เป็นเท็จ ดังนั้นในทางคดีจึงไม่ควรเชื่อคำพยานทั้งสองนั้น นอกจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะมีพยานหลักฐานอื่นมาประกอบให้สอดคล้องต้องกันให้มีความเป็นเหตุเป็นผล จึงจะทราบได้ว่าควรรับฟังพยานปากใดมากกว่ากันและพยานปากใดเป็นความเท็จเพราะไม่สอดคล้องกับเหตุผลอื่นของพยานนั้น ในการวินิจฉัยคดีของศาลเองก็เช่นกัน ศาลย่อมพิเคราะห์พยานหลักฐานไปตามหลักกฎหมายและหลักความเป็นไปตามธรรมชาติของพยานหลักฐานว่าสอดคล้องกับเหตุผลหรือไม่ ถูกต้องตามหลักวิชาการหรือไม่ มีเหตุสงสัยตามสมควรหรือไม่ เมื่อพยานหลักฐานแวดล้อมสอดคล้องกับหลักเหตุผลตามธรรมชาติแล้วเชื่อว่าจำเลยกระทำผิดโดยปราศจากเหตุสงสัยใดๆ ก็ย่อมจะลงโทษจำเลยได้²⁰

เหตุผลธรรมดา (Normal Rationality) เป็นหลักหนึ่งในหลักเหตุผล (Principle of Rationality) ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เหตุผลธรรมดา หมายความว่า เหตุผลธรรมดาทั่วไป ซึ่ง

²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1398/2541 (ฎ.3 น.166).

วิญญูชนหรือบุคคลทั่วไปย่อมรู้และเข้าใจในสิ่งนั้นหรือเหตุผลนั้นๆ ได้ โดยไม่ต้องมีความรู้หรือความชำนาญเป็นพิเศษ อย่างใดก็รู้หรือเข้าใจสิ่งนั้นๆ ได้²¹

เหตุผลธรรมดา (Normal Rationality) นี้ สามารถแยกออกได้เป็น 3 ประการ ได้แก่

1. ที่มาของสิ่งที่อ้างถึงกรณีพยานบุคคล

การที่บุคคลใดจะกล่าวอ้างว่าได้เห็นหรือรู้มาและจำได้ตามความเป็นจริงนั้นจะต้องแสดงเหตุผลได้อย่างถูกต้องและเหตุผลนั้นสามารถสอดคล้องเข้ากันได้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพราะฉะนั้น การกล่าวอ้างถึงสิ่งใดๆ ของพยานบุคคลนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ตนเป็นผู้เห็นหรือได้ยินมาด้วยตนเอง จึงจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ถ้าพยานรู้เห็นมาจริงแล้วจะต้องแสดงเหตุผลได้อย่างถูกต้อง ความคลาดเคลื่อนในเหตุผลความนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ตามธรรมดาที่จะต้องมีการคลาดเคลื่อนไปบ้าง แต่ถ้าหากบุคคลจำเหตุการณ์ได้โดยละเอียดตลอดจนพลความทุกอย่าง กลับจะต้องเรียกว่าขัดกับหลักเหตุผลหรือไม่น่าเชื่อถือเพราะเป็นการขัดกับกฎของเหตุผลธรรมดา เช่น พยานให้การว่าได้เห็นผู้ต้องหาซึ่งไม่เคยรู้จักมาก่อนวิ่งผ่านหน้าไป จำได้ว่าเป็นผู้ต้องหาแน่นอน เพราะเห็นความผิดปกติในร่างกายของผู้ต้องหาจนหมดทุกอย่าง เช่น ดำหนิแผลเป็น ไฟ หรือความพิการอยู่ที่ใดในร่างกายผู้ต้องหา โดยที่ผู้ต้องหารวิ่งผ่านหน้าพยานไปในระยะเวลาไม่ถึง 2 นาที เป็นการผิดวิสัยธรรมดาของบุคคลที่จะเห็นและจดจำได้ขนาดนั้น จึงไม่น่าเชื่อว่าการตามความเป็นจริงเพราะขัดต่อหลักเหตุผล

2. เพราะเหตุใดจึงมารู้เห็น

มูลเหตุที่บุคคลจะมารู้เห็นได้นั้นจะต้องมีเหตุผลของการมารู้เห็นนั้นด้วยว่ามารู้เห็นได้เพราะอะไร เพราะตามธรรมดาบุคคลที่จะมารู้เห็นจะต้องมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดจึงจะไปเห็นและรู้เหตุการณ์นั้นได้ ซึ่งถ้าไม่สามารถแสดงเหตุผลนั้นได้ หรือแสดงเหตุผลแล้วไม่มีเหตุผลเพียงพอของการที่จะไปรู้เห็นมาได้ ก็อาจถือได้ว่าไม่ได้ไปรู้เห็นมาจริง เช่น ไปธุระมาจึงได้ไปพบเหตุการณ์นั้นหรือบ้านอยู่แถวนั้น และขณะเห็นเหตุการณ์กำลังทำอะไรอยู่ เช่น กำลังเดินอยู่หรือกำลังรับประทานอาหารอยู่ที่ใด เป็นต้น แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่บุคคลที่มารู้เห็นเหตุการณ์นั้นอ้างว่าได้มาพบเห็นโดยบังเอิญ ซึ่งไม่ได้มีกิจธุระแต่อย่างใด หรือไม่มีความจำเป็นอันใดที่จะต้องมาบริเวณนั้น จึงอาจถือได้ว่าไม่มีเหตุผลเพียงพอในการที่ได้มารู้เห็น เชื่อได้ว่าบุคคลนั้นอาจไม่ได้ไปรู้เห็นมาจริง แต่เป็นการแต่งเติมข้อเท็จจริงขึ้นมาก็เป็นไปได้ ซึ่งพนักงานสอบสวนก็อาจจะต้องรับฟังถ้อยคำของบุคคลดังกล่าวนี้ด้วยความระมัดระวัง และทำการพิเคราะห์ว่าคำพยานนั้นมีความน่าเชื่อถือได้เพียงใด พนักงานสอบสวนก็ต้องไปทำการตรวจสอบตามที่เขอ้างด้วยว่าได้มาบริเวณนั้นๆ จริงหรือไม่ โดยอาจไปสอบถามบุคคลอื่นที่พยานได้อ้างถึงด้วยเพื่อจะยืนยันด้วยว่าพยานนั้นมาที่เกิดเหตุหรือ

²¹ แหล่งเดิม. หน้า 236.

สถานที่ที่อ้างถึงจริง ดังนั้น เพราะเหตุใดจึงได้มารู้เห็นของพยานนี้ จึงต้องคำนึงถึงเสมอในการพิจารณาถึงหลักเหตุผล

3. สิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียง

ได้แก่ สิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ใกล้ชิด หรือใกล้เคียงกับสถานที่เกิดเหตุ หรือสถานที่อ้างถึง มีหลักอยู่ว่า เมื่อเห็นเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว บริเวณใกล้เคียงจะต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือหลายสิ่งอยู่ด้วยเสมอไปในบริเวณนั้น

ข้อพิจารณาอีกอย่างหนึ่งก็คือ บุคคลที่เห็นเหตุการณ์นั้นย่อมจะต้องเห็นสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียงอื่นๆ ด้วยไม่มากก็น้อย สุดแต่ความสามารถของบุคคลนั้นๆ แต่ถ้าบุคคลใดเห็นเหตุการณ์อย่างใดแล้วแต่ไม่เห็นสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียงอย่างใดเลย หรือให้การถึงสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียงได้ไม่ถูกต้องตามสภาพที่เป็นจริง ดังนี้ ย่อมถือว่าขัดต่อหลักเหตุผลไม่น่าเชื่อถือ เช่น พยานบางคนให้การไปตามคำสอนของบุคคลอื่น โดยพยานมิได้รู้เห็นเองจริงๆ เมื่อถูกถามถึงสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียงแล้วมักจะตอบไม่ถูกต้องกับความเป็นจริง แสดงได้ว่าพยานมิได้เห็นเหตุการณ์นั้นด้วยตนเอง²² หรือแสดงว่าพยานนั้นไม่เคยไปยังสถานที่เกิดเหตุหรือสถานที่อ้างถึงนั้นเลย และการแสดงถึงสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียงของพยานนั้นจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังในการวินิจฉัยคำพยานให้มาก พยานบางคนแสดงถึงสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียงได้โดยละเอียดหมดจนผิดวิสัยธรรมดาของบุคคลที่จะจดจำมาได้เช่นนั้น บางสิ่งบางอย่างไม่น่าจะจำได้ก็จำมา ดังนี้ แสดงได้ว่าพยานไม่เห็นสิ่งที่อ้างถึงแต่ได้มีการชักซ้อมกันขึ้นในภายหลัง หรือสิ่งแวดล้อมของสถานที่หรือสิ่งใกล้เคียงในส่วนสำคัญซึ่งตามธรรมดาควรจะได้เห็นแต่กลับไม่เห็น พยานดังกล่าวนี้จึงไม่น่าเชื่อถือ

2.3 ความผิดพลาดบทหรือหลายกระทง

2.3.1 ความผิดพลาดบทประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90

มาตรา 90 บัญญัติว่า “เมื่อการกระทำใดอันเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ใช้กฎหมายที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด” แสดงว่าการกระทำอันเป็นกรรมเดียวนั้นเป็นได้แต่ความผิดกระทงเดียวเท่านั้น จะเป็นความผิดหลายกระทงไม่ได้เลย คำว่า “กรรมเดียว” ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย มีความเห็นว่า²³

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 173/2536 (ฎส.1 น.89).

²³ หยุด แสงอุทัย. (2547). *กฎหมายอาญาภาค 1*. หน้า 125-127.

1. หมายถึงการกระทำในทางธรรมชาติอันเดียวกัน เช่น ก. ยิงปืนนัดเดียวแม้จะถูก ข. ตาย และถูก ค. ขาหัก เป็นกรรมเดียว

2. หมายถึงการกระทำในทางธรรมชาติหลายการกระทำ แต่กฎหมายให้ถือเป็นกรรมเดียว เช่น การชิงทรัพย์ ย่อมประกอบด้วย (ก) การลักทรัพย์ และ (ข) ใช้กำลังทำร้ายหรือขู่เข็ญว่าในทันใดนั้นจะใช้กำลังประทุษร้าย

ส่วนเมื่อใดถึงจะถือว่าการกระทำอันเป็น “กรรมเดียว” ตามความหมายของมาตรา 90 เป็นการละเมิดต่อกฎหมายหลายบทนั้น เป็นกรณีที่กรรมเดียวกันนั้นเป็นการละเมิดกฎหมายตั้งแต่สองบทขึ้นไป ซึ่งอาจเป็นความผิดฐานเดียวกันก็ได้ เช่น ก. เอาปืนยิงที่กลุ่มคน ถูก ข. ตาย และถูก ค. ซึ่งยืนอยู่ใกล้ๆ ข. ตายอีกคนหนึ่ง หรืออาจเป็นความผิดคนละฐานความผิดก็ได้ เช่น เอาปืนยิงไปที่กระจกหน้าต่างแตก และลูกกระสุนปืนไปถูกคนในร้านมีบาดแผลเป็นการละเมิดกฎหมายสองบทคือทำให้เสียทรัพย์และกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย

การกระทำความผิดหลายบทหรือหลายกระทงมีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 และมาตรา 91 รวม 2 มาตราด้วยกัน

มาตรา 90 บัญญัติว่า “เมื่อการกระทำใดอันเป็นกรรมเดียว เป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด”

มาตรา 91 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏว่าผู้ใดได้กระทำการอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ศาลลงโทษผู้นั้นทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป แต่ไม่ว่าจะมีการเพิ่มโทษ ลดโทษ หรือลดมาตราส่วนโทษด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อรวมโทษทุกกระทงแล้วโทษจำคุกทั้งสิ้นต้องไม่เกินกำหนดดังต่อไปนี้

(1) สิบปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี

(2) ยี่สิบปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป เว้นแต่กรณีที่ศาลลงโทษจำคุกตลอดชีวิต”

จากบทบัญญัติทั้ง 2 มาตรานี้ แยกพิจารณาได้ 2 ประการ

1. การกระทำความผิดหลายบท หมายถึง กรณีที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดเพียงครั้งเดียวหรือหลายครั้งอันต่อเนื่องเป็นชุดเดียวกัน แต่การกระทำนั้นเป็นความผิดหลายบท ซึ่งเรียกว่า การกระทำความผิดผิดกฎหมายหลายบท ได้แก่

ก. การกระทำความผิดกรรมเดียวนั้นอาจเกิดขึ้นในลักษณะต่อไปนี้

1. การกระทำในทางธรรมชาติอันเดียวซึ่งเกิดผลอย่างเดียวและเข้าข้อห้ามของกฎหมายบทเดียว เช่น ก. ใช้ปืนยิง ข. ถึงแก่ความตาย ก. มีความผิดฐานฆ่า ข. ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 การกระทำของ ก. เป็นการกระทำครั้งเดียวและผิดกฎหมายบทเดียว

2. การกระทำในทางธรรมชาติหลายการกระทำ แต่กฎหมายถือว่าเป็นกรรมเดียว และเข้าข้อห้ามกฎหมายบทเดียว เช่น คนร้ายเข้าไปในห้องและกระทำการลักทรัพย์หลายชิ้นในคราวเดียวกันซึ่งเป็นทรัพย์ของเจ้าของหลายคน หรือการเบิกความเท็จหลายตอนในคดีเดียวกันในคราวเดียวกัน

ข. การกระทำสองอันซึ่งถือเป็นกรรมเดียวกันและผิดกฎหมายหลายบท

1. การกระทำสองอันซึ่งถือเป็นกรรมเดียวเพราะการกระทำอันหนึ่งเป็นความผิดสำเร็จในตัวเองอยู่แล้ว แต่ได้กระทำไปโดยมุ่งหมายที่จะกระทำความผิดอีกฐานหนึ่ง เช่น ก. ใช้มีดกรีดกระเป๋าคือของ ข. ซึ่งสะพายอยู่เพื่อลักเอากระเป๋าสตางค์ซึ่งอยู่ในกระเป๋าคืออันหนึ่งอีกทีหนึ่ง การที่ ก. ใช้มีดกรีดกระเป๋าคือเป็นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สำเร็จในตัวเองอยู่แล้ว แต่ความมุ่งหมายที่แท้จริงของ ก. ในการกรีดกระเป๋าคือของ ข. ก็เพื่อจะลักกระเป๋าสตางค์ซึ่งอยู่ในกระเป๋าคืออันหนึ่ง จึงถือเป็นกรรมเดียว

2. การกระทำสองอันซึ่งเป็นกรรมเดียวกันเพราะกฎหมายบัญญัติรวมเป็นความผิดฐานเดียวกันและผิดกฎหมายบทเดียว เช่น ความผิดฐานชิงทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 339 ต้องประกอบด้วยกรกระทำสองอย่าง คือ การลักทรัพย์ และการใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าในทันใดนั้นจะใช้กำลังประทุษร้าย

ค. การกระทำครั้งเดียวซึ่งการกระทำนั้นผิดกฎหมายหลายบท หมายถึง การกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท เช่น

1. แดงใช้ปืนยิงไปที่ดำ ลูกปืนถูกดำแล้วเลยไปถูกเขียวบาดเจ็บด้วย การกระทำของแดงกระทำเพียงครั้งเดียวถือเป็นกรรมเดียวแต่ผิดกฎหมายหลายบท คือ มีความผิดฐานฆ่าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 228 บทหนึ่ง และความผิดฆ่าเขียวตาย ตามมาตรา 288, 80, 60 อีกบทหนึ่ง

2. จำเลยต่อสู้เจ้าพนักงานโดยใช้กำลังทำร้ายเจ้าพนักงาน เป็นกรรมเดียวผิดกฎหมาย หลายบท คือ ต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานตามมาตรา 138 บทหนึ่ง และทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ตามมาตรา 296 อีกบทหนึ่ง

ง. ความผิดซึ่งกระทำต่อเนื่องกันเรื่อยไป ถือเป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท เช่น ความผิดฐานมีปืนไม่จดทะเบียนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต แม้จะมีไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตทุกวันตลอดมาก็ถือเป็นกรรมเดียว

จ. ความผิดเกี่ยวกับตัวทรัพย์สินนั้น เมื่อได้กระทำความผิดกรรมหนึ่งแก่ทรัพย์สินนั้นแล้ว แม้จะมีการกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินนี้อีก กฎหมายก็ถือเป็นกรรมเดียว เช่น ลักทรัพย์ไปแล้วทำลายทรัพย์สินนั้นในภายหลัง ย่อมไม่เป็นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์อีก

ข. การกระทำบางอย่าง แม้จะมีลักษณะแตกต่างกัน แต่กฎหมายจัดไว้เป็นความผิดในบทมาตราเดียวกัน ถือเป็นกรรมเดียว เช่น การมีสุราแช่และสุรากลั่นถูกจับได้ในคราวเดียวกัน ถือเป็นกรรมเดียวเพราะผิดกฎหมายบทเดียวกัน

ช. การกระทำกรรมเดียวซึ่งเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท แต่กฎหมายถือว่าเคลื่อนกลืนกันเป็นบทเดียว ได้แก่

(1) ความผิดสำเร็จเคลื่อนกลืนการพยายามและเตรียมการ การเริ่มต้นของความผิดอาญานั้นเริ่มแต่ลงมือกระทำความผิด กล่าวคือ ผ่านขั้นเตรียมการไปแล้ว โดยปกติขั้นเตรียมการยังไม่เป็นความผิด เว้นแต่บางกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ขั้นเตรียมการเป็นความผิด เช่น เตรียมการวางเพลิงเผาทรัพย์ตามมาตรา 219

(2) ความผิดฐานเป็นตัวการตามมาตรา 83 เคลื่อนกลืนการใช้ตามมาตรา 84 และการสนับสนุนตามมาตรา 86

(3) ความผิดบทบรรณาธิกเคลื่อนกลืนความผิดบทธรรมดา เมื่อการกระทำเป็นความผิดตามบทบรรณาธิกแล้ว จะไม่ผิดตามบทธรรมดาอีก เช่น ก. ใช้ปืนยิง ข. บิดาตนเองถึงแก่ความตาย ก. มีความผิดฐานฆ่าบุพการีตามมาตรา 289 (1) บทเดียว ก. ไม่มีความผิดฐานฆ่าคนธรรมดาตามมาตรา 288 อีก

(4) ความผิดบทเฉพาะเคลื่อนกลืนความผิดบททั่วไป เมื่อการกระทำเป็นความผิดบทเฉพาะแล้วจะไม่ผิดตามบททั่วไปอีก เช่น ก. เป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่จัดซื้อพัสดุ ก. ได้เบียดบังเอาพัสดุที่ตนจัดซื้อเป็นประโยชน์ของตน ก. มีความผิดตามมาตรา 147 ซึ่งเป็นบทเฉพาะแล้ว ก. ไม่มีความผิดฐานเจ้าพนักงานทุจริตต่อหน้าที่ตามมาตรา 157 อีก

(5) ความผิดฐานใหม่เคลื่อนกลืนความผิดฐานเดิมซึ่งผสมกับการกระทำอีกบางอย่าง การกระทำหลายอันแต่ละอันเป็นความผิดได้ในตัวเอง แต่กฎหมายบัญญัติรวมเป็นความผิดฐานเดียวกัน ถือว่าเป็นความผิดบทเดียว เช่น ความผิดฐานชิงทรัพย์ซึ่งประกอบด้วยการกระทำ 2 ประการ คือ การลักทรัพย์ประการหนึ่ง และการใช้กำลังประทุษร้ายอีกประการหนึ่ง แต่กฎหมายบัญญัติรวมเป็นความผิดฐานชิงทรัพย์ฐานเดียว จึงไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์หรือทำร้าย

ร่างกายอีก เพราะความผิดฐานใหม่คือชิงทรัพย์เคลื่อนกลืนความผิดฐานเดิมคือลักทรัพย์และทำร้ายร่างกายไปแล้ว

ผลของการกระทำความผิดหลายบท

ในกรณีการกระทำความผิดกฎหมายหลายบท ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 บัญญัติให้ใช้กฎหมายที่มีโทษหนักที่สุดบทเดียวลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งหมายความว่า ผู้กระทำยังมีความผิดทุกบทที่ตนกระทำลง เพียงแต่การลงโทษให้ใช้บทหนักที่สุดลงโทษ ในการพิจารณาว่ากฎหมายบทใดเป็นบทหนักที่สุด พอสรุปเป็นหลักได้ดังนี้

1. ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ได้กำหนดโทษไว้ 5 สถานตามลำดับ คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน โทษลำดับแรกย่อมหนักกว่าโทษลำดับหลัง

2. ถ้ากฎหมายกำหนดโทษไว้ลำดับเดียวกัน ต้องถือว่าอัตราโทษที่สูงกว่าเป็นเกณฑ์ เช่น ถ้าเป็นโทษจำคุกเหมือนกัน ก็พิจารณาว่าโทษจำคุกบทไหนสูงกว่า

3. ถ้ากฎหมายกำหนดโทษไว้ลำดับเดียวและอัตราโทษขึ้นสูงเท่ากัน ต้องพิจารณาอัตราโทษขึ้นสูงของโทษลำดับถัดไป เช่น อัตราโทษจำคุกขึ้นสูงเท่ากัน ต้องพิจารณาว่าโทษปรับของบทไหนสูงกว่า

4. ถ้าอัตราโทษขึ้นสูงเท่ากัน ต้องพิจารณาว่าโทษขั้นต่ำของบทไหนสูงกว่า เช่น กระทำความผิดกฎหมาย 2 บท บทแรกมีอัตราโทษจำคุก 6 เดือนถึง 5 ปี ส่วนอีกบทหนึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีโดยไม่ได้กำหนดอัตราโทษขั้นต่ำไว้ เช่นนี้ ศาลต้องลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายบทแรกเพราะมีอัตราโทษขั้นต่ำไว้

5. ในกรณีที่การกระทำความผิดเดียวผิดกฎหมายหลายบท ทุกบทมีโทษเท่ากัน ศาลย่อมลงโทษตามบทใดบทหนึ่งแต่บทเดียว

อนึ่ง ในการนำทบัญญัติมาตรา 90 มาใช้บังคับนี้ ให้ใช้บังคับเฉพาะการกระทำความผิดที่ต้องด้วยกฎหมายหลายบทเท่านั้น

2.3.2 ความผิดหลายกระทงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91

มาตรา 91 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกระทำการอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ศาลลงโทษผู้นั้นทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป...”

การกระทำความผิดหลายกระทง หมายถึง การกระทำความผิดหลายอัน การกระทำแต่ละอันแยกจากกันได้ โดยการกระทำหลายอันนั้นอาจจะกระทำต่างเวลาหรือในเวลาเดียวกันก็ได้ และจะเป็นความผิดฐานเดียวกันหรือต่างฐานกันก็ได้

กรณีการกระทำหลายอันกระทำต่างเวลากัน เช่น ก. ทำร้าย ข. ในบ้านแล้ววิ่งไปทำร้าย ข. นอกบ้านอีกด้วย เช่นนี้ เป็นการกระทำต่างเวลากันในความผิดฐานเดียวกัน

กรณีการกระทำหลายอันกระทำในเวลาเดียวกัน วัตถุประสงค์ต่างกัน
ถือเป็นความผิด 2 กระทำ

การกระทำผิดหลายกระทำต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

1. เป็นการกระทำหลายอัน
2. แต่ละการกระทำแยกจากกันได้ทั้งในส่วนเจตนาและสภาพการกระทำ

1. เป็นการกระทำหลายอัน ความผิดหลายกระทำนี้จะต้องเป็นความผิดที่มีการกระทำเป็นสองกรรมหรือมากกว่านั้น เช่น จำเลยใช้ปืนซึ่งไม่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนยิงผู้เสียหาย จำเลยย่อมมีความผิดฐานมีอาวุธปืนโดยมิได้รับอนุญาต และฐานพยายามฆ่าเป็น 2 กระทำต่างกัน การกระทำหลายอันนี้จะกระทำต่างเวลากันก็ได้ เช่น ก. ลักทรัพย์ ข. ตอนเช้า และตีศีรษะ ค. ตอนบ่าย หรือกระทำในเวลาเดียวกันก็ได้ เช่น ฟ้องว่ามีไม้หวงห้ามยังมีได้แปรรูปโดยมิได้รับอนุญาต และมีไม้หวงห้ามที่แปรรูปแล้วโดยมิได้รับอนุญาต เป็นการกระทำหลายอันในเวลาเดียวกัน ถือว่าเป็นความผิดสองกระทำ

2. แต่ละการกระทำแยกจากกันได้ทั้งในส่วนเจตนาและสภาพการกระทำผิดหลายกระทำนี้ เจตนาเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องพิจารณาว่าผู้กระทำมีเจตนาให้การกระทำเหล่านั้นแยกจากกันหรือไม่ ซึ่งถ้าผู้กระทำมีเจตนาให้แยกจากกันจะก่อให้เกิดผลเป็นหลายกรรม เพราะผู้กระทำมีเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมมุ่งไปถึงอย่างนั้น ซึ่งกว่าจะไปถึงจุดมุ่งหมายอาจต้องผ่านการกระทำอันเป็นความผิดฐานอื่นอีกมากมาย ถ้าการกระทำอันเป็นความผิดอื่นเกิดจากเจตนาเดิมแล้วย่อมเป็นการกระทำกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท เช่น บุกรุกเข้าไปลักทรัพย์ในบ้านเขา ผู้กระทำมีเจตนาอยู่ที่การลักทรัพย์ แต่การลักทรัพย์ต้องเข้าไปในบ้านของผู้อื่น การเข้าไปในบ้านของผู้อื่นโดยมิได้รับอนุญาตย่อมมีความผิดฐานบุกรุก แต่การบุกรุกนี้มีได้เกิดจากผู้กระทำมีเจตนาขึ้นใหม่ คงเป็นเจตนาเดิมที่จะลักทรัพย์อยู่นั่นเอง แต่ถ้าการกระทำอันเป็นความผิดอื่นเกิดจากผู้กระทำมีเจตนาขึ้นใหม่ซึ่งแสดงถึงเจตนาของผู้กระทำประสงค์ให้การกระทำแต่ละอันแยกจากกัน จึงถือเป็นกรรมใหม่ขึ้นอีกกรรมหนึ่งต่างหาก จึงเป็นความผิดหลายกระทำ เช่น ก. เมาสู่ราได้เข้าไปในที่ชุมชนโดยมีลูกระเบิดไปด้วย และได้โยนลูกระเบิดเข้าไปในที่ชุมชนนั้น เช่นนี้ ก. มีลูกระเบิดผิดพระราชบัญญัติอาวุธปืนกระทำหนึ่ง พาลูกระเบิดไปในเมืองผิดประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 371 กระทำหนึ่ง เมาสู่ราผิดมาตรา 378 และโยนลูกระเบิดพยายามฆ่าผิดมาตรา 288, 80 อีกกระทำหนึ่ง รวม 4 กระทำ ซึ่งแต่ละการกระทำผู้กระทำมีเจตนาแยกจากกัน

ฉะนั้น จะเป็นการผิดหลายกระทงได้จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ทั้งสองประการ จึงสรุปการกระทำที่เป็นความผิดหลายกระทงอาจมีได้ดังนี้

1. การกระทำหลายกรรมนั้นเป็นการกระทำความผิดต่างฐานกัน และมีเจตนาคนละอันกันด้วย
2. การกระทำหลายกรรมนั้นเป็นการกระทำความผิดต่างฐานกัน แต่ความมุ่งหมายในการกระทำเป็นอันเดียวกัน ก็ยังถือว่าเป็นเจตนาต่างกัน
3. การกระทำหลายกรรมนั้นเป็นความผิดฐานเดียวกัน แต่ผู้กระทำมีเจตนาคนละอันต่างกัน ดังนี้ ถือว่าเป็นการกระทำหลายกรรมและหลายเจตนา เป็นการกระทำหลายกรรมต่างกันด้วย

เดิมการลงโทษการกระทำความผิดหลายกระทง ตามบทบัญญัติในมาตรา 91 กำหนดให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นกระทงความผิดไป ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่บังคับให้ศาลต้องลงโทษเรียงกระทงความผิดไป ศาลจะใช้ดุลพินิจไม่ได้ จึงมีผู้กระทำความผิดบางคนต้องถูกลงโทษจำคุกจำนวนหลายร้อยปี แต่เนื่องจากเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์อย่างใดเลย ในการที่จะเรียงกระทงความผิดแล้วให้ผู้กระทำความผิดรับโทษโดยไม่จำกัด บทบัญญัติมาตรา 91 นี้จึงได้ถูกแก้ไขเกี่ยวกับการลงโทษใหม่ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2526 มาตรา 3 ตามมาตรา 91 ซึ่งได้แก้ไขใหม่บัญญัติว่า “...ให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดไป แต่ว่าจะมีการเพิ่มโทษ ลดโทษ หรือลดมาตราส่วนโทษด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อรวมโทษทุกกระทงแล้วโทษจำคุกทั้งสิ้นต้องไม่เกินกำหนดดังต่อไปนี้

- (1) สิบปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี
- (2) ยี่สิบปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี แต่ไม่เกินสิบปี
- (3) ห้าสิบปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป เว้นแต่กรณีที่ศาลลงโทษจำคุกตลอดชีวิต

การแก้ไขมาตรา 91 ดังกล่าวนี้นำมาซึ่งความผิดหลายกระทงที่เคยลงโทษจำคุกหลายร้อยปีไม่มีอีกต่อไป แต่ถ้าเป็นโทษปรับก็คงเรียงกระทงความผิดเหมือนก่อนที่มีการแก้ไข²⁴

²⁴ วินัย ล้าเลิศ. (2543). *กฎหมายอาญา 1* (พิมพ์ครั้งที่ 4). หน้า 280.

2.4 ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา

ความผิดฐานหมิ่นประมาทได้บัญญัติไว้เป็นหมวด 3 ในลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียงแห่งประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาได้แยกความผิดฐานหมิ่นประมาท (Defamation) กับความผิดฐานดูหมิ่น (insult) ออกจากกัน ดังจะเห็นได้จากมาตรา 112 และมาตรา 134 ซึ่งเอาผิดทั้งการหมิ่นประมาทและดูหมิ่น และในกรณีใดกฎหมายประสงค์จะลงโทษเฉพาะการดูหมิ่น เช่น การดูหมิ่นเจ้าพนักงานตามมาตรา 136 กฎหมายก็ได้ระบุไว้เฉพาะการดูหมิ่น และโดยนัยนี้ การหมิ่นประมาทเจ้าพนักงาน ก็ต้องลงโทษฐานหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดาตามมาตรา 326

2.4.1 ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326²⁵

มีองค์ประกอบภายนอก ได้แก่

1. ใส่ความ
  2. ผู้อื่น
  3. ต่อบุคคลที่สาม
  4. โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง
- องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมดา

องค์ประกอบข้อ (1) คำว่า “ใส่ความ” มีความหมายต่างกับที่เข้าใจกันอยู่ตามธรรมดาสามัญ คือ ไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นการใส่ร้าย แต่หมายถึงการกล่าวยืนยันข้อเท็จจริงถึงบุคคลอื่น จะเท็จหรือจริงก็เป็นการใส่ความทั้งนั้น (เว้นแต่การพูดจริงอาจเป็นเหตุยกเว้นโทษได้ ถ้าเข้าใจผิดซึ่งที่ระบุไว้ในมาตรา 330) แต่จะเป็นการกล่าวยืนยันข้อเท็จจริงและเป็นการใส่ความได้ จะต้องเป็นเหตุการณ์หรือกรณีที่เกิดขึ้นในอดีตหรือปัจจุบัน คือ ต้องได้มีอยู่หรือเกิดอยู่แล้วหรือกำลังมีหรือกำลังเกิดอยู่ ส่วนข้อความในอนาคตหรือกำลังจะมีหรือกำลังจะเกิดอยู่นั้นเป็นแต่คำทำนาย เช่น ถ้าเราพูดว่าอีก 10 ปี ก. จะเป็นผู้ร้ายเช่นนี้ไม่ใช่เป็นการใส่ความเพราะเป็นเหตุการณ์ในอนาคต ข้อเท็จจริงอันจะถือว่าเป็นการใส่ความนี้อาจเป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏภายนอก เช่น การตีศีรษะหรือความประพฤติตนเป็นโจร หรืออาจเป็นข้อเท็จจริงภายใน คือที่เกี่ยวกับจิตใจ เช่น นิสัยใจคอหยาบซ่า มีจิตใจทุจริต หรืออาจเป็นสภาพของร่างกาย เช่น โรคภัยไข้เจ็บที่สังคมรังเกียจก็ได้

การใส่ความนี้จะเป็นการกระทำโดยกล่าวด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร การทำเครื่องหมายหรือท่าทาง หรือโดยประการอื่น เช่น การเขียนรูปการ์ตูน หรือกล่าวคำหมิ่นประมาททางโทรศัพท์²⁶

²⁵ คำสั่งคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 41, ข้อ 7 ..ได้กำหนดโทษเป็นจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2635/2529 (น.1495)

เป็นต้น ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าบุคคลอื่นสามารถทราบความหมายของการใส่ความได้ และถ้าไม่ใช่ถ้อยคำ
 ธรรมดาสามัญซึ่งคนทั่วไปเข้าใจได้ก็เป็นข้อเท็จจริงที่โจทก์จะต้องนำสืบ เช่น นำสืบว่ารูปการ์ตูน
 หมายถึงผู้เสียหาย หรือในกรณีที่ผู้กล่าวหาใช้ถ้อยคำผิดไปจากภาษาสามัญ เช่น คำว่า “กินไข่”
 ซึ่งหมายถึงการรับสินบน ก็เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องสืบความหมายของคำนั้นๆ ต่อศาล

การอ้างว่า “ได้ยินมาว่า” หรือ “เขาเล่าให้ฟังว่า” หรือ “เขาลือกันว่า” หรือ “แหล่งข่าว
 กล่าวหา” ก็ไม่ทำให้ผู้อ้างดังกล่าวพ้นจากการเป็นผู้หมิ่นประมาท²⁷

องค์ประกอบข้อ (2) คำว่า “ผู้อื่น” หมายความว่าบุคคลใดเจาะจง อาจเป็นบุคคลธรรมดา
 หรือนิติบุคคลก็ได้²⁸ โดยแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. บุคคลธรรมดา ซึ่งหมายความว่าบุคคลเดียวหรือหลายคนก็ได้ แต่จะต้องนับตั้งแต่มี
 สภาพบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 กล่าวคือ ตั้งแต่คลอดแล้วรอดอยู่เป็น
 ทารกเป็นต้นมา การใส่ความทารกในครรภ์มารดาข่อมไม่ใช่ความผิดฐานหมิ่นประมาท การ
 ใส่ความคนที่ได้ตายไปแล้วในขณะที่ใส่ความข่อมไม่ใช่เป็นการใส่ความ “ผู้อื่น” และไม่ผิดตาม
 มาตรานี้ แต่อาจผิดตามมาตรา 327 ได้ ซึ่งบัญญัติไว้เป็นพิเศษ

การใส่ความบุคคลทุกคนที่รวมกันอยู่เป็นหมู่เหล่านั้นต้องแยกดังนี้

1) ถ้าใส่ความบุคคลทุกคนในหมู่คนเหล่านั้น เช่น ใส่ความข้าราชการทุกคนใน
 อำเภอฯ หนึ่ง หรือพระภิกษุทุกรูปในวัดฯ หนึ่ง ก็เข้าลักษณะเป็นการใส่ความผู้อื่น และเป็นความผิด
 ฐาน หมิ่นประมาทได้

2) ถ้าเป็นแต่ใส่ความบุคคลบางคนในหมู่คนเหล่านั้น โดยผู้กระทำให้ไม่เจาะจงว่าเป็น
 บุคคลใด ข่อมไม่เข้าลักษณะเป็นการใส่ความผู้อื่น เช่น กล่าวลอยๆ ว่าข้าราชการในอำเภอ ก. รับ
 สินบน หรือกล่าวว่าข้าราชการบางคนในอำเภอ ก. รับสินบน โดยผู้ฟังทราบไม่ได้ว่าหมายถึง
 ผู้ใด เป็นต้น แต่ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลบางคนเป็นพิธี ความจริงผู้กล่าวเพ่งเล็งบุคคลเดียวหรือหลายคน
 โดยเฉพาะเจาะจงตัวได้ เช่น การกล่าวข้อความให้เข้าใจได้ว่าหมายถึงผู้ใดในหมู่นั้น เช่นนี้ ก็
 เข้าลักษณะเป็นการใส่ความผู้อื่นได้ ถ้ากลุ่มคนยังมากคน ก็ยิ่งยากที่จะทำให้เข้าใจว่าผู้กล่าวหมิ่น
 ประมาทใคร หรือจะหมิ่นทุกคนตามเจตนาหรือไม่²⁹

2. นิติบุคคล นิติบุคคลก็อยู่ในความหมายของคำว่า “ผู้อื่น” และการหมิ่นประมาทนิติ
 บุคคลข่อมเป็นความผิดตามมาตรา 327 เหมือนหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดา

²⁷ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. (2526). *หลักกฎหมายอาญา ภาคความผิด*. หน้า 224.

²⁸ กมลชัย รัตนสากววงศ์. (2544). *คู่มือประกอบการศึกษากฎหมายอาญา มาตรา 288-398*. หน้า 73.

²⁹ แหล่งเดิม. หน้า 74.

องค์ประกอบข้อ (3) การใส่ความจะต้องเป็นการกระทำต่อบุคคลที่สามนั้น หมายความว่า เป็นการใส่ความต่อบุคคลอื่น ซึ่งบุคคลนั้นมีตัวตนผู้ที่ถูกใส่ความเอง ถ้า ก. ว่า ข. ตัวต่อตัวไม่มีบุคคลอื่นอยู่ด้วยว่า ข. เป็นชู้กับเมียของ ค. ก็ไม่ใช่ความผิดฐานหมิ่นประมาท เพราะเป็นการใส่ความแก่ตัวผู้ตัวเอง แต่อาจเป็นการดูหมิ่น ข. ได้ ถ้าการกล่าวเช่นนั้นจะเป็นการเหยียดหยาม ข. ไปในตัว แต่ถ้า ก. กล่าวโดยสุภาพ เช่น มีคนมาเล่าให้ ก. ฟังว่า มีคนอื่นหาว่า ข. เป็นชู้กับเมีย ค. ก็ไม่ใช่เป็นการดูหมิ่น โดยบุคคลที่สามนี้อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้

บุคคลที่สามนี้ต้องอยู่ในฐานะที่จะเข้าใจข้อความที่ใส่ความ ถ้าพูดภาษาไทยต่อกันต่างคำที่เข้าใจภาษาไทย หรือพูดต่อเด็กที่ไม่รู้เดียงสา หรือคนไม่สามารถเข้าใจความหมาย เช่น คนใบ้ และหูหนวก ก็ไม่ใช่เป็นการใส่ความต่อบุคคลที่สามตามความหมายที่ใช้อยู่ในมาตรานี้ เช่นเดียวกับการใช้รหัสต่อหน้าบุคคลที่ไม่เข้าใจรหัสนั้นก็ถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำต่อบุคคลที่สาม อย่างไรก็ดี ในกรณีที่บุคคลที่สามไม่สนใจฟังการใส่ความจึงไม่รู้ว่าผู้กระทำใส่ความเรื่องอะไรย่อมไม่ทำให้ผู้กระทำพ้นจากความผิด เพราะเป็นการใส่ความต่อบุคคลที่สามแล้ว หากกล่าวถ้อยคำหมิ่นประมาทให้คนที่หูหนวกฟัง โดยที่ผู้กล่าวไม่รู้ว่าเป็นผู้ฟังหูหนวกก็เป็นเพียงพยายามหมิ่นประมาทเท่านั้น³⁰

องค์ประกอบข้อที่ (4) ที่ว่าการกระทำนั้นต้องเป็นไปโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียหาย ชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง คำว่า “ชื่อเสียง” หมายความว่าถึงค่าหรือราคาที่มีมนุษย์มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในทางศีลธรรม (คือในทางจิตใจ) หรือทางสังคม การทำให้เสียหาย หมายความว่าทำให้ค่าหรือราคาที่มีอยู่หมดไปหรือลดน้อยถอยลง เช่น การกล่าวหาว่า ก. เป็นชู้กับเมียผู้อื่น ย่อมทำให้ค่าหรือราคาของ ก. ที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ในศีลธรรม (คือในทางจิตใจ) และในทางสังคม ลดน้อยลงเพราะสังคมไม่นิยมการเป็นชู้เมียผู้อื่น³¹

ส่วนเมื่อใดจึงจะถือว่าเป็นการกระทำโดยประการที่น่าจะทำให้ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังนั้น ต้องพิจารณาจากความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีความรู้สึกในทางศีลธรรมเป็นกลางๆ ไม่ใช่สูงเกินไปอย่างสมเด็จพระสังฆราช หรือต่ำเกินไปอย่างนักโทษที่ดองโทษมาแล้ว ทั้งนี้คือพิจารณาว่าการใส่ความนั้นจะส่งผลอันเป็นผลธรรมดาว่า น่าจะทำให้ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังหรือไม่

ฉะนั้น ผู้กระทำจะอ้างว่าถึงจะใส่ความอย่างไรก็ไม่ทำให้ผู้ถูกใส่ความเสียหายหรือถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ย่อมเป็นข้อแก้ตัวที่รับฟังไม่ได้ เพราะอาจมีบางคนเชื่อและทำให้เสียหายหรืออาจถูกดูหมิ่นหรือเกลียดชังได้

³⁰ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. (2526). *หลักกฎหมายอาญา ภาคความผิด*. หน้า 222.

³¹ หยุต แสงอุทัย. (2526). *หลักกฎหมายอาญา ภาคความผิด*. หน้า 246.

ความผิดฐานหมิ่นประมาทนี้ก็เหมือนความผิดอื่นๆ กล่าวคือ ถ้าผู้กระทำมีอำนาจกระทำ ได้ก็ไม่ได้มีความผิด เช่น บุคคลที่ให้การต่อพนักงานสอบสวน หรือเบิกความเป็นพยานต่อศาลตาม ความเป็นจริง แม้จะทำผู้อื่นอาจเสียชื่อเสียงก็ไม่ใช่ความผิดฐานหมิ่น

อาจแยกกลุ่มในเรื่องของหมิ่นประมาทได้³² ดังนี้

1. ความประพฤดิเสื่อมเสียทางประเวณี เช่น ว่าทั้งชายหญิงเรื่องชู้สาวว่าเป็นหญิงโสเภณี ว่าเป็นรักร่วมเพศ เป็นต้น

2. คำกล่าวถึงฐานะการเงินไม่เป็นที่เชื่อถือ มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่สามารถใช้หนี้ หลบหนีเจ้าหนี้³³ หรือกล่าวหาเสียออกเช็คเค็งเงิน 3,000 บาท ก็ไม่มีใช้หนี้³⁴ เป็นต้น

3. คำกล่าวถึงหน้าที่การงานที่น่าจะทำให้เสื่อมเสียทางหน้าที่ราชการ วิชาชีพ อาชีพ การค้า หรือธุรกิจ เช่น ว่าทนายความไม่มีความรู้ ผิดมรรยาท เป็นนกสองหัว เหยียบเรือสองแคม เป็นมวยล้ม³⁵ ว่าแพทย์ไม่มีจรรยาบรรณแพทย์ เป็นหมอเถื่อน ค้ำรักษาแพง เมทาเวลาเยี่ยมไข้ เป็นต้น

4. คำกล่าวถึงความประพฤดิชั่วหรือทุจริต เช่น กล่าวว่าเป็นคนขายชาติ³⁶ ให้และรับ สินบน³⁷ หรือกล่าวหาว่าขี้ยกยอกทรัพย์³⁸ เป็นต้น

2.4.2 ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328

มาตรา 328 เป็นเหตุเพิ่มโทษของมาตรา 326 เพราะผู้กระทำได้กระทำหมิ่นประมาทโดย วิธีการที่แพร่หลายไปยังคนจำนวนมาก³⁹

องค์ประกอบภายนอก ได้แก่

1. กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท

2. ได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือ ตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีใดๆ แผ่นเสียงหรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพหรือบันทึกตัวอักษร กระทำโดยการกระจายเสียงหรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น

³² กมลชัย รัตนสกาววงศ์. (2544). *คู่มือประกอบการศึกษากฎหมายอาญา มาตรา 288-398*. หน้า 77-78.

³³ คำพิพากษาฎีกาที่ 2822/2515 (มธ.1724).

³⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 782/2524 (น.1496).

³⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 295/2505 (น.292).

³⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 990/2508 (น.1579).

³⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 2296/2514 (น.1995).

³⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 2499/2526 (น.2990).

³⁹ หยุต แสงอุทัย. (2544). *กฎหมายอาญา ภาค 2-3*. หน้า 250.

องค์ประกอบภายใน เจตนาธรรมดา

คำว่า “โฆษณา” หมายความว่า การกระทำที่แพร่หลาย

“การป่าวประกาศ” หมายความว่า ป่าวประกาศแก่ประชาชน เช่น พุดด้วยคำโง่งต่อหน้าคนทั่วไป การแสดงละครให้คนดูในลักษณะหมิ่นประมาทผู้อื่น เป็นต้น

การที่มีผู้กล่าวข้อความหมิ่นประมาท แล้วบรรณาธิการเอาไปลง ผู้กล่าวนั้นไม่ได้รู้เรื่องการลงเผยแพร่ ผู้กล่าวผิดมาตรา 326 ส่วนบรรณาธิการผิดมาตรา 328⁴⁰

2.5 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศ

การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยแต่เดิมการควบคุมอาชญากรรมนั้นเป็นเรื่องของเอกชนผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรงมีอำนาจฟ้องคดีอาญาด้วยตนเองต่อศาล นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงก่อนปี ร.ศ. 115 ได้ให้ความสำคัญกับหลักการพิจารณาจำเลยโดยใช้วิธีจารีตนครบาลอันเป็นระบบไต่สวนที่มีการทรรุณต่อจำเลย และจำเลยต้องเป็นผู้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ อันเป็นการพิจารณาคดีในสมัยนั้น⁴¹ หรืออาจกล่าวได้ว่าการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยสมัยนั้นใช้ระบบไต่สวนกล่าวคือ ไม่มีการแยกหน้าที่สอบสวน ฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกันให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาแยกต่างหากจากกันเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ และฐานะของผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิใดๆ ในการต่อสู้ดำเนินคดีตลอดจนมิได้คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ดังนั้น หลายประเทศจึงไม่ยอมรับในวิธีการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยขณะนั้น และทำให้เกิดสิทธิสภาพนอกอาณาเขตตามมา เป็นผลกระทบกระเทือนต่อเอกราชในทางการศาลของประเทศไทยอย่างร้ายแรง⁴²

ต่อมาในปี ร.ศ.115 ได้เปลี่ยนแปลงระบบวิธีพิจารณาความอาญาที่มีอยู่เดิม โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษไปพลางก่อน ร.ศ.115 อันมีลักษณะเป็นวิธีพิจารณาความอาญาที่มีคู่ความ และมีอิทธิพลมาถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบัน แต่วิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยแตกต่างจากวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย กล่าวคือ ฐานะของพนักงานอัยการของประเทศไทยมีฐานะเช่นเดียวกับพนักงานอัยการในประเทศภาคพื้นยุโรป คือ พนักงานอัยการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในขณะที่ประเทศอังกฤษไม่มีพนักงานอัยการ พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้ แต่มิได้บัญญัติว่าบุคคลใดเป็นผู้เสียหายที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญา เป็นเหตุให้อำนาจการฟ้องคดีความของราษฎรจึงมี

⁴⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 5599/2530 (น.3077).

⁴¹ กิตติ บุญพลากร. (2523). ผู้เสียหายในคดีอาญา. หน้า 8-9.

⁴² ชาญชัย แสงศักดิ์ และคณะ. (2527, ธันวาคม). อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย.

อยู่กว้างขวาง และให้พนักงานอัยการทำหน้าที่ดำเนินคดีที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ว่าจะคดีนั้นจะเกี่ยวข้องกับราษฎรโดยตรงหรือไม่ เช่น ความผิดฐานเป็นกบฏฆ่าคนตาย ปล้นทรัพย์ วางเพลิง ฆาตกรรม รับสินบน ข่มขืน โทรมหญิง ทำลายพระพุทธรูปหรือพระสถูปเจดีย์ แต่ก็มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นคดีที่ไม่มีใครเป็น โจทก์ฟ้องหรือมีโจทก์ฟ้องคดีแล้ว แต่ผู้นั้นไม่คิดใจว่าความเรื่องนั้นต่อไป เหตุที่ต้องมีอัยการขึ้นในประเทศเนื่องจากการได้มีการจัดรูปแบบของวิธีพิจารณาความอาญาของศาลขึ้นใหม่ โดยให้มีคู่ความ และเนื่องจากในคดีอาญาแผ่นดินที่รัฐเป็นผู้เสียหายนั้นจึงต้องตั้งอัยการขึ้นเป็น โจทก์ฟ้องคดีแทน

พระราชบัญญัติดังกล่าวถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่นำระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) อันเป็นระบบวิธีพิจารณาความอาญาสมัยใหม่ที่เป็นที่นิยมในประเทศตะวันตกขณะนั้นมาใช้ในประเทศไทยควบคู่ไปกับการดำเนินคดีโดยเอกชนที่เป็นผู้เสียหายเป็นครั้งแรก และใช้มาจนกระทั่งมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับสมบูรณ์เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2478 ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการฟ้องคดีอาญาได้เฉพาะผู้เสียหายเท่านั้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยเดิมใช้ระบบใดส่วนที่ไม่มีมีการแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน ผู้ถูกกล่าวหาในฐานะเป็นกรรมในคดี อีกทั้งการค้นหาความจริงในสมัยนั้น ใช้วิธีการทรมานร่างกายเพื่อให้จำเลยรับสารภาพหรือที่เรียกว่าจารัตนครบาล ผู้ถูกกล่าวหาแทบจะไม่มีสิทธิใดๆ เลย แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนมาใช้การดำเนินคดีอาญาตามระบบกล่าวหาเช่นเดียวกับนานอารยประเทศ โดยให้สิทธิต่างๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหาในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และวิธีพิจารณาความอาญาได้เอาแบบอย่างมาจากประเทศอังกฤษ คือ มีลักษณะเป็นวิธีพิจารณาความอาญาที่มีคู่ความ แต่ฐานะของอัยการในประเทศไทยเป็นทำนองเช่นเดียวกับฐานะของอัยการในประเทศภาคพื้นยุโรป

สำหรับประเทศไทยได้ยึดถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก ควบคู่ไปกับการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย กล่าวคือ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ได้ให้พนักงานอัยการและเอกชนผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้ทั้งคู่ ไม่ว่าจะเป็ความผิดอาญาต่อแผ่นดินหรือความผิดต่อส่วนตัว ทั้งนี้เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องร้องคดีอาญาได้เช่นเดียวกับพนักงานอัยการ เนื่องมาจากวิวัฒนาการการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยที่ให้อำนาจฟ้องร้องคดีอาญาแก่ผู้เสียหายอย่างกว้างขวางมาตั้งแต่ในอดีตที่ยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย⁴³ จึงทำให้อำนาจการฟ้องร้องของผู้เสียหายยังคงมีอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยในปัจจุบัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าประชาชนทุกคนจะสามารถฟ้องคดีอาญาได้

⁴³ สุรินทร์ ถั่วทอง. (2525, เมษายน). “จากขกกระบัตรสู่อัยการ.” *วารสารอัยการ*, 5. หน้า 42-43.

หลักการสอบสวนคดีอาญาในประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และไทย ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่างก็บัญญัติแนวทางและการปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ ตำรวจและพนักงานอัยการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย รวมทั้งมาตรการต่างๆ ในการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักการสอบสวนคดีอาญาของไทยและต่างประเทศถือว่าเป็น “หลักการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาและจำเลย” หรือ “หลักการค้นหาความจริง”⁴⁴ หลักการสอบสวนคดีอาญาในประเทศต่างๆ เช่น

1) หลักการสอบสวนคดีอาญาของเยอรมัน การดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนและฟ้องร้อง (Vorverfahren) ในเยอรมันเป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญากระบวนการเดียวกันที่แบ่งแยกไม่ได้ กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้องทั้งหมดอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการฝ่ายเดียว ซึ่งเริ่มตั้งแต่เมื่อทราบว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นจนถึงการฟ้องร้องหรือไม่ฟ้องร้องผู้ต้องหา นั้น โดยอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการเริ่มคดีเองหรืออาจให้ตำรวจดำเนินการให้ ซึ่งตำรวจทำหน้าที่ติดตามการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นและต้องกระทำทุกอย่างโดยไม่ชักช้าเพื่อป้องกันมิให้คดีมีคืบไป ทั้งนี้ ตำรวจมีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการ ในกรณีที่ตำรวจเริ่มดำเนินการสอบสวนคดีได้ขึ้นเองก่อน ตำรวจต้องรายงานสิ่งที่ได้กระทำไปให้อัยการทราบโดยเร็ว เนื่องจากตำรวจไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีเองโดยลำพังจนเสร็จสิ้นการสอบสวน เนื่องจากถ้าหากให้ตำรวจมีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีได้เองโดยลำพังอาจส่งผลทำให้ตำรวจใช้อำนาจดังกล่าวโดยมิชอบ ตลอดจนไม่มีการถ่วงดุลต่างองค์กรอันเป็นผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและทำให้ตำรวจเกิดการทุจริตต่อหน้าที่ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าฐานะของตำรวจในทางคดีเป็นเพียงองค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนของอัยการเท่านั้น⁴⁵

2) หลักการสอบสวนคดีอาญาของฝรั่งเศส ในประเทศฝรั่งเศสผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา คือ พนักงานอัยการ ผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาโดยตรง แต่ผู้เสียหายจะดำเนินคดีอาญาได้ โดยการร้องทุกข์ต่อพนักงานอัยการหรือตำรวจเพื่อให้ทำการสอบสวนหรือให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาสอบสวนในความผิดที่กฎหมายกำหนดให้สอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน เมื่อมีการสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการจะเป็นผู้พิจารณาสำนวนการสอบสวนแล้วจึงมีความเห็นสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้องคดี ถ้ามีความเห็นสั่งฟ้องก็จะฟ้องคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาต่อไป

⁴⁴ พนา โสติดิยาภักย์. (2553). *อำนาจรัฐกับการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย*. หน้า 31-33.

⁴⁵ คณิต ฌ นคร. (2523, ธันวาคม). “ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจในเยอรมัน.”

สำหรับผู้เสียหาย แม้ว่าจะไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาโดยตรง แต่ผู้เสียหายอาจใช้วิธีทางอ้อมเพื่อบังคับให้พนักงานอัยการต้องฟ้องคดีอาญาโดยการให้ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำความผิดอาญา เมื่อผู้เสียหายได้ดำเนินการดังกล่าวนี้จะต้องยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาสอบสวนไปพร้อมกับคำฟ้องคดีแพ่ง พร้อมทั้งต้องวางเงินประกันตามที่ผู้พิพากษากำหนด ผู้พิพากษาสอบสวนจะส่งคำร้องทุกข้อนั้นไปยังพนักงานอัยการ ซึ่งพนักงานอัยการจะต้องดำเนินคดีอาญาในการกระทำครั้งเดียวกันนั้น

3) หลักการสอบสวนคดีอาญาของอังกฤษ หน่วยงานตำรวจนี้ได้กำหนดขึ้นมาในประเทศอังกฤษตั้งแต่ปี ค.ศ. 1829 โดยตำรวจมีภาระหน้าที่รับผิดชอบในการรักษากฎหมายและระเบียบของบ้านเมืองแทนประชาชนทุกคนรวมทั้งการฟ้องร้องคดีอาญาด้วย แต่อย่างไรก็ตามตำรวจทำหน้าที่ดังกล่าวแทนประชาชนเท่านั้น และไม่อาจถือได้ว่าการกระทำของตำรวจนั้นเป็นลักษณะของการที่รัฐเข้ามาควบคุมประชาชน

ดังนั้น เมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่มักจะไม່ฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง แต่จะร้องทุกข์ต่อตำรวจเพื่อให้ตำรวจเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาแทนตนต่อไป นอกจากนี้มีหน้าที่สืบสวนจับกุมและสอบสวนผู้กระทำความผิดแล้ว ตำรวจอังกฤษยังมีหน้าที่ในการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดอาญาต่อศาลอีกด้วย โดยการว่าจ้างทนายความให้ดำเนินการแทน ทั้งนี้การฟ้องคดีโดยตำรวจในทางทฤษฎีแล้วย่อมถือว่าเป็นการฟ้องร้องโดยประชาชนนั่นเอง และถือเสมือนเป็นการฟ้องคดีในนามของแผ่นดิน (in the name of the Queen) โดยทุกคนสามารถอ้างตนเป็นผู้เสียหายในนามของแผ่นดินเพื่อที่จะฟ้องคดีอาญาได้ทั้งสิ้น

ปัจจุบันอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาของตำรวจคงเหลือแต่เพียงรับผิดชอบในการสืบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับความผิดที่มีกรกล่าวหาเท่านั้น สำหรับในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเป็นอำนาจขององค์กรที่เกิดขึ้นใหม่คือ องค์กรที่เรียกว่า Crown Prosecution Service (CPS)

4) หลักการสอบสวนคดีอาญาของสหรัฐอเมริกา ถือหลักค้นหาความจริงหรือระบบตรวจสอบ ซึ่งคู่ได้จากการจับกุมผู้ต้องหาแล้วต้องพาไปศาลโดยมิชักช้า เพื่อตรวจสอบเบื้องต้นถึงความจำเป็นที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือพิจารณาว่าสมควรได้รับการประกันตัวหรือไม่ และผู้ต้องหาจะถูกส่งตัวไปยังเรือนจำซึ่งเป็นองค์กรที่ต่างกันเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา และมีมาตรการที่นำมาใช้ในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาและจำเลยโดยเฉพาะ “กฎเกณฑ์ในการตัดพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ” (Exclusionary Rule) กล่าวคือ การห้ามมิให้นำพยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยวิธีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในการพิจารณาซึ่งเป็นการควบคุมพฤติกรรมตำรวจ โดยการ

คัดมูลเหตุจูงใจในการไปแสวงหาพยานหลักฐานที่มีขอบออกไป นับเป็นการยับยั้งตำราวจมิให้กระทำการใดๆ ที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา

5) หลักการสอบสวนคดีอาญาของญี่ปุ่น ถือเป็นหลักการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยหลักการแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตำรวจหรืออัยการจะต้องทำการสอบสวนคดีอาญาก่อนจะใช้วิธีบังคับ โดยการจับกุมผู้กระทำความผิด โดยจะใช้วิธีบังคับต่อเมื่ออยู่ภายใต้พฤติการณ์พิเศษเท่านั้น หรือโดยพฤติการณ์ดังกล่าวอาจจับกุมผู้กระทำความผิดแล้วนำมาควบคุมตัวได้ก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่และองค์กรยุติธรรมต่างๆ มักจะไม่ใช้วิธีบังคับตราบใดที่การสอบสวนสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องจับและควบคุมตัวผู้กระทำความผิด และกระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่นยังมีกลไกในการกลั่นกรองผู้ต้องหาในคดีอาญาซึ่งถูกจับและสอบสวนแล้วมิให้ถูกคุมขังโดยไม่ผ่านกระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยของศาล โดยเฉพาะการควบคุมผู้ต้องหาเกินกว่าอำนาจควบคุมของพนักงานสอบสวนและอัยการอันเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาที่จะขอให้ปล่อยชั่วคราวเมื่ออัยการได้ฟ้องคดีต่อศาลแล้ว

6) หลักการสอบสวนคดีอาญาของไทยถือ “หลักคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาและจำเลย” หรือ “หลักการค้นหาความจริงในคดี” กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “หลักการตรวจสอบ” กล่าวคือ การสอบสวนคดีอาญาถือเป็นเรื่องที่อยู่ภายใต้การควบคุมของกระบวนการยุติธรรมจะต้องทำหน้าที่ร่วมมือกันค้นหาความจริง โดยเฉพาะตัวเจ้าพนักงานเองจะต้องมีความเป็น “ภาวะวิสัย” หมายถึง มีความเป็นกลางและมุ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ต้องหา หรือหากเป็นพนักงานอัยการจะต้องมีความเป็นภาวะวิสัยที่จะต้องตรวจสอบ รอบคอบและเที่ยงธรรม ส่วนบทบาทของศาล ศาลต้องดำเนินบทบาทเป็นผู้ค้นหาความจริงในคดี โดยในทางปฏิบัติของศาลไทย ความเป็นภาวะวิสัยและความร่วมมือของทุกฝ่ายนี้เองที่เป็นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อร่วมมือกันค้นหาให้ได้ความจริงและทำให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมดำเนินไปอย่างชอบธรรม

ส่วนหลักการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาและจำเลยศึกษาได้จากอำนาจพนักงานสอบสวนต่อเสรีภาพของผู้ต้องหาในการจับ ควบคุม และการปล่อยตัวชั่วคราว⁴⁶ กล่าวคือ การจับ ผู้ทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ถูกจับว่าเขาต้องถูกจับ⁴⁷ แสดงให้เห็นถึงหลักการฟังความทุกฝ่าย และความเป็นเสรีนิยมของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และการกำหนดให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมทั้งผู้จับ โดยทันทีนั้น แสดงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะคุ้มครอง

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 136.

⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83.

สิทธิและเสรีภาพของบุคคลผู้ถูกจับอาจได้การพิจารณาให้ปล่อยตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราวได้เร็ว
ยิ่งขึ้น⁴⁸ ส่วนการควบคุมตัวระหว่างคดีมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่งเพื่อให้การสอบสวน
ดำเนินไปโดยเรียบร้อย ประการที่สองเพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย และประการที่
สามเพื่อประกันการบังคับโทษ ซึ่งถือว่าการควบคุมตัวระหว่างคดีเป็นเรื่องของข้อยกเว้น โดยหลัก
เจ้าพนักงานและศาลต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาและจำเลย จะควบคุมไว้ได้ก็เฉพาะกรณีจำเป็นเท่านั้น
และระยะเวลาที่จะควบคุมผู้ถูกจับ กฎหมายกำหนดกำหนดว่าจะควบคุมไว้เกินกว่าจำเป็นตาม
พฤติการณ์แห่งคดีไม่ได้ และกรณีจำเป็นเพียงใดก็ตาม จะควบคุมเกินกว่ากำหนดเวลาที่บัญญัติไว้
ในกฎหมายไม่ได้⁴⁹ แสดงว่าตามกฎหมายนั้นการควบคุมผู้ถูกจับเป็นเรื่องข้อยกเว้น กล่าวคือ เป็น
เรื่องของการคุ้มครองสิทธิมิใช่กฎหมายให้อำนาจ และกรณีการปล่อยตัวชั่วคราวนับเป็นมาตรการที่
มีความสำคัญสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งตามสิทธิขั้นพื้นฐานได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็น
ผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำผิดจริง เพื่อเป็นการรับรองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย
เพราะมีผลต่อสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาหรือจำเลย

---

⁴⁸ คณิต ฒ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 152-153.

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87.

บทที่ 3

การสอบสวนและเขตอำนาจสอบสวนความผิดฐานหมิ่นประมาท

สภาพปัญหาอย่างหนึ่งของการดำเนินคดีอาญาความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ก็คือ เขตอำนาจสอบสวนของความผิดดังกล่าว ซึ่งผู้เสียหายหรือบุคคลทั่วไปอาจมีความเข้าใจว่าทุกท้องที่ที่หนังสือพิมพ์ซึ่งได้ลงถ้อยคำอันเป็นการหมิ่นประมาทนั้นวางจำหน่ายเป็นสถานที่เกิดเหตุทั้งหมด ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ดำเนินคดีกับผู้ต้องหายังท้องที่ใดก็ได้ หรือแม้กระทั่งจะร้องทุกข์ในหลายๆ ท้องที่ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายก็ได้ บทนี้จึงเป็นการศึกษาหลักกฎหมายของการสอบสวนและเขตอำนาจสอบสวน เพื่อนำไปวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหากรณีความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ โดยประกอบด้วยเรื่องการร้องทุกข์ของผู้เสียหาย ความหมายและจุดมุ่งหมายของการสอบสวน เขตอำนาจสอบสวน พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ และพนักงานสอบสวนกับการดำเนินคดีอาญาความผิดอันยอมความได้

การสอบสวนคดีความผิดต่อส่วนตัวมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 ดังนี้

มาตรา 121 บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง แต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวน เว้นแต่มีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ”

มาตรา 121 วรรคแรก วางหลักทั่วไปให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงได้ กล่าวคือ ไม่จำกัดความผิดที่จะทำการสอบสวน ซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไปให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญา กรณีนี้เป็นคนละเรื่องกับเขตอำนาจสอบสวนซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาตาม มาตรา 18 ถึงมาตรา 21 ซึ่งเป็นเรื่องเขตอำนาจสอบสวนและพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่อำนาจในการสอบสวนนั้นเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนที่มีอยู่ในตัวเองสามารถสอบสวนคดีอาญาได้ทุกชนิดทุกประเภท

สำหรับความผิดต่อส่วนตัวตามมาตรา 121 วรรคสอง บัญญัติว่า “แต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวน เว้นแต่มีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ” กล่าวอีกนัยหนึ่งในคดีความผิดต่อส่วนตัว การร้องทุกข์ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสอบสวน กล่าวคือ หากไม่มีการร้องทุกข์หรือมีการร้องทุกข์แต่ไม่ชอบด้วยระเบียบแล้ว พนักงานสอบสวนจะกระทำการสอบสวน

ไม่ได้ แสดงว่ากฎหมายที่กำหนดว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงนั้นความจริงมิใช่ทั้งหมด เพราะมีเงื่อนไขในการที่พนักงานสอบสวนจะเข้าไปทำการสอบสวนด้วย โดยเงื่อนไขนั้นก็จะแบ่งออกเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวและในคดีความผิดต่อแผ่นดิน

ส่วนเหตุที่กฎหมายห้ามมิให้พนักงานสอบสวนเข้าทำการสอบสวนความผิดต่อส่วนตัว จนกว่าจะมีคำร้องทุกข์ก่อนนั้นก็เพราะความผิดต่อส่วนตัว แม้จะเป็นความผิดทางอาญา แต่ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับการก่อให้เกิดความเสียหายในทางแพ่งอันควรเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้เสียหาย โดยรัฐจะเข้าดำเนินการเพื่อฟ้องร้องให้ลงโทษผู้กระทำผิดได้ก็ต่อเมื่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหายประสงค์ที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด¹

3.1 การร้องทุกข์ของผู้เสียหาย

การร้องทุกข์เป็นวิธีการสำคัญในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ เนื่องจากความผิดอาญาที่เกิดขึ้นนั้น เจ้าพนักงานของรัฐไม่อาจทราบได้ทุกครั้ง ในต่างประเทศหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาเป็นหน้าที่ของรัฐ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น ผู้เสียหายไม่มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญา (เว้นแต่ประเทศเยอรมันซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีอาญาบางประเภท) ดังนั้นถ้าผู้เสียหายประสงค์จะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดจะต้องร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน² ยิ่งกว่านั้นในประเทศเยอรมันและประเทศญี่ปุ่นมีความผิดอาญาบางประเภทซึ่งมีลักษณะคล้ายกับความผิดอันยอมความได้ การร้องทุกข์ของผู้เสียหายเป็นเงื่อนไขในการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ พนักงานอัยการจะสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาได้ต่อเมื่อผู้เสียหายได้ร้องทุกข์แล้ว ซึ่งความผิดดังกล่าวในประเทศเยอรมันผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องการกระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด หรือในประเทศญี่ปุ่นจะต้องร้องทุกข์ภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่รู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ระยะเวลาดังกล่าว ไม่นำไปใช้กับคดีที่เป็นการดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทประมุขของรัฐต่างประเทศ และในคดีที่มีการสมรสภายหลังการลักพาจะต้องร้องทุกข์ภายใน 6 เดือนนับจากวันที่คดีถึงที่สุดโดยศาลพิพากษาว่าการสมรสไม่ชอบหรือการเพิกถอนการสมรส³ ในประเทศอังกฤษแม้ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ แต่การฟ้องคดีอาญาต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก ในทางปฏิบัติผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อตำรวจเพื่อให้ตำรวจดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด⁴

¹ ชัยเกษม นิตติศิริ. (2554). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 สอบสวน*. หน้า 52.

² กิตติ บุศยพลากร. (2523). *ผู้เสียหายในคดีอาญา*. หน้า 103.

³ นพรัตน์ อักษร. (2532). *ความผิดอันยอมความได้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. หน้า 39.

⁴ กิตติ บุศยพลากร. (2523). *ผู้เสียหายในคดีอาญา*. หน้า 103.

สำหรับประเทศไทยการร้องทุกข์ของผู้เสียหายในคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ มีความสำคัญต่อการดำเนินคดีอาญาโดยองค์ของรัฐ กล่าวคือ ในการสอบสวนเพื่อรวบรวม พยานหลักฐาน การดำเนินการทั้งหลายนั้น ถ้าเป็นความผิดอันยอมความได้กฎหมายห้ามมิให้ พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ⁵ และการสอบสวนของ พนักงานสอบสวนมีผลสำคัญต่ออำนาจการฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการด้วย เนื่องจากประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยบัญญัติห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาใดต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนความผิดนั้นก่อน⁶ จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว หากไม่มีการร้อง ทุกข์ของผู้เสียหายแล้ว อำนาจการดำเนินคดีอาญาของรัฐในความผิดอันยอมความได้ก็ย่อมจะมีขึ้น ไม่ได้ อาจกล่าวได้ว่าการร้องทุกข์ในคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ เป็นเงื่อนไขให้อำนาจ ดำเนินคดีอาญาแก่รัฐ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” ว่า หมายถึงบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้ง บุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6

เมื่อพิจารณาความหมายของผู้เสียหายตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ให้ไว้ แสดงให้เห็นว่าจะต้องมีบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการทำความผิด อาญา อย่งไรก็ตามมีความผิดบางประเภทที่เรียกว่า ความผิดที่ปราศจากผู้เสียหายหรือความผิดที่ ไร้เหยื่อ (Victimless crime) ซึ่งเป็นความผิดอาญาแต่ไม่ถือว่ามิผู้ได้รับความเสียหายตามกฎหมาย เช่น การเป็นโสเภณี ซึ่งทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์ตามที่ตนต้องการ หรือการเสพยาเสพติด ซึ่งผลร้ายเกิดแก่ตัวผู้เสพเอง เป็นต้น หรือเป็นความผิดที่ผู้กระทำได้ให้ความ ยินยอมแก่ การกระทำนั้น เช่น หญิงที่ยินยอมให้ผู้อื่นทำแท้งลูกของตนเอง ไม่ถือว่าเป็นผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 310 และกฎหมายถือว่าหญิงนั้นเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง ด้วยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 309

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 แต่มีข้อสังเกต ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 125 คือเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้สืบสวนหรือสอบสวน ไปทั้งหมดตามที่ผู้เสียหายขอร้องให้ช่วยเหลือ เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะจัดให้ผู้เสียหายร้องทุกข์ตาม ระเบียบ แสดงให้เห็นว่าการสอบสวนคดีอาญาความผิดอันยอมความได้อาจกระทำได้ก่อนการร้องทุกข์ แต่ถ้า ผู้เสียหายไม่ยอมร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนก็ไม่มีอำนาจสอบสวนต่อไป (ดู คณิต ณ นคร. (2549). *กฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา*. หน้า 119.)

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120.

นอกจากนี้ ยังมีความผิดอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า “ความผิดต่อรัฐ” ความผิดต่อรัฐนั้น หมายความว่าความผิดที่ถือว่าเฉพาะแต่รัฐเท่านั้นที่เป็นผู้เสียหาย ส่วนเอกชนหรือบุคคลทั่วไปไม่ถือว่าเป็นผู้เสียหายด้วย ส่วนใหญ่มักเป็นความผิดตามที่กฎหมายห้าม (mala prohibita) เช่น ความผิดเกี่ยวกับการจราจร ความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรม ความผิดเกี่ยวกับภาษี สุลกากร ยาเสพติด การเข้าเมือง เป็นต้น การกำหนดความผิดเหล่านี้เป็นความจำเป็นของรัฐที่จะต้องรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การจัดระเบียบสังคม การหารายได้เข้ารัฐเพื่อการงบประมาณ การรักษาสุขภาพอนามัยที่ดี ความผาสุกของประชาชน และการรักษาความมั่นคงของรัฐ ดังนั้น โดยหลักทั่วไป ประชาชนจึงไม่อยู่ในฐานะของผู้เสียหายที่จะมีอำนาจร้องทุกข์หรือฟ้องคดี หรือเข้าเป็นโจทก์ร่วมได้⁷

การร้องทุกข์เป็นการร้องกล่าวหาต่อเจ้าพนักงานด้วยการทำคำร้องทุกข์⁸ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) ได้ให้คำนิยามของคำร้องทุกข์ไว้ว่า หมายถึง การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษ เมื่อกล่าวถึงคำร้องทุกข์แล้วสิ่งที่ควบคู่ไปกับคำร้องทุกข์อยู่เสมอก็คือ “คำกล่าวโทษ” ซึ่งบัญญัติอยู่ในมาตรา 2 (8) ว่า หมายถึง “การที่บุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น” จะเห็นได้ว่าในเรื่องคำกล่าวโทษนั้นไม่ได้พูดถึงผู้เสียหายแล้ว ดังนั้น ผู้กล่าวโทษจึงไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีบุคคลจะรู้ตัวหรือไม่ก็ได้กระทำความผิดเกิดขึ้น เพราะฉะนั้น ถ้าเป็นความผิดต่อส่วนตัวต้องมีคำร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนจึงจะมีอำนาจเข้าไปทำการสอบสวนได้ แต่ถ้าเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดินแล้วไม่จำเป็นที่จะต้องมีการร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนก็จะเข้าไปดำเนินคดีได้ พนักงานสอบสวนเองหรือใครก็เป็นผู้ทำหน้าที่กล่าวหาก็ได้ หรือแม้แต่ผู้เสียหายจะเป็นผู้กล่าวหาก็ได้เพราะไม่ใช่เรื่องความผิดต่อส่วนตัวแต่เป็นคดีอาญาแผ่นดิน⁹

ตามแนวคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวข้างต้น ได้วินิจฉัยไว้ว่าในกรณีความผิดอาญาต่อแผ่นดิน แม้ผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์หรือมีการร้องทุกข์แต่เป็นการร้องทุกข์มิชอบก็ไม่ทำให้การสอบสวนเสียไป ถือว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนไม่ว่าคดีนั้นจะมีการร้องทุกข์หรือไม่ก็ตาม

⁷ อุทัย อาทิวา. (2554). คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา. หน้า 19-20.

⁸ คณิง ฤาไชย. (2530). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. หน้า 260.

⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 3753/2543 (ฎส.7 น.172), 5529/2546 (ฎส.12 น.77), 6539/2550 (ฎส.11 น.116).

คำร้องทุกข์ตามระเบียบที่จะส่งผลให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีความผิดต่อส่วนตัวนั้น จะต้องเป็นคำร้องทุกข์ที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) ประกอบมาตรา 123 และ 124 โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. การร้องทุกข์ต้องร้องทุกข์โดยผู้เสียหาย (ผู้มีอำนาจร้องทุกข์)
2. ต้องร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ (ผู้มีอำนาจรับคำร้องทุกข์)
3. ต้องร้องทุกข์โดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ
4. ต้องร้องทุกข์ตามแบบวิธีการร้องทุกข์ (ตามมาตรา 123 และ 124)
5. ต้องร้องทุกข์ภายในกำหนดอายุความร้องทุกข์

การที่จะถือว่ามีกรร้องทุกข์ตามระเบียบ จะต้องปรากฏว่ามีกรร้องทุกข์โดยครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ทั้ง 5 ประการ หากขาดข้อใดข้อหนึ่งถือว่าไม่ใช่เป็นการร้องทุกข์ตามระเบียบ อันจะส่งผลให้พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวนคดีความผิดต่อส่วนตัวนั้น หากพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนไปย่อมไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคสอง ถือเท่ากับไม่มีการสอบสวนความผิดนั้นมาก่อน และย่อมส่งผลทำให้พนักงานอัยการ ไม่มีอำนาจฟ้องคดีความผิดต่อส่วนตัวนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 เช่น หนังสือมอบอาชงของโจทก์ร่วมมีข้อความแต่เพียงว่าโจทก์ร่วมมอบอำนาจให้ ร. จัดการแจ้งความเรื่องเช็กคืน โดยไม่ได้ระบุให้มีอำนาจแจ้งความเพื่อดำเนินคดีแก่จำเลย จึงไม่ชัดเจนว่าโจทก์ร่วมซึ่งเป็นผู้เสียหายมีเจตนาที่จะให้จำเลยต้องรับโทษ ทั้งได้ความว่าเหตุที่แจ้งความร้องทุกข์ก็เพราะไม่ต้องการให้เช็กขาดอายุความ จึงไม่เป็นคำร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) เมื่อความผิดต่อพระราชบัญญัติ ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่มีคำร้องทุกข์ ย่อมห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคสอง การสอบสวนของพนักงานสอบสวนจึงเป็นการกระทำโดยไม่มีอำนาจ ต้องถือว่าไม่มีการสอบสวน โดยชอบ พนักงานอัยการ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง¹⁰

ดังนั้นจึงอาจจำแนกหลักเกณฑ์ของคำร้องทุกข์ตามระเบียบได้ดังนี้

1. การร้องทุกข์ต้องร้องทุกข์โดยผู้เสียหาย (ผู้มีอำนาจร้องทุกข์) ผู้ที่จะร้องทุกข์ได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายในคดีนั้นเอง บุคคลอื่นแม้จะได้ร้องกล่าวหาต่อเจ้าพนักงานไม่ว่าด้วยประการใด คำร้องกล่าวหาานั้นไม่อาจเป็นคำร้องทุกข์ได้ แต่คำกล่าวหาานั้นอาจเป็นคำกล่าวโทษ¹¹

¹⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 228/2544 (น. 148).

¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2(8).

แต่อย่างไรก็ตามความหมายของผู้เสียหายในคดีอาญานั้น นอกจากผู้เสียหายที่แท้จริงแล้ว ยังหมายความรวมถึงผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายอีกด้วย¹² และผู้เสียหายอาจมอบอำนาจให้บุคคลอื่นกระทำการแทนได้ด้วย¹³ ดังนั้น นอกจากผู้เสียหายที่แท้จริงในคดีนั้นเองจะเป็นผู้มีอำนาจร้องทุกข์ได้แล้ว ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายและผู้รับมอบอำนาจให้ร้องทุกข์ย่อมยื่นคำร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานได้

การร้องทุกข์ในคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ เป็นการมอบคดีให้องค์การของรัฐบาลดำเนินคดีให้ เป็นเงื่อนไขให้อำนาจรัฐในการดำเนินคดีเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ดังนั้นในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ แม้กฎหมายจะบัญญัติให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้จัดการแทนก็ตาม ถ้าหากผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์แต่ไม่ถึงกับไร้เดียงสา ก็ร้องทุกข์ด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรมลงลายมือชื่อในการร้องทุกข์ เพราะการร้องทุกข์เป็นกระบวนการพิจารณาจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความสามารถ

ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ผู้เสียหายตายก่อนมีการร้องทุกข์ พนักงานสอบสวน จะทำการสอบสวน โดยไม่มีการร้องทุกข์ไม่ได้ และพนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง¹⁴ เนื่องจากการร้องทุกข์เป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เสียหาย และไม่มีกฎหมายให้อำนาจทนายทนายดำเนินการต่อไว้ จึงต้องถือว่าคดีนั้นสิ้นสุดลงด้วยความตายของผู้เสียหาย เว้นแต่กฎหมายจะบัญญัติให้อำนาจผู้อื่นเป็นผู้เสียหายต่อไป เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 333 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าผู้เสียหายในความผิดฐานหมิ่นประมาทตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์ได้และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย” บุคคลดังกล่าวย่อมดำเนินการร้องทุกข์ต่อไปได้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) มาตรา 123 และมาตรา 124 กำหนดว่าผู้มีอำนาจร้องทุกข์ คือ ผู้เสียหาย อย่างไรก็ตามจึงถือว่าเป็นผู้เสียหายซึ่งมีอำนาจร้องทุกข์นั้น มีแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาได้วางหลักไว้ ดังนี้

(1) ผู้เสียหายที่จะมีอำนาจร้องทุกข์ได้จะต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย หมายความว่า จะต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำผิดด้วย จึงจะเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย¹⁵

(2) ผู้ร้องทุกข์ต้องเป็นผู้เสียหายเองหรือเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้เสียหาย และที่สำคัญต้องเป็นผู้เสียหายอยู่ในขณะที่ทำการร้องทุกข์ เพราะฉะนั้นจะต้องพิจารณาว่าเป็นผู้เสียหายจริงหรือไม่ และเป็นผู้เสียหายอยู่ในขณะที่ทำการร้องทุกข์หรือไม่ กรณีเหล่านี้มักจะมีปัญหาใน

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 4 มาตรา 5 และ มาตรา 6

¹³ คำพิพากษาฎีกาที่ 755/2502 (ประชุมใหญ่) (น.1040)

¹⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 6644/2549 (ฎส.8 น.107).

¹⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 30/2543(ฎส.2 น.5), 4212/2550 (ฎส.7 น.86).

กรณีที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งจะต้องพิจารณาว่าใครที่ เป็นผู้แทนนิติบุคคลที่จะเป็นผู้ร้องทุกข์ได้ ปกติ เวลาจดทะเบียนก็จะมีการจดทะเบียนไว้ว่าใครเป็นผู้แทนนิติบุคคล แต่ความจริงแล้วอาจจะมีมากกว่าผู้แทนนิติบุคคลที่จะทำการร้องทุกข์ได้ ก็ต้องไปพิจารณากฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง¹⁶

2. ต้องร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ (ผู้มีอำนาจรับคำร้องทุกข์) คำว่า “เจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย” ซึ่งหมายถึง เจ้าหน้าที่ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่รับคำร้องทุกข์ ได้แก่ พนักงานสอบสวน¹⁷ และพนักงานปกครองหรือตำรวจซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมาย บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่พนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแม้จะเป็นผู้บังคับบัญชาหรือมีตำแหน่งเหนือพนักงานสอบสวน บุคคลนั้นก็ไม่ใช่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่รับคำร้องทุกข์¹⁸

(1) กรณีที่ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 123 พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์นั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นพนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจเหนือการสอบสวนคดีนั้น กล่าวคือ จะเป็นพนักงานสอบสวนท้องที่ใดก็ได้ แม้มิใช่พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับ ก็มีอำนาจรับร้องทุกข์ได้ การพิจารณาปัญหาว่า พนักงานสอบสวนผู้รับคำร้องทุกข์จะมีอำนาจรับคำร้องทุกข์นั้นหรือไม่ เป็นคนละเรื่องกับปัญหาว่าพนักงานสอบสวนผู้นั้นจะมีอำนาจสอบสวนในความผิดเรื่องนั้นด้วยหรือไม่ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124 มิได้บังคับให้ร้องทุกข์เฉพาะต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนเสมอไป เหตุนี้พนักงานสอบสวนในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งซึ่งแม้จะมีได้มีอำนาจสอบสวนในคดีใดเลยก็ยังมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ได้¹⁹

(2) กรณีที่ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มาตรา 124 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายก็ได้” กล่าวคือ นอกจากกฎหมายกำหนดให้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้แล้ว ยังให้สิทธิแก่ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16)

¹⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 1960/2534 (ฎส.6 น.76), 5799/2549 (ฎส.6 น.157).

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 123 วรรคแรก.

¹⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 1226/2503 (น.1255).

¹⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2974/2516 (น.1993).

บทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กำหนดว่าการร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในท้องที่ที่ผู้ต้องหาที่อยู่หรือถูกจับ เพราะฉะนั้นก็จะต้องตีความในลักษณะเดียวกันว่าผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใดก็ได้ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกของผู้เสียหายที่ไปร้องทุกข์ และในบางครั้งจะมีปัญหาเรื่องอายุความเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น อายุความใกล้จะครบ 3 เดือนนับแต่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิดแล้ว แต่ปรากฏว่าไม่สามารถจะเดินทางไปยังท้องที่ที่มีอำนาจสอบสวนได้ มิฉะนั้นคดีอาจจะขาดอายุความ แต่ถ้าไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจภายในกำหนดระยะเวลาแล้วก็ต้องถือว่าร้องทุกข์ภายในกำหนดอายุความแล้ว ทำให้อายุความร้องทุกข์นั้นไม่ขาดไป แต่ที่สำคัญผู้รับคำร้องทุกข์จะต้องเป็นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

การร้องทุกข์นั้นย่อมมอบอำนาจให้ร้องทุกข์แทนกันได้ และกฎหมายก็ไม่ได้บังคับให้ร้องทุกข์ได้เฉพาะต่อพนักงานสอบสวนเสมอไปเท่านั้น จะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ได้²⁰ แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยไม่ใช่พนักงานสอบสวนและพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) และ 2 (17) จึงไม่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ในคดีอาญาได้²¹

ผู้เสียหายซึ่งเป็นปลัดอำเภอได้ร้องทุกข์ต่อตนเองในฐานะปลัดอำเภอ การที่ปลัดอำเภอบังเอิญเป็นบุคคลที่เป็นเจ้าทุกข์เองนั้น ไม่มีกฎหมายห้ามมิให้กระทำการรับคำร้องทุกข์แต่อย่างใด และไม่มียกกฎหมายใดที่ห้ามมิให้เจ้าพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนในคดีที่ตนเองมีส่วนได้เสีย ดังนั้น ในคดีนี้จึงต้องถือว่ามีกรร้องทุกข์และมีการสอบสวนตามกฎหมายแล้ว พนักงานอัยการจึงมีอำนาจฟ้อง

คำร้องทุกข์ของผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องระบุฐานความผิดของการกระทำตามที่กล่าวหา การบอกเล่าข้อเท็จจริงของการกระทำก็เป็นการเพียงพอแล้ว เพราะการกระทำจะเป็นความผิดฐานใดนั้นเป็นข้อกฎหมาย ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะดำเนินการฟ้องร้องเอง แต่อย่างไรก็ตามถ้าข้อเท็จจริงของการกระทำที่ผู้ร้องทุกข์ได้รับความเสียหายนั้นเป็นความผิดหลายฐาน ผู้ร้องทุกข์ควรแจ้งข้อเท็จจริงให้กับเจ้าพนักงานให้ทราบทั้งหมด ถ้าผู้ร้องทุกข์ได้กล่าวหาแจ้งข้อเท็จจริงของลักษณะพฤติการณ์ของการกระทำและความเสียหายที่ได้รับเฉพาะบางกรณี การกระทำผิดในส่วนที่ผู้ร้องทุกข์ไม่ได้กล่าวถึงลักษณะ พฤติการณ์ และความเสียหาย ถือไม่ว่าการร้องทุกข์ในความผิดนั้นด้วย เช่น การที่ผู้ร้องทุกข์ได้กล่าวหาข่มขืนว่า “ช่วยตามที่ข้าพเจ้าร้องทุกข์หาว่า ต. และ น. บุคคลร่อนจารข้าพเจ้านั้น ข้าพเจ้าขอมอบให้เจ้าพนักงานฟ้องร้อง ต. และ น. แทนข้าพเจ้าจนกว่า

²⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 1534/2503 (น.1716).

²¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1226/2503 (น.1255).

คดีจะถึงที่สุด” เป็นการร้องทุกข์เฉพาะบุคคลคร่าอนาจารเท่านั้น หากได้มีการร้องทุกข์ในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราด้วยไม่

สำหรับผู้กระทำความผิดนั้น แม้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 จะใช้คำว่า “ร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้ตัวผู้กระทำความผิด” อาจทำให้เข้าใจว่าต้องรู้ตัวผู้กระทำความผิดก่อนผู้เสียหายจึงจะมีอำนาจร้องทุกข์ แต่ความจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ทั้งนี้เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) ใช้คำว่า “มีผู้กระทำความผิดขึ้นจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตามซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย” ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องรู้ตัวผู้กระทำความผิดเนื่องจากวัตถุประสงค์ในการให้มีคำร้องทุกข์เพื่อให้ทราบว่าได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน ส่วนการที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดเป็นเรื่องของการค้นหาพยานหลักฐานและข้อเท็จจริง ซึ่งอาจสืบสวนและสอบสวนได้ในภายหลังการร้องทุกข์แล้ว²² แต่อย่างไรก็ตามถ้าผู้เสียหายรู้ตัวผู้กระทำความผิดนั้นเป็นใครชื่ออะไร ผู้เสียหายต้องระบุชื่อผู้กระทำความผิดในคำร้องทุกข์ด้วย ถ้าผู้เสียหายไม่ระบุชื่อผู้กระทำความผิดก็จะทำให้คำร้องทุกข์ไม่ชอบเนื่องจากผู้เสียหายไม่ประสงค์จะให้ผู้กระทำความผิดรับโทษ

1. ต้องร้องทุกข์โดยมีเจตนาที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) บัญญัติไว้ว่า “การกล่าวหาของผู้เสียหายเช่นนั้น ได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ” คำกล่าวหาของผู้เสียหายที่จะเป็นคำร้องทุกข์ได้จะต้องเป็นคำกล่าวซึ่งแสดงให้เห็นเจตนาของผู้เสียหายที่ประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษทางอาญา ถ้าคำกล่าวโทษของผู้เสียหายไม่ได้ประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษทางอาญา คำกล่าวนั้นก็ไม่ใช่คำร้องทุกข์ ถ้อยคำที่ว่า “และการกล่าวหาเช่นนั้น ได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ” นั้น เป็นคำกว้างๆ ซึ่งผู้เสียหายไม่ต้องใช้ถ้อยคำเช่นนั้น โดยชัดแจ้ง หากพิจารณาข้อความทั้งหมดเห็นได้ว่าผู้เสียหายประสงค์จะเอาโทษ คำแจ้งความนั้นก็จะเป็นคำร้องทุกข์²³ เช่น ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจขอให้เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีจนถึงที่สุดแต่การร้องทุกข์จะต้องกระทำโดยชัดแจ้งโดยผู้เสียหายในฐานะที่ตนได้รับความเสียหายในเรื่องนั้น การไปให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานในเรื่องอื่นๆ แม้จะมีข้อความไปถึงเรื่องที่ตนเสียหาย ก็ไม่เป็นการร้องทุกข์ในเรื่องที่ตนเสียหาย

การร้องทุกข์ของผู้เสียหายจะต้องยืนยันให้ดำเนินคดี การที่ผู้เสียหายร้องทุกข์ไว้เป็นหลักฐานเพื่อป้องกันคดีขาดอายุความหรือเพื่อเป็นหลักฐานในกรณีอย่างอื่นนั้น จะถือว่าผู้เสียหายได้กล่าวหาโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหรือไม่นั้น ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแต่เดิมนั้น ถือว่าเจตนาของผู้แจ้งความที่ประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษเป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏจาก

²² กิตติ นุสยพลากร. (2523). ผู้เสียหายในคดีอาญา. หน้า 106.

²³ คณิ่ง ฉายไชย. (2530). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1. หน้า 266.

ข้อความแห่งบันทึกคำร้องทุกข์ที่เจ้าพนักงานทำขึ้น โดยพิจารณาพฤติการณ์แวดล้อมคดีประกอบ ด้วย จึงไม่จำเป็นต้องไปที่เจตนาดังกล่าวจะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในกรณีที่ผู้แจ้งความประสงค์จะให้ เจ้าพนักงานดำเนินคดี

แต่อย่างไรก็ตามในระยะต่อมาศาลฎีกาได้วินิจฉัยไปในแนวที่ว่า การที่ผู้เสียหายแจ้ง ความต่อตำรวจว่า แจ้งให้ทราบไว้เป็นหลักฐานเกรงคดีจะขาดอายุความก็ดี แจ้งให้ทราบไว้เป็น หลักฐานก็ดี แจ้งให้ทราบไว้เป็นหลักฐานเพื่อจะฟ้องร้องต่อไปก็ดี ถือว่ามีได้มีเจตนาให้พนักงาน สอบสวนดำเนินคดีแก่จำเลย จึงไม่เป็นการร้องทุกข์ตามกฎหมาย²⁴ จากแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา เหล่านี้ถือเป็นหลักว่า ถ้าผู้เสียหายมีเจตนาจะให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษจริงๆ แล้วก็ควรต้องยืนยัน แสดงความประสงค์ให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดเสียในขณะนั้น การที่จะไป ฟ้องร้องผู้กระทำผิดเองในภายหลังก็ดี หรือการที่จะไปติดต่อกับผู้กระทำผิดก่อนแล้วจึงจะกลับมา มอบคดีให้ในภายหลังก็ดี ต่างก็เป็นเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอน ไม่อาจแสดงให้เห็นโดย เฉพาะว่าผู้เสียหายมีเจตนาจะให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษ²⁵ เช่น ผู้เสียหายไปแจ้งเรื่องถูกจำเลยข่มขืน กระทำชำเราต่อผู้ใหญ่บ้านโดยเล่าเรื่องให้ฟัง ผู้เสียหายบอกผู้ใหญ่บ้านว่ารออุไปก่อนหากย้อนมา อีกก็จะเอาเรื่อง แต่ถ้าไม่มาก็แล้วไป แสดงว่าผู้เสียหายเพียงแจ้งไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น ไม่มี เจตนาจะให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษจึงไม่ใช่การร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 (7) พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวนตามที่พนักงานอัยการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม เพราะ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคสอง

คำแจ้งความที่มีถ้อยคำที่แจ้งปรากฏชัดว่าโจทก์มาขอแจ้งความกล่าวหาว่า จำเลยร่วมกัน ออกเช็กไม่มีเงินให้ผู้แจ้ง ผู้แจ้งยังไม่ประสงค์ให้ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวจำเลยมาดำเนินคดี เพียงแต่มาแจ้งให้ทราบไว้เป็นหลักฐาน มิให้เช็คขาดอายุความไปเท่านั้น ข้อความตามที่โจทก์แจ้ง ไม่มีเจตนาจะให้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิด ย่อมไม่ถือว่าเป็นการร้องทุกข์แต่อย่างใด²⁶

แม้ว่าคำร้องทุกข์จะเป็นการร้องทุกข์โดยผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้มีอำนาจร้องทุกข์และได้ ร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ โดยมีเจตนาที่จะให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษแล้ว เมื่อพิจารณาตามถ้อยคำในมาตรา 121 และมาตรา 125 แล้ว จะเห็นได้ว่าคำร้องทุกข์จะชอบด้วย กฎหมายก็ต่อเมื่อเป็นการร้องทุกข์ตามระเบียบ โดยได้กระทำตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 123 และ มาตรา 124

²⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 314/2529 (น.136), 6644/2549 (ฎส.8 น.107).

²⁵ คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2522, มิถุนายน). “การร้องทุกข์ต้องยืนยันให้ดำเนินคดีหรือไม่.” *วารสารอัยการ*, 2, 18. หน้า 64.

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1701/2522 (น.1397).

1. แบบและวิธีการร้องทุกข์ มาตรา 123 บัญญัติว่า “ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้

คำร้องทุกข์นั้นต้องปรากฏชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ ลักษณะแห่งความผิด พฤติการณ์ต่างๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำการ ความเสียหายที่ได้รับ และชื่อหรือรูปพรรณของผู้กระทำผิดเท่าที่จะบอกได้

คำร้องทุกข์นี้จะทำเป็นหนังสือหรือร้องทุกข์ด้วยปากก็ได้ ถ้าเป็นหนังสือต้องมีวันเดือนปีและลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ ถ้าร้องด้วยปาก ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ลงวันเดือนปีและลงลายมือชื่อผู้บันทึกกับผู้ร้องทุกข์ในวันบันทึกนั้น”

มาตรา 124 บัญญัติว่า “ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายก็ได้

เมื่อมีหนังสือร้องทุกข์ยื่นต่อเจ้าพนักงานเช่นว่าแล้ว ให้รีบจัดการส่งไปยังพนักงานสอบสวน และจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้างเพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้

เมื่อมีคำร้องทุกข์ด้วยปาก ให้รีบจัดการให้ผู้เสียหายไปพบกับพนักงานสอบสวนเพื่อจดบันทึกคำร้องทุกข์นั้นตั้งบัญญัติในมาตราก่อน ในกรณีเร่งร้อนเจ้าพนักงานนั้นจะจดบันทึกเสียเองก็ได้ แต่แล้วให้รีบส่งไปยังพนักงานสอบสวน และจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้างเพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้”

มาตรา 124/1 บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การจดบันทึกคำร้องทุกข์ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ไม่อาจหาหรือรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการได้และเด็กไม่ประสงค์จะให้มีหรือรอบุคคลดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ ให้ผู้รับคำร้องทุกข์ ตามมาตรา 123 หรือมาตรา 124 แล้วแต่กรณี บันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในบันทึกคำร้องทุกข์ด้วย”

ตามบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 124 และ 124/1 ได้กำหนดแบบและวิธีการร้องทุกข์ไว้อันจะถือได้ว่าเป็นการร้องทุกข์ตามระเบียบแล้ว ดังนี้คือ

(1) คำร้องทุกข์อาจทำได้ 2 แบบ คือ

ก. ทำเป็นหนังสือ

ข. ร้องทุกข์ด้วยวาจา

หากว่าผู้เสียหายทำคำร้องทุกข์เป็นหนังสือต่อเจ้าพนักงานแล้ว เจ้าพนักงานเห็นว่ายังมีข้อความไม่ครบถ้วน ขาดข้อความสำคัญที่จะเป็นคำร้องทุกข์ตามกฎหมาย เมื่อเจ้าพนักงานสอบถาม

ก็ได้ความว่าผู้เสียหายมีเจตนาที่จะร้องทุกข์ตามกฎหมาย ดังนี้ เจ้าพนักงานย่อมจะจดบันทึกถ้อยคำของผู้เสียหายไว้เพื่อให้คำร้องทุกข์นั้นถูกต้องครบถ้วนก็ได้

(2) คำร้องทุกข์ไม่ว่าจะทำเป็นหนังสือหรือร้องทุกข์ด้วยวาจาจะต้องมีรายละเอียดในคำร้องทุกข์ดังนี้

- ก. ต้องมีชื่อ ที่อยู่ อายุของผู้ร้องทุกข์
- ข. ลักษณะแห่งความผิด พฤติการณ์ต่างๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำลง
- ค. ความเสียหายที่ได้รับ ชื่อ รูปพรรณของผู้กระทำผิดเท่าที่จะบอกได้

(3) ในกรณีที่เป็นกรร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน

- ก. ถ้าคำร้องทุกข์ทำเป็นหนังสือ ต้องมีวัน เดือน ปี และลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์
- ข. ถ้าเป็นคำร้องทุกข์ด้วยวาจา ให้พนักงานสอบสวนบันทึกถ้อยคำของผู้ร้องทุกข์ไว้ อันมีรายละเอียดตามข้อ (2) และลงลายมือชื่อผู้บันทึกกับผู้ร้องทุกข์ในบันทึกนั้น

ในกรณีที่เป็นกรร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

- ก. ถ้าคำร้องทุกข์ทำเป็นหนังสือ ให้พนักงานดังกล่าวรีบจัดส่งคำร้องทุกข์ไปยังพนักงานสอบสวน และจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้างเพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้
- ข. ถ้าเป็นคำร้องทุกข์ด้วยวาจา เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจรีบจัดการให้ผู้เสียหายไปพบพนักงานสอบสวนเพื่อจดบันทึกคำร้องทุกข์ เว้นแต่ในกรณีเร่งด่วน เจ้าพนักงานนั้นจะจดบันทึกเสียเองก็ได้ แต่ให้รีบส่งไปยังพนักงานสอบสวน

ในกรณีที่เป็นคำร้องทุกข์เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ในการบันทึกคำร้องทุกข์ให้นำวิธีการสอบสวนเด็กตามบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายต้องการให้บันทึกคำร้องทุกข์ และการสอบสวนพยานซึ่งเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีแตกต่างกับวิธีการที่ใช้กับผู้ใหญ่ แต่ทั้งนี้มีข้อยกเว้นว่าหากมีความจำเป็น ไม่อาจหาหรือรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการได้ และเด็กไม่ประสงค์ให้มีหรือรอนักบุคคลดังกล่าวข้างต้น ก็ให้ทำการจดบันทึกคำร้องทุกข์โดยปราศจากบุคคลดังกล่าวได้ แต่ให้ผู้รับคำร้องทุกข์จดบันทึกเหตุการณ์ดังกล่าวในบันทึกคำร้องทุกข์ด้วย

ในทางปฏิบัติ เมื่อผู้เสียหายมาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจะมอบใบรับคำร้องทุกข์ให้กับผู้เสียหายไว้เป็นหลักฐาน และบันทึกเรื่องราวไว้ในรายงานเบ็ดเสร็จประจำวัน อย่างไรก็ตามหากมีการร้องทุกข์โดยชอบแล้ว แม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่ได้บันทึกในรายงานเบ็ดเสร็จประจำวันก็ไม่ทำให้คำร้องทุกข์นั้นเสียไป²⁷

²⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 2371/2522 (น.1901).

ตามบทบัญญัติในมาตรา 123 และมาตรา 124 ที่บัญญัติเกี่ยวกับแบบวิธีการร้องทุกข์นั้น มีแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาพอสรุปหลักเกณฑ์ได้ดังนี้

- ก. คำร้องทุกข์ไม่ได้ระบุชื่อจำเลยผู้ร่วมกระทำความผิดไม่เป็นคำร้องทุกข์
- ข. ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องระบุอ้างฐานความผิด หรือมาตราที่จำเลยกระทำความผิดมาในคำร้องทุกข์ รูปคดีจะเป็นความผิดฐานใด เป็นปัญหาข้อกฎหมายซึ่งแล้วแต่เจ้าพนักงานจะวินิจฉัยและดำเนินการฟ้องร้อง²⁸
  - ค. การร้องทุกข์สามารถมอบอำนาจให้ร้องทุกข์แทนผู้เสียหายได้ แต่ต้องมีการมอบอำนาจให้ร้องทุกข์โดยชัดแจ้ง²⁹
  - ง. หนังสือมอบอำนาจระบุให้ดำเนินคดีแก่ใคร ย่อมไม่อาจดำเนินคดีบุคคลอื่นที่มีได้ระบุไว้ในหนังสือมอบอำนาจได้ แม้จะมีกฎหมายบัญญัติให้บุคคลนั้นต้องร่วมรับผิดชอบเป็นตัวการร่วมกันกระทำด้วยก็ตาม³⁰
  - จ. การกระทำที่เกี่ยวข้องเนื่องกันและเป็นการกระทำความผิดเดียว เมื่อมีการร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีในความผิดข้อหาหนึ่งแล้ว เท่ากับเป็นการร้องทุกข์ในข้อหาอื่นอันเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องเนื่องกันและเป็นกรรมเดียวกันนั้นด้วย³¹
  - ฉ. เมื่อได้ร้องทุกข์โดยชอบแล้ว แต่พนักงานสอบสวนบกพร่องไม่ระบุข้อหาให้ครบถ้วนก็ไม่ทำให้การร้องทุกข์เสียไป³²
  - ช. คำให้การของพยานในชั้นสอบสวน หากมีข้อความเป็นคำร้องทุกข์ซึ่งพยานเป็นผู้เสียหาย ก็ถือว่าเป็นคำร้องทุกข์³³
  - ซ. หนังสือมอบอำนาจให้ร้องทุกข์ไม่ได้ปิดอากรแสตมป์ก็รับฟังได้ เพราะตามประมวลรัษฎากร มาตรา 118 ห้ามมิให้รับฟังในคดีแพ่งเท่านั้น มิได้ห้ามมิให้รับฟังในคดีอาญาด้วย³⁴
  - ฅ. คำร้องทุกข์ตามมาตรา 2 (7) ไม่มีแบบแต่อย่างใด คำร้องทุกข์จึงไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ แม้พนักงานสอบสวนยังไม่ลงบันทึกประจำวันก็เป็นคำร้องทุกข์แล้ว³⁵

²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3804/2540 (น.1624).

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1148/2550 (ฎส.1 น.106).

³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5496/2541 (น.2672).

³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2501/2527 (น.1789), 2429/2537 (น.2040).

³² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2167/2528 (น.1069).

³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3647/2528 (น.1848).

³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2386/2541 (ฎส.5 น.146).

³⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2371/2522 (น.1901).

ญ. ผู้เยาว์อายุ 18 ปี ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้โดยไม่ต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรมลงลายมือชื่อในคำร้องทุกข์นั้นได้ และเมื่อมีการสอบสวนและพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยเป็นคดีต่อศาลแล้ว ดังนี้ เมื่อบิดาของผู้เสียหายร้องขอถอนคำร้องทุกข์โดยขัดขึ้นฝืนต่อความประสงค์ของผู้เยาว์นั้น ศาลย่อมพิเคราะห์ตามรูปคดีและเห็นว่าบิดาไม่มีอำนาจถอนคำร้องทุกข์นั้นได้³⁶

1. ต้องร้องทุกข์ภายในกำหนดอายุความร้องทุกข์ ในกรณีความผิดอันยอมความได้นั้น ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ใน 3 เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องการกระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ³⁷

การที่กฎหมายบัญญัติในเรื่องอายุความฟ้องร้องคดีและกำหนดเวลาด่วงเลขการลงโทษนั้นก็ด้วยเหตุผล 3 ประการคือ³⁸

(1) กฎแห่งการลืม ซึ่งเวลาด่วงเลขไปยิ่งนานเท่าใดความทรงจำก็ยิ่งน้อยลงเท่านั้น ความแม่นยำในเหตุการณ์ที่ผ่านไปก็ลดลง ความยากในการพิสูจน์ทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยยิ่งเพิ่มขึ้น โอกาสผิดพลาดก็ยิ่งมากขึ้น อีกประการหนึ่งเมื่อเวลาด่วงเลขไปจนไม่มีใครสนใจจำเหตุการณ์เป็นความผิดนั้นแล้วก็ย่อมไม่มีประโยชน์อย่างใดที่จะรื้อฟื้นฟ้องร้องพิพากษาโทษกันอีก เป็นการก่อความวุ่นวายแก่ประชาชนขึ้นใหม่โดยใช่เหตุ

(2) การที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องโทษหลบหนีจนพ้นเวลาที่กำหนดไว้ย่อมเป็นการทรมานผู้นั้นพอสมควร เป็นการลงโทษอยู่ทางหนึ่งแล้ว ไม่ควรลงโทษซ้ำอีก

(3) การที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องโทษหลบหนีอยู่ได้ด้วยความสะดวกพ้นกำหนดเวลานั้นไม่ทำความผิดให้เป็นที่สนใจของประชาชนจนถูกจับอีก เป็นการแสดงว่าเขาได้ระมัดระวังประพฤติตนจนไม่ควรลงโทษอีกแล้ว อายุความจึงเป็นเครื่องคลบันดาลให้ผู้นั้นต้องระมัดระวังไม่กระทำความผิดหรือการใดๆ ที่จะก่อความสนใจของประชาชนในตัวเขาขึ้น เป็นนโยบายทางอาญาที่มีผลในทางป้องกันความผิดอาญาทางหนึ่ง

ความผิดอาญาทั่วไปเหตุผลที่บัญญัติในเรื่องอายุความก็เป็นไปตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่สำหรับความผิดอันยอมความได้นั้น เป็นความผิดที่ผู้เสียหายเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหรือไม่ การตัดสินใจดำเนินคดีก็ควรจะทำในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น กำหนดเวลา 3 เดือนก็น่าจะเป็นการเพียงพอ หากผู้เสียหายปล่อยปละละเลยให้เวลาด่วงไปเนิ่นนานจนเกิน 3 เดือน ก็เป็นที่เข้าใจว่าน่าจะไม่มีประสงค์ที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดแล้ว

³⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 3915/2551 (ฎส.11 น.24).

³⁷ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 96.

³⁸ จิตติ ดิงสภักดิ์. (2536). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 1214-1215.

ผู้กระทำความผิดก็จะหลุดพ้นจากการถูกดำเนินคดีอาญา และจะได้ประกอบอาชีพโดยปกติไม่ต้องวิตกว่าจะถูกผู้เสียหายดำเนินคดี อีกต่อไป

ในความผิดต่อส่วนตัวนั้น นอกจากตามบทบัญญัติในมาตรา 121 วรรคสอง บัญญัติให้ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์มอบคดีให้พนักงานสอบสวนก่อน พนักงานสอบสวนจึงจะมีอำนาจสอบสวน และการร้องทุกข์ดังกล่าวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 ยังกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับอายุความร้องทุกข์ไว้ว่า ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์เสียภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดด้วย มิฉะนั้นเป็นอันขาดอายุความ³⁹

กำหนดเวลา 3 เดือนสำหรับการร้องทุกข์นั้น นับตั้งแต่ผู้เสียหายรู้เรื่องความผิด ทั้งรู้ตัวผู้กระทำความผิดด้วย ที่ว่ารู้เรื่องความผิดหมายความว่าถึงรู้ข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบกันเป็นความผิด ไม่หมายถึงรู้ข้อเท็จจริงเหล่านั้นเป็นความผิดต้องร้องทุกข์ เช่น ถ้าเพียงแต่ไปสอบถามเจ้าหน้าที่ธนาคารว่าจำเลยมีเงินพอจ่ายตามเช็คหรือไม่ โดยมิได้ยื่นเช็คเพื่อเรียกเก็บเงิน ยังถือไม่ได้ว่าธนาคารปฏิเสธ การจ่ายเงินตามเช็คในวันนั้น ความผิดของจำเลยยังไม่เกิด⁴⁰ ที่รู้ว่าผู้ใดกระทำความผิดนั้น ถ้ารู้ตัวบุคคลแล้ว แม้จะไม่รู้จักชื่อที่อยู่ก็ไม่ชัดเจนแก่การร้องทุกข์ ซึ่งอาจบอกรูปพรรณเท่าที่บอกได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123⁴¹

กำหนดเวลาในการร้องทุกข์ 3 เดือนจะนับอย่างไรนั้น แม้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21 วรรคสอง จะบัญญัติให้คำนวณระยะเวลาที่กำหนดเป็นเดือนให้นับสามสิบวันเป็นหนึ่งเดือน แต่ก็เป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อคำนวณระยะเวลาจำคุกเท่านั้น ดังจะเห็นได้ว่า ตามความในมาตรา 21 วรรคแรกซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ในการคำนวณระยะเวลาจำคุกให้นับวันเริ่มจำคุกคำนวณเข้าด้วย...” ส่วนการนับเวลาที่จะร้องทุกข์ในคดีความผิดต่อส่วนตัว ประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้บัญญัติไว้ โดยเฉพาะ จึงต้องใช้กำหนดระยะเวลาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁴² เหตุที่ต้องนำบทบัญญัติเรื่องระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับการนับระยะเวลาในเรื่องอายุความร้องทุกข์ ก็เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/1 บัญญัติไว้ว่า “การนับระยะเวลาทั้งปวง ให้บังคับบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายคำสั่งศาล ระเบียบ ข้อบังคับ หรือนิติกรรม กำหนดเป็นอย่างอื่น” ในเมื่อประมวลกฎหมายอาญาไม่มีบทบัญญัติเรื่องการนับระยะเวลาอายุความร้องทุกข์ไว้ ดังนั้น จึงต้องใช้วิธีการกำหนดนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือน หรือปี

³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4752/2545 (ฎส.12 น.23).

⁴⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 567/2531 (น.356).

⁴¹ จิตติ ดิงศักดิ์. (2536). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 1130.

⁴² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 193/1.

มิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลาที่รวมเข้าด้วย เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำงานตามประเพณี⁴³ กำหนดเวลา 3 เดือนจึงคำนวณตามปฏิทินในราชการ ถ้าระยะเวลาไม่ได้กำหนดนับแต่วันต้นเดือน ระยะเวลาที่ย่อมสิ้นสุดลงก่อนหน้าจะถึงวันแห่งเดือนสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลานั้น⁴⁴

ในวันสุดท้ายแห่งอายุความร้องทุกข์นั้นเป็นวันหยุดราชการ มีปัญหาว่าจะนับวันเริ่มทำงานใหม่เข้าเป็นวันสุดท้ายแห่งอายุความหรือไม่ ซึ่งมีความเห็นแตกต่างออกเป็นสองความเห็นคือ

ความเห็นที่หนึ่งเห็นว่า ให้นับวันที่เริ่มทำงานใหม่เป็นวันสุดท้ายแห่งอายุความร้องทุกข์ด้วย โดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/8 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าวันสุดท้ายของระยะเวลาเป็นวันหยุดทำการตามประกาศเป็นทางการหรือตามประเพณี ให้นับวันที่เริ่มทำการใหม่ต่อจากวันที่หยุดทำการนั้นเป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา⁴⁵

แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า แม้วันสุดท้ายแห่งอายุความร้องทุกข์เป็นวันหยุดราชการ ถ้าผู้เสียหายไม่ร้องทุกข์ก็จะทำให้คดีนั้นขาดอายุความ ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนและพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการรับคำร้องทุกข์และสอบสวนดำเนินคดีนั้นทางราชการได้จัดให้เจ้าพนักงานซึ่งประจำในสถานีตำรวจ ทุกแห่งเปิดบริการประชาชนตลอด 24 ชั่วโมงโดยไม่มีวันหยุด ฉะนั้นถ้าวันสุดท้ายของอายุความร้องทุกข์เป็นวันหยุดราชการ เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่รับคำร้องทุกข์ไม่หยุดหรืองดเว้นการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ก็ต้องถือว่าวันหยุดนั้นเป็นวันสุดท้ายแห่งอายุความ จะนับวันเปิดทำงานใหม่มารวมเข้าเป็นวันสุดท้ายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/8 หาได้ไม่⁴⁶

ตามความในมาตรา 193/8 นี้ ว่าจะเรียกว่าเป็นวันหยุด ซึ่งตามประเพณีงดเว้นการงานนั้นให้พิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป ในส่วนหยุดราชการอาจดูได้จากปฏิทินซึ่งจะมีการระบุวันหยุดราชการประจำปีไว้ แต่อย่างไรก็ตามแม้จะถือว่าเป็นวันหยุดราชการก็ต้องพิจารณาต่อไปว่าในทางปฏิบัติแล้วหน่วยงานนั้นหยุดดำเนินการหรือไม่ หากว่าในทางปฏิบัติหน่วยงานนั้นไม่ได้หยุด แต่ยังเปิดบริการอยู่ก็จะถือว่าเป็นวันหยุดและนับวันทำการถัดไปเป็นวันสุดท้ายไม่ได้ ส่วนวันหยุดในกิจการอื่นๆ นอกจากราชการ ก็ต้องพิจารณาตามธรรมเนียมประเพณีที่เขาถือกันในการ

⁴³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 193/3 วรรคสอง.

⁴⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 193/5 วรรคสอง.

⁴⁵ จิตติ ดิงศรัทธี. (2536). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 1121.

⁴⁶ กฤษฎา บุญศิริ. (2521, กรกฎาคม-สิงหาคม). “การฟ้องคดีอันยอมความได้ภายใน 3 เดือน.”

นั้นๆ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงอันจะต้องนำสืบเป็นเรื่องๆ ไป เช่น วันหยุดของธนาคารอาจเป็นอย่างหนึ่ง วันหยุดของการค้าขายทั่วไปอาจเป็นอีกอย่างหนึ่ง ผู้ที่จะอ้างเอาประโยชน์แห่งมาตรานี้ จะต้องแสดงให้เห็นปรากฏว่ากิจการที่เกี่ยวข้องแก่ตนมีวันหยุดดังที่อ้าง

ข้อสังเกตเรื่องอายุความ

(1) ถ้าผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเอง โดยฟ้องภายในอายุความร้องทุกข์ย่อมถือได้ว่าการฟ้องเป็นการร้องทุกข์แล้ว จึงหาจำต้องร้องทุกข์อีก

(2) การปิดประกาศโฆษณาหมิ่นประมาท เป็นความผิดต่อเนื่องจนกว่าจะมีการปลดป้ายออกไป อายุความร้องทุกข์จึงเริ่มนับแต่วันปลดป้ายออก⁴⁷

(3) แต่ถ้าวางข้อความหมิ่นประมาทในหนังสือพิมพ์ มิใช่เป็นความผิดต่อเนื่อง อายุความเริ่มนับแต่วันที่ได้อ่านข่าวหนังสือพิมพ์ เพราะกรณีหนังสือพิมพ์ลงข้อความหมิ่นประมาท ถือว่าโจทก์รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดตั้งแต่วันที่โจทก์อ่านข่าวหนังสือพิมพ์นั้น⁴⁸ เมื่อศาลชั้นต้นตรวจคำฟ้องของโจทก์แล้วเห็นว่าคดีขาดอายุความก็พิพากษายกฟ้องได้โดยไม่ต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อน⁴⁹

(4) อายุความร้องทุกข์คดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ อายุความ 3 เดือนต้องเริ่มนับแต่วันที่โจทก์ได้รับแจ้งจากธนาคารว่ามีการปฏิเสธการจ่ายเงินจะนับจากวันที่โจทก์ได้รับเช็คและใบคืนเช็คจากธนาคารหาได้ไม่⁵⁰

(5) ความผิดฐานบุกรุกเกิดขึ้นและสำเร็จแล้วเมื่อจำเลยเข้าไปปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างในที่ดินของโจทก์ ส่วนการที่จำเลยครอบครองที่ดินต่อมาเป็นผลของการบุกรุก หาใช่ความผิดต่อเนื่องไม่⁵¹

3.2 ความหมายและจุดมุ่งหมายของการสอบสวน

การสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่น ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับ

⁴⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 2272/2527 (น.2644).

⁴⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 1954/2530 (น.1667).

⁴⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1011/2532 (น.781).

⁵⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 984/2535 (ฎศ.11 น.18).

⁵¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2253/2531 (น.1631).

ความคิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงความคิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้อง
ลงโทษ⁵² จะเห็นได้ว่าการสอบสวนมีความหมายครอบคลุมดังนี้

1. การรวบรวมพยานหลักฐาน และ
2. การดำเนินการทั้งหลายอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ดำเนินการข้างต้นตามข้อ 1 และ 2 นั้น มีความมุ่งหมายเพื่อ

ก. ทราบข้อเท็จจริงแห่งพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญา
หรือไม่ เช่น การที่ทรัพย์ของบุคคลหนึ่งหายไปนั้น เป็นเพราะเจ้าทรัพย์ทำหายเอง หรือเพราะมี
คนร้ายลักเอาทรัพย์นั้นไป

ข. พิสูจน์ความคิด เช่น เมื่อฟังได้ว่าทรัพย์นั้นถูกคนร้ายลักไป ก็พิจารณาจาก
พยานหลักฐานว่าผู้ต้องหาเป็นคนร้ายรายนี้จริงหรือไม่

ค. เอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ เช่น เมื่อฟังได้ว่านายดำเป็นคนร้ายลัก
ทรัพย์นี้จริง ก็จัดการออกหมายเรียกนายดำมาสอบสวนเป็นผู้ต้องหาต่อไป หากนายดำหลบหนีก็
จัดการออกหมายจับเพื่อให้ได้ตัวมา จะได้ส่งให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งคดีตามอำนาจหน้าที่
ต่อไป⁵³

การดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนของไทย เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยอันสมควร
ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องสอบสวนหรือไม่⁵⁴ ในจุดนี้จะมีส่วน
เข้าไปเกี่ยวข้องกับอัยการโดยตรง เพราะนานาประเทศเขาถือว่าการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการ
เดียวกันที่แบ่งแยกไม่ได้ ความรับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องจึงตกอยู่ในความรับผิดชอบ

⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2 (11).

⁵³ คณิง ฤาไชย. (2530). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. หน้า 63-64.

⁵⁴ ทางวิชาการ หลักการดำเนินคดีอาญามี 2 หลัก คือ

1. หลักการดำเนินคดีตามกฎหมาย (legality principle) เจ้าพนักงานมีหน้าที่ต้องสอบสวนดำเนินคดี
ขึ้นเองโดยลำพัง เมื่อทราบว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยมีพยานหลักฐานถึงว่าได้มีการร้องทุกข์หรือ
กล่าวโทษแล้วหรือไม่ และเมื่อสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วเห็นว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริง เจ้าพนักงานก็มีหน้าที่
ฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อไป การดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายนี้ สอดคล้องกับแนวความคิดในการแก้แค้นทดแทนของ
ทฤษฎีการลงโทษ

2. หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ (opportunity principle) หลักนี้จะตรงกันข้ามกับหลักการ
ดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เจ้าพนักงานไม่ทำการสอบสวนก็ได้ และ
เมื่อสอบสวนแล้วเห็นว่ากระทำความผิดจริง เจ้าพนักงานอาจไม่ฟ้องผู้ต้องหาก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลแต่ละคดี
ไป หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจเป็นหลักผ่อนคลายนโยบายความเข้มงวดในการใช้กฎหมาย และสอดคล้องกับ
แนวความคิดในการป้องกันตามทฤษฎีการลงโทษในปัจจุบันซึ่งเปลี่ยนแปลงไป.

ขององค์กรเดียว คือ อัยการ ตามระบบกล่าวหาที่สมบูรณ์ แต่สำหรับประเทศไทยวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน แยกความรับผิดชอบของการดำเนินคดีอาญาก่อนชั้นศาลออกเป็นสองฝ่าย แยกจากกัน คือ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนได้โดยอิสระ ส่วนอำนาจของพนักงานอัยการคงมีเพียงวินิจฉัยว่าควรฟ้องคดีอาญาเรื่องนั้นหรือไม่⁵⁵

จากการแบ่งแยกอำนาจสอบสวนออกจากการฟ้องร้องคดีในระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย ทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอบสวน พนักงานอัยการไทยจะเริ่มดำเนินการปฏิบัติงานของตนได้ต่อเมื่อการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว แล้วส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการ พนักงานอัยการจึงจะเริ่มการปฏิบัติงานในอำนาจหน้าที่ของตนได้ ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการของไทยจึงมีความสัมพันธ์ในแนวนอน (Horizontal relation) กล่าวคือ พนักงานอัยการไม่มีอำนาจสอบสวนหรืออำนาจการหรือกำกับดูแลการสอบสวนตั้งแต่เริ่มการดำเนินคดี พนักงานอัยการจะเริ่มการดำเนินคดีได้ต่อเมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนที่ส่งมาจากพนักงานสอบสวน รูปแบบดังกล่าวจะพบในประเทศที่ใช้ระบบกล่าวหา เช่น ประเทศอังกฤษ

ส่วนระบบที่พนักงานอัยการมีอำนาจทำการสอบสวนหรือดูแลอำนาจการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นคดี พนักงานอัยการอาจเข้ามาดำเนินคดีเองหรือมอบหมายให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีแทนก็ได้ นั่น ความสัมพันธ์ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในระบบดังกล่าวเรียกว่าความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (Vertical relation) ซึ่งจะพบในระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศที่อยู่ในระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี และเบลเยียม เป็นต้น⁵⁶

เมื่อการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีอาญาแยกเป็นอิสระจากกัน การดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบัญญัติไว้โดยตรง ในมาตรา 121 วรรคแรกบัญญัติแต่เพียงว่าใครเป็นผู้สอบสวนคดีอาญาเท่านั้น แม้มาตรา 122 จะบัญญัติถึงกรณีที่พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนก็ได้ เมื่อแปลความกลับกันย่อมจะแปลได้ว่า กรณีอื่นนอกจากนั้นพนักงานสอบสวนต้องทำการสอบสวน นอกจากนี้ตามหลักทั่วไปตำรวจมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้กฎหมายมีผลบังคับได้ ถ้าพนักงานสอบสวนจะใช้ดุลพินิจไม่สอบสวนคดีอาญาเรื่องใดเรื่องหนึ่งย่อมเป็นการทำผิดหน้าที่ดังกล่าว จึงมีความเห็นว่าการดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนใช้หลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย⁵⁷

⁵⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 140-143.

⁵⁶ อุทัย อาทิวา. (2554). *คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา*. หน้า 12-13.

⁵⁷ คณิต ฅ นคร. (2525, กันยายน). “ปัญหาการใช้ดุลพินิจของอัยการ.” *วารสารอัยการ*. หน้า 31-57.

สำหรับอำนาจพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานนั้น กฎหมายก็ได้บัญญัติไว้โดยชัดเจนว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา ฯลฯ” และ “พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเอง หรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาฉิมของผู้ต้องหา ฯลฯ”⁵⁸ จึงเห็นได้ว่ากฎหมายบัญญัติโดยมีความมุ่งหมายให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน 3 ชนิดด้วยกัน ได้แก่

1. พยานหลักฐานที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหา หรือพยานหลักฐานที่ยันผู้ต้องหา
2. พยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาหรือเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา และ
3. พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษผู้ต้องหา⁵⁹

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติในส่วนที่ว่าด้วยการค้นก็บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า “ในการค้น เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดสิ่งของใดๆ ซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อประโยชน์หรือยันผู้ต้องหา”⁶⁰ แล้ว จะเห็นว่าการสอบสวนของพนักงานสอบสวนจะต้องมีความเป็นภาวะวิสัยที่สุด (objectivity) กล่าวคือ ต้องดำเนินคดีด้วยความรอบคอบและเที่ยงธรรม หากดำเนินคดีอย่างคร่ำครึๆ กลางๆ ไม่

แต่ปรากฏว่าการสอบสวนของพนักงานสอบสวนนั้นนอกจากหลักกฎหมายข้างต้นแล้วยังมีข้อบังคับวางระเบียบปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนไว้ว่า “ตามปกติผู้สอบสวนไม่จำเป็นต้องสอบสวนพยานผู้ต้องหา เพราะตามธรรมดาพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะพิจารณาว่า คดีพอมิมูลดำเนินการฟ้องร้องหรือไม่เป็นหลัก หากเป็นผู้วินิจฉัยคดีของคู่ความไม่ แต่หลักที่กล่าวนี้บางทีอาจเกิดความจำเป็นหรือด้วยลักษณะแห่งการสอบสวนที่ดี บางคดีก็อาจจำเป็นที่ผู้สอบสวนต้องชิงไหวชิงพริบสอบสวน ดัดหรือพิสูจน์พยานผู้ต้องหาเสียแต่ในชั้นต้น หรือป้องกันมิให้ผู้ต้องหามีโอกาสชักซ้อมพยาน ทำให้เสียความเที่ยงธรรมในคดีก็อาจจะสอบสวนผู้ต้องหาในบางคดี เพื่อให้เกิดผลแก่คดีนั้นๆ ก็ได้”⁶¹

⁵⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 131 และมาตรา 138.

⁵⁹ คณิต ฒ นคร. (2534, เมษายน). “การสอบสวนผู้ต้องหา.” *รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ มุณิธิสัญญาธรรมศักดิ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. หน้า 175-182.

⁶⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 98.

⁶¹ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ที่ 1/2458 ว่าด้วยระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่มที่ 1 ลักษณะที่ 8 ข้อ 254.

จากข้อบังคับดังกล่าวนี้ ทำให้การสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนหลายคดี เน้นหนักไปในทางรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดผู้ต้องหา และส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนพยานหลักฐานเมื่อเห็นว่าพยานหลักฐานนั้นเป็นพยานที่อาจจะก่อให้เกิดผลดีหรือน่าจะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาเนื่องจากขัดต่อระเบียบข้อบังคับดังกล่าว

จากคำนิยามการสอบสวนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 (11) การสอบสวนมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ เท่านั้น ไม่มีข้อความที่บัญญัติไว้ทำนองเดียวกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ซึ่งกล่าวถึงการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนว่า นอกจากจะมีวัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์ให้เห็นความผิดแล้วยังรวมถึงการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 บัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา”

ในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนนั้น ไม่ต้องคำนึงว่าจะจะเป็นพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนหามาได้เองหรือที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหายื่นต่อพนักงานสอบสวน หรือเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาจากบุคคลภายนอก หากสามารถทำให้รู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้แล้ว พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจรวบรวมเข้าสู่สำนวนการสอบสวนของตนได้⁶²

3.3 เขตอำนาจสอบสวน

เขตอำนาจของพนักงานสอบสวน หมายถึง เขตท้องที่ที่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวน มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมาย เช่น เขตจังหวัดย่อมเป็นเขตอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้บังคับการตำรวจ เขตอำเภอเป็นเขตอำนาจของนายอำเภอ สารวัตรหรือผู้กำกับการตำรวจประจำอำเภอนั้น ในกรุงเทพมหานครตำรวจแต่ฝ่ายเดียวเป็นพนักงานสอบสวนประจำสถานีนั้น ส่วนผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติย่อมมีเขตอำนาจครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ⁶³

⁶² อุทัย อาทิเวช. (2554). *คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา*. หน้า 13-14.

⁶³ คณิง ฉาไชย. (2536). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. หน้า 64.

ตามกฎหมาย เขตอำนาจสอบสวนอาจแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้ คือ⁶⁴

3.3.1 กรณีความผิดเกิดในราชอาณาจักร

3.3.1.1 กรณีความผิดเกิดขึ้นในท้องที่เดียว

(1) พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวน

สำหรับความผิดที่เกิดขึ้นในท้องที่เดียว มาตรา 18 วรรคหนึ่ง และมาตรา 18 วรรคสองมีหลักการตรงกัน กำหนดมูลเหตุหรือจุดเกาะเกี่ยวที่จะทำให้พนักงานสอบสวนมีเขตอำนาจสอบสวนรวม 3 ท้องที่ด้วยกัน คือ

ก. พนักงานสอบสวนที่ความผิดอาญาได้เกิด หรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน

ข. พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องหาอยู่ในเขตอำนาจของตน

ค. พนักงานสอบสวนที่ผู้ต้องหาถูกจับภายในเขตอำนาจของตน

(2) พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

มาตรา 18 วรรคสาม กำหนดตัวพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำหรับความผิดเกิดขึ้นในท้องที่เดียวตามมาตรา 18 วรรคหนึ่ง โดยปกติให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นในเขตอำนาจเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวก จึงให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องหาถูกจับ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวนได้

เมื่อมาตรา 18 วรรคสาม ได้บัญญัติถึงมูลเหตุหรือจุดเกาะเกี่ยวที่จะทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนได้เพียง 3 ท้องที่คือ พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดหรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตนท้องที่หนึ่ง หรือผู้ต้องหาหรือผู้ต้องหาอยู่ในเขตอำนาจของตนท้องที่หนึ่ง และผู้ต้องหาถูกจับภายในเขตอำนาจของตนอีกท้องที่หนึ่ง เช่นนี้ พนักงานสอบสวนท้องที่อื่นนอกจากที่ว่ามีอำนาจสอบสวน หากพนักงานสอบสวนท้องที่อื่นซึ่งมิได้มีจุดเกาะเกี่ยวประการใดประการหนึ่งดังกล่าวข้างต้นเป็นผู้ทำการสอบสวน ย่อมเป็นการสอบสวนที่กระทำโดยพนักงานสอบสวนซึ่งไม่มีเขตอำนาจ ทำให้การสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย และส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องตามมาตรา 120⁶⁵

แต่หากข้อเท็จจริงไม่มีเหตุที่จะทำให้มีการอ้างหรือเชื่อว่าจะเกิดในท้องที่ของตนตามมาตรา 18 แต่เป็นเรื่องที่ผู้จับกุมหรือพนักงานสอบสวนสืบสนในเรื่องพื้นที่เขตอำนาจของตนเสียเอง ทั้งที่เป็นการแน่นอนแล้วว่าความผิดนั้นได้กระทำลงในท้องที่ใด ในกรณีเช่นนี้โจทก์จะกล่าว

⁶⁴ ธานิส เกสวพิทักษ์. (2554). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. หน้า 159.

⁶⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 4634/2543 (ฎส.7 น.210), 5982/2550 (น.1651).

อ้างว่าเป็นกรณีที่ถูกจับกุมไม่แน่ใจว่าการกระทำผิดอาญาได้กระทำลงในท้องที่ใดระหว่างหลายท้องที่ พนักงานสอบสวนท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้ตามมาตรา 19 (1) ไม่ได้

สถานที่จำเลยลงมือฆ่าผู้ตายถือว่าเป็นท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น ส่วนโรงพยาบาลที่ผู้ถูกฆ่าถึงแก่ความตายเป็นเพียงผลของการกระทำผิดเท่านั้น หาใช่ท้องที่ความผิดเกิดขึ้นไม่⁶⁶

การสอบสวนที่กระทำโดยพนักงานสอบสวนซึ่งไม่มีเขตอำนาจนั้น แม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่คัดค้านอำนาจสอบสวน ก็ห้ามผลทำให้การสอบสวนที่กระทำโดยปราศจากอำนาจนั้น กลับเป็นการสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมายขึ้นมาเพราะจำเลยมิได้คัดค้านไม่ และย่อมส่งผลทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120

การสอบสวนที่ได้กระทำลงโดยพนักงานสอบสวนที่ไม่มีเขตอำนาจนั้น แม้เป็นการสอบสวนเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของการสอบสวน ก็มีผลทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด และทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องเช่นกัน⁶⁷

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวน ณ สถานที่ใดก็ได้แล้วแต่พนักงานสอบสวนจะเห็นสมควรแม้สถานที่ที่ทำการสอบสวนจะอยู่นอกเขตอำนาจตนก็ไม่ทำการสอบสวนเสียไป⁶⁸ แต่ต้องเป็นการสอบสวนคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของตนเท่านั้น การย้ายที่ทำการชั่วคราวไปอาศัยในเขตท้องที่อื่น ห้ามผลทำให้มีอำนาจสอบสวนความผิดที่เกิดขึ้นที่ทำการชั่วคราวนั้นไม่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 บัญญัติวางหลักทั่วไปเกี่ยวกับอำนาจศาล อำนาจผู้พิพากษา อำนาจพนักงานอัยการ และอำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าต้องเป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับทั้งหลายอันว่าด้วยการจัดตั้งศาลยุติธรรมและระบุนอำนาจและหน้าที่ของผู้พิพากษา หรือซึ่งว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้นๆ ดังนั้น หากมีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยระบุให้ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานสอบสวนคนใดให้มีอำนาจสอบสวนคดีใดเป็นพิเศษ พนักงานสอบสวนผู้นั้นย่อมมีอำนาจสอบสวนคดีนั้นได้⁶⁹

⁶⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 3337/2543 (ฎส.8 น.56).

⁶⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 371/2531 (น.194), 2529/2549 (น.195), 1756/2550 (น.965).

⁶⁸ อุทัย อาทิวา. (2554). *คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา*. หน้า 26.

⁶⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 767/2502 (ประชุมใหญ่) (น.1055) .

ในกรณีปกติธรรมดาทั่วไป พนักงานสอบสวนจะใช้อำนาจสอบสวนได้เมื่อความผิดอาญาได้เกิด อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่อยู่หรือถูกจับในเขตอำนาจสอบสวนนั้นๆ แต่มีข้อยกเว้นบางประการเมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวกจะให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาที่อยู่หรือถูกจับเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวนก็ได้⁷⁰

พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หมายถึง พนักงานสอบสวนที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการรวบรวมพยานหลักฐานชั้นสุดท้ายเข้าสำนวนการสอบสวน แล้วทำความเห็นเสนอพนักงานอัยการว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง หรือสั่งงดสอบสวน⁷¹

3.3.1.2 กรณีความผิดเกิดขึ้นหลายท้องที่ที่เกี่ยวข้องกันหรือต่อเนื่องกัน⁷²

(1) ลักษณะของความผิดหลายท้องที่ที่เกี่ยวข้องกันหรือต่อเนื่องกัน มาตรา 19 (1) ถึง (6) ได้บัญญัติถึงลักษณะของกรณีความผิดเกิดขึ้นหลายท้องที่ที่เกี่ยวข้องกันหรือต่อเนื่องกัน ดังนี้

ก. มาตรา 19 (1) เมื่อเป็นการไม่แน่ว่าการกระทำผิดอาญาได้กระทำในท้องที่ใดในระหว่างหลายท้องที่ คดีอาญาบางเรื่องอาจไม่มีประจักษ์พยานเห็นเหตุการณ์หรือไม่ สามารถชี้ระบุได้แน่ชัดว่าเหตุเกิดในท้องที่ใดในระหว่างหลายท้องที่ เช่น พบอวัยวะของศพตั้งอยู่ในท้องที่ต่างๆ หลายท้องที่ หรือเหตุเกิดในทะเล ไม่ทราบแน่ชัดว่าอยู่ในเขตท้องที่ใดในระหว่างหลายท้องที่ หรือเป็นกรณีที่สพลอยน้ำผ่านท้องที่สถานีตำรวจที่ตั้งอยู่ริมคลองหลายท้องที่เป็นต้น กรณีต่างๆ เหล่านี้ย่อมเป็นการไม่แน่ว่าการกระทำผิดอาญาได้กระทำลงในท้องที่ใดในระหว่างหลายท้องที่ที่ย่อมเข้าเกณฑ์ตามมาตรา 19 (1) ซึ่งส่งผลให้พนักงานสอบสวนท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนคดีนี้ได้⁷³

ข. มาตรา 19 (2) เมื่อความผิดส่วนหนึ่งกระทำลงในท้องที่หนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งในอีกท้องที่หนึ่ง กรณีนี้เป็นเรื่องความผิดกรรมเดียว แต่ผู้กระทำได้กระทำส่วนหนึ่งของความผิดในท้องที่หนึ่ง แต่อีกส่วนในอีกท้องที่หนึ่ง เช่น จำเลยพุดหลอกกลางชายที่คืนให้ผู้เสียหายในท้องที่หนึ่ง และพาไปคูที่คืนที่อ้างว่าจะขายให้แก่ผู้เสียหายในอีกท้องที่หนึ่ง ซึ่งการกระทำทุกส่วนรวมกันเป็นความผิดฐานฉ้อโกงกรรมเดียว หรือจำเลยฉีดสารพิษให้ผู้ตายในเขตท้องที่หนึ่งแล้วเสร็จทำตัวเป็นพลเมืองดีพาผู้ตายไปส่งโรงพยาบาลในอีกท้องที่หนึ่ง ครั้นเห็นผู้ตายทำท่าจะฟื้นคืนสติ จำเลยจึงฉีดสารพิษเพิ่มขึ้นในอีกท้องที่หนึ่ง เป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตายในท้องที่นั้น หรือจำเลยประกอบวัตถุระเบิดในท้องที่หนึ่ง แล้วนำไปติดตั้งที่ได้ท้องรถของสามีผู้ตายอีกท้องที่หนึ่ง เมื่อสามีผู้ตาย

⁷⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 18 และมาตรา 20.

⁷¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 140.

⁷² ธานิส เกสวพิทักษ์. (2554). *คำอธิบาย กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. หน้า 174.

⁷³ คำพิพากษาฎีกาที่ 23/2513 (น.1), 14/2524 (น.10).

ขึ้นมานารถ จำเลยคดีโมทคอนโทรล แต่เครื่องระเบิดไม่ทำงาน วันรุ่งขึ้นผู้ตายนำรถออกมาขับ แล้วเกิดระเบิดขึ้นในอีกห้องที่หนึ่ง ในกรณีเช่นนี้จำเลยมีความผิดฐานพยายามฆ่าสามีผู้ตายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 (4), 80 และฐานฆ่าผู้ตายโดยพลาดโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 (4), 60 ซึ่งเป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท ต้องลงโทษจำเลยตามมาตรา 289 (4), 60 อันเป็นกฎหมายที่มีโทษหนักที่สุดเพียงบทเดียวตามมาตรา 90 แต่การกระทำของจำเลยเช่นนี้ถือได้ว่าส่วนหนึ่งกระทำในท้องที่หนึ่ง แต่อีกส่วนในอีกท้องที่หนึ่งตามมาตรา 19 (2) ดังนั้น พนักงานสอบสวนท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะ เป็นท้องที่ที่จำเลยประกอบวัตถุระเบิดหรือท้องที่ที่จำเลยนำระเบิดไปติดตั้งได้ท้องรถ และคดีโมทคอนโทรล หรือท้องที่ที่ระเบิดทำงานเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย ล้วนมีอำนาจสอบสวนทั้งสิ้น

ก. มาตรา 19 (3) เมื่อความผิดนั้นเป็นความผิดต่อเนื่อง และการกระทำต่อเนื่องในท้องที่ต่างๆ เกินกว่าหนึ่งท้องที่หนึ่งขึ้นไป ศาลพิจารณาคดี ดึงศกัทธิ์ ได้อธิบายลักษณะของความผิดต่อเนื่องว่าเป็นความผิดที่เกิดจากการกระทำที่มีสภาพต่อเนื่องกันคงตัวอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง จึงเป็นความผิดที่จะต้องมีการกระทำและเจตนาประกอบกันอยู่ตลอดเวลาที่การกระทำนั้นยังคงมีปรากฏอยู่ เช่น การเป็นอั้งยี่ การมีเงินตราปลอม การอยู่ในราชอาณาจักรโดยผิดกฎหมาย หรือการมีอาวุธปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น ดังนั้นความผิดต่อเนื่องเหล่านี้ หากกระทำต่อเนื่องกันในท้องที่ต่างๆ เกินกว่าหนึ่งท้องที่ขึ้นไป ย่อมเข้าหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 (3) ทำให้พนักงานสอบสวนท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้⁷⁴ เช่น จำเลยกับพวกบังคับหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้เสียหายชาวมาเลเซียเพื่อเรียกค่าไถ่ และบังคับให้ผู้เสียหายขับรถไปส่งยังชายแดนประเทศไทยซึ่งน่าจะได้อำนาจเข้าไปในเขตแดนไทยด้วย เพราะภูมิลำเนาของจำเลยกับพวกอยู่ในราชอาณาจักรจึงเป็นความผิดต่อเนื่องทั้งในและนอกราชอาณาจักร พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล ซึ่งจับจำเลย จึงมีอำนาจสอบสวนดำเนินคดีกับจำเลยได้⁷⁵

กรณีเป็นความผิดหลายกรรมและกระทำต่อเนื่องกันหลายท้องที่ที่ต้องปรับบททั้งมาตรา 19 (3) และ (4) เช่น ความผิดฐานพาหญิงไปเพื่อการอนาจาร โดยใช้อุบายหลอกลวงเป็นความผิดต่อเนื่องและกระทำต่อเนื่องกันในท้องที่ต่างๆ เกินกว่าท้องที่หนึ่งขึ้นไปและความผิดฐานพาหญิงไปเพื่อการอนาจารตามที่โจทก์นำสืบกับความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นและข่มขืนกระทำชำเรา เป็นความผิดซึ่งมีหลายกรรมกระทำลงในท้องที่ต่างๆ กันรวมทั้งในท้องที่สถานีตำรวจนครบาล

⁷⁴ จิตติ ดิงศกัทธิ์. (2536). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 18.

⁷⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1586/2526 (น.913).

บางยี่ขัน กรุงเทพมหานคร และสถานีตำรวจภูธรอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 วรรคหนึ่ง (3) (4) และวรรคสอง ฉะนั้น พนักงานตำรวจโท ว. พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลบางยี่ขันในขณะที่เกิดเหตุซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องจึงมีอำนาจสอบสวนคดีนี้ แต่ปรากฏว่าจำเลยทั้งสองถูกจับที่อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนกรณีจับผู้ต้องหาได้แล้วเช่นนี้จึงเป็นที่แน่ชัดว่าคือพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอท่ามะกาซึ่งเป็นท้องที่ที่จับได้อยู่ในเขตอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 วรรคสาม (ก) การที่พนักงานตำรวจโท ว. ได้ทำการสอบสวนคดีนี้หลังจากจับจำเลยทั้งสองได้แล้ว พนักงานตำรวจโท ว. คงเป็นพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจสอบสวนเท่านั้น แต่พนักงานตำรวจโท ว. มิได้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ทั้งมิใช่กรณีที่จับผู้ต้องหาซึ่งไม่ได้อันจะถือว่าพนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่พบการกระทำผิดก่อนอยู่ในเขตอำนาจเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 วรรคสาม (ข) เมื่อพนักงานตำรวจโท ว. มิใช่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบซึ่งมีอำนาจสรุปสำนวนและทำความเห็นว่า ควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปพร้อมกับสำนวนเพื่อให้พนักงานอัยการพิจารณาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 และ 141 แม้จะดำเนินการสอบสวนต่อไปจนเสร็จก็ถือไม่ได้ว่าได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อนโดยชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง⁷⁶

ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ นั้น มิใช่ความผิดต่อเนื่อง แต่เป็นความผิดที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการออกเช็คซึ่งอาจกระทำในอีกท้องที่หนึ่ง ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานตลอดมาว่าเป็นการกระทำต่อเนื่องกับท้องที่ที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่จำเลยออกเช็คหรือท้องที่ที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินจึงมีอำนาจสอบสวนได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 (3)⁷⁷

การโอนสลักหลังเช็คมิใช่การกระทำของจำเลยอันจะเป็นความผิดที่กระทำต่อเนื่องกัน จึงถือไม่ได้ว่าท้องที่ที่มีการสลักหลังเช็คเป็นความผิดต่อเนื่องกับการกระทำผิดในท้องที่ที่ธนาคารตามเช็คปฏิเสธการจ่ายเงิน⁷⁸

⁷⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1974/2539 (น.1659).

⁷⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2070/2543 (ฎส.3 น.154), 5103/2528 (น.2786).

⁷⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 650/2528 (น.2344).

ความผิดจากการให้ผู้ขายค้ำสารพิษ สถานที่ที่ผู้ขายถึงแก่ความตายเป็นผลของการกระทำ หากใช้สถานที่ที่จำเลยกระทำผิดไม่ จึงไม่เป็นการกระทำผิดต่อเนื่องตามมาตรา 19 (3) ทั้งไม่ใช่เป็นกรณีที่ความผิดส่วนหนึ่งกระทำในท้องที่หนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งในอีกท้องที่หนึ่งตามมาตรา 19 (2) แต่เป็นการกระทำความผิดเกิดขึ้นในท้องที่เดียวตามมาตรา 18⁷⁹

ความผิดเกี่ยวกับการจูนโทรศัพท์มือถือ ผลของการกระทำที่จำเลยนำโทรศัพท์มือถือที่ยังไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้หมายเลขประจำเครื่องมาปรับเปลี่ยนช่องสัญญาณความถี่เป็นหมายเลขประจำเครื่องของผู้เสียหายซึ่งได้รับอนุญาตจากการสื่อสารแห่งประเทศไทย แม้จำเลยกระทำที่บริษัทของจำเลย แต่ผลของการกระทำเกิดขึ้นแก่โทรศัพท์มือถือของผู้เสียหาย ทำให้โทรศัพท์มือถือของผู้เสียหายถูกรบกวน จึงเป็นความผิดต่อเนื่องกันระหว่างท้องที่ที่บริษัทจำเลยตั้งอยู่กับท้องที่ที่ผู้เสียหายนำโทรศัพท์มือถือไปใช้แล้วถูกรบกวน เข้าเกณฑ์เป็นความผิดที่กระทำต่อเนื่องกันในท้องที่ต่างๆ กันเกินกว่าท้องที่หนึ่งขึ้นไปตามมาตรา 19 (3)⁸⁰

ง. มาตรา 19 (4) เมื่อเป็นความผิดหลายกรรมกระทำลงในท้องที่ต่างๆ กัน ลักษณะสำคัญของคดีตามมาตรา 19 (4) แตกต่างจากคดีตามมาตรา 19 (2) อยู่ตรงที่ว่าคดีตามมาตรา 19 (2) เป็นความผิดกรรมเดียว แต่ผู้กระทำผิดได้แยกกระทำผิดส่วนหนึ่งในท้องที่หนึ่งแต่อีกส่วนหนึ่งในอีกท้องที่หนึ่ง สำหรับความผิดตามมาตรา 19 (4) นี้ ผู้กระทำความผิดได้กระทำผิดหลายกรรมต่างๆ กัน โดยความผิดแต่ละกรรมนั้นได้กระทำลงในท้องที่ต่างๆ กัน เช่น คืบเกิดเหตุจำเลยลักรถจักรยานยนต์ในท้องที่หนึ่งแล้วขับรถจักรยานยนต์คันดังกล่าวไปชิงทรัพย์อีกท้องที่หนึ่ง หลังจากนั้นจำเลยได้ใช้อาวุธปืนยิงต่อสู้ขัดขวางและพยายามฆ่าเจ้าพนักงานตำรวจท้องที่ตั้งด่านสกัดจับจำเลยอีกท้องที่หนึ่ง ในกรณีเช่นนี้ย่อมถือได้ว่าจำเลยกระทำผิดหลายกรรมในท้องที่ต่างๆ กัน และกระทำต่อเนื่องในท้องที่ต่างๆ กันตามมาตรา 19 (3) และ (4) พนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นท้องที่ที่จำเลยลักรถจักรยานยนต์ ท้องที่ที่จำเลยชิงทรัพย์ หรือท้องที่ที่จำเลยต่อสู้ขัดขวางและพยายามฆ่าเจ้าพนักงาน ส่วนมีอำนาจสอบสวนคดีนี้ได้ตามมาตรา 19 (3) และ (4) วรรคหนึ่ง ส่วนปัญหาว่าท้องที่ใดจะเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบนั้นก็จะต้องพิจารณาตามมาตรา 19 วรรคสอง (ก) หรือ (ข) แล้วแต่กรณี กล่าวคือ ถ้าจับตัวผู้ต้องหาได้แล้ว คือ พนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่จับได้อยู่ในเขตอำนาจตามมาตรา 19 วรรคสอง (ก) ถ้าจับตัวผู้ต้องหาไม่ได้ คือ พนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่พบการกระทำผิดก่อนอยู่ในเขตอำนาจตามมาตรา 19 วรรคสอง (ข)⁸¹

⁷⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 3337/2543 (ฎส.8 น.56).

⁸⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 781/2543 . (ฎส.3 น.39)

⁸¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 5721/2548 (น.1983).

จ. มาตรา 19 (5) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้ต้องหากำลังเดินทาง เช่น ผู้ต้องหาขนาเยาเสพติดให้โทษขึ้นรถไฟเดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่มากรุงเทพมหานคร ในกรณีเช่นนี้พนักงานสอบสวนทุกท้องที่ที่ผู้ต้องหาเดินทางผ่าน ถือว่าเป็นพนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี้ยวข้องย่อมมีอำนาจสอบสวนได้

ฉ. มาตรา 19 (6) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะที่ผู้เสียหายกำลังเดินทาง เช่น ผู้เสียหายเป็นหญิงโดยสารมาในตู้นอนของรถไฟ ระหว่างที่รถไฟกำลังแล่นอยู่ในเวลากลางคืน ผู้ต้องหาได้เอาน้ำส้มคั้นผสมยานอนหลับอย่างแรงหลอกให้ผู้เสียหายดื่มจนผู้เสียหายหมดสติ แล้วข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหาย และถือโอกาสลักเอาทรัพย์สินของผู้เสียหายไปด้วย ดังนั้น ต้องถือว่าความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราและชิงทรัพย์ผู้เสียหายนั้น ผู้ต้องหากกระทำในขณะที่ผู้เสียหายกำลังเดินทาง ในกรณีเช่นนี้พนักงานสอบสวนทุกท้องที่ที่ผู้เสียหายกำลังเดินทางผ่าน ในขณะที่ถูกต้องหากกระทำ ความผิดย่อมเป็นท้องที่ที่เกี้ยวข้องและมีอำนาจสอบสวนคดีนี้ได้ตามมาตรา 19 (6) วรรคหนึ่ง

(2) ผลของความผิดหลายท้องที่ที่เกี้ยวข้องกันหรือต่อเนื่องกัน

ก. พนักงานสอบสวนที่อำนาจสอบสวน

มาตรา 19 วรรคหนึ่ง ตอนท้าย ได้กล่าวถึงตัวพนักงานสอบสวนที่จะมีอำนาจสอบสวน ในกรณีเป็นความผิดเกิดขึ้นหลายท้องที่ที่เกี้ยวข้องกันหรือต่อเนื่องกันตามมาตรา 19 (1) ถึง (6) ว่า “พนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี้ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้” พนักงานสอบสวนทุกท้องที่ที่เกี้ยวข้องมีอำนาจสอบสวนความผิดฐานอื่นๆ ที่เกี้ยวข้องได้แม้ว่าความผิดที่เกี้ยวข้องนั้น มิได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของตนก็ตาม

ที่ว่าพนักงานสอบสวน ในท้องที่ที่เกี้ยวข้องนั้น หมายถึง พนักงานสอบสวนทุกท้องที่ที่เกี้ยวข้องกับความผิดที่เกิดขึ้นหลายท้องที่ตามมาตรา 19 (1) ถึง (6) และมีอำนาจสอบสวนความผิดฐานอื่นๆ ที่เกี้ยวข้องซึ่งเกิดขึ้นนอกเขตท้องที่ของตนได้ด้วย หาใช่ว่ามีอำนาจสอบสวนเฉพาะฐานความผิดที่เกิดภายในเขตอำนาจของตนเท่านั้น⁸²

แม้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้จะเป็น “พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ” ตามมาตรา 19 วรรคสอง (ก) แต่ก็ห้ามมิผลทำให้พนักงานสอบสวนท้องที่อื่นที่เกี้ยวข้องหมดอำนาจสอบสวนไม่⁸³

⁸² คำพิพากษาฎีกาที่ 1180/2537 (ฎส.4 น.158), 3240/2550 (ฎส.5 น.84).

⁸³ คำพิพากษาฎีกาที่ 3952/2551 (ฎส.5 น.115).

ข. พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

กรณีความผิดเกิดหลายท้องที่ที่เกี่ยวข้องกันหรือต่อเนื่องกันตามมาตรา 19 (1) ถึง (6) นั้น แม้ความผิดในมาตรา 19 วรรคหนึ่ง จะบัญญัติให้พนักงานสอบสวนในท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องล้วนมีอำนาจสอบสวนได้ทุกข้อหาความผิดโดยไม่ต้องคำนึงว่าฐานความผิดที่เกี่ยวข้องนั้นเกิดขึ้นในเขตอำนาจท้องที่ของใครหรือไม่ก็ตาม แต่ตัวพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบซึ่งจะมีอำนาจสรุปสำนวนและทำความเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องไปพร้อมกับสำนวนเพื่อให้พนักงานอัยการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140, 141 นั้น มาตรา 19 วรรคสอง (ก) และ (ข) ได้บัญญัติชี้ขาดกำหนดตัวพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบไว้ ดังนี้

มาตรา 19 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีข้างต้น พนักงานสอบสวนต่อไปนี้ เป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน

(ก) ถ้าจับตัวผู้ต้องหาได้แล้ว คือ พนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้อยู่ในเขตอำนาจ

(ข) ถ้าจับผู้ต้องหาไม่ได้ คือ พนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่พบการกระทำผิดก่อนอยู่ในเขตอำนาจ”

พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเท่านั้น จึงจะมีอำนาจสรุปสำนวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140, 141 เมื่อมาตรา 19 วรรคสอง (ก) และ (ข) ได้วางหลักเกณฑ์ในการชี้ขาดว่าในบรรดาพนักงานสอบสวนทุกท้องที่ที่เกี่ยวข้องนั้นใครเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเช่นนี้แล้ว หากปรากฏว่าในการสอบสวนคดีใด พนักงานสอบสวนผู้ทำหน้าที่สรุปสำนวนและทำความเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปพร้อมกับสำนวนเพื่อให้พนักงานอัยการพิจารณาตามมาตรา 140, 141 มิใช่เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามหลักเกณฑ์กรณีที่ยังจับจำเลยไม่ได้ กรณีเช่นนี้ แม้ภายหลังจะติดตามจับกุมจำเลยได้ในท้องที่อื่นก็ตาม ก็หาไม่ผล ทำให้พนักงานสอบสวนซึ่งพบการกระทำผิดก่อนนั้น หลุดพ้นจากการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา 19 วรรคสอง (ข) ไปไม่⁸⁴

หลักการกำหนดตัวพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา 19 วรรคสอง (ก) และ (ข)

(1) หลักเกณฑ์การกำหนดตัวพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา 18 วรรคสาม อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 19 วรรคสอง (ก) และ (ข) ทั้งนี้เพราะความตอนต้นของมาตรา 18 วรรคสามนั้น ใช้เฉพาะกรณีความผิดเกิดขึ้นในท้องที่เดียวตามมาตรา 18 ดังนั้น หากเป็นกรณีความผิด

⁸⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1204/2542 (น.542), 2880/2548 (น.2377).

เกิดขึ้นหลายท้องที่ต่อเนื่องกันหรือเกี่ยวพันกันประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 19 (1) ถึง (6) ก็ดี หรือเป็นกรณีที่มีการชี้ขาดว่าใครควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ตามมาตรา 21 ก็ดี หลักเกณฑ์การกำหนดตัวพนักงานสอบสวนก็จะต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 19, 20 หรือ 21 ดังกล่าวแล้วแต่กรณี จะนำหลักเกณฑ์ตามมาตรา 18 วรรคสามไปใช้บังคับไม่ได้

(2) หากก่อนจับผู้ต้องหาที่มีท้องที่ใดท้องที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องพบการกระทำผิดก่อน ท้องที่นั้นย่อมเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา 19 วรรคสอง (ข) แล้ว แม้ต่อมาจับกุมผู้ต้องหาได้ในท้องที่อื่น พนักงานสอบสวนท้องที่ที่พบการกระทำผิดก่อนหาเหตุพ้นจากการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบไปไม่⁸⁵

(3) พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา 19 วรรคสอง (ก) นอกจากจะต้องเป็นพนักงานสอบสวนท้องที่ที่เกี่ยวข้องด้วยแล้ว ยังจะต้องเป็นท้องที่ที่จับและดำเนินคดีแก่ผู้ต้องหาในข้อหาความผิดที่เกี่ยวข้องด้วย⁸⁶

3.3.2 กรณีความผิดเกิดนอกราชอาณาจักร

ในกรณีความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นผู้ทำการสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หรือจะมอบหมายให้พนักงานสอบสวน คนใดก็ได้ ในกรณีจำเป็นระหว่างรอคำสั่งจากอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทน พนักงานสอบสวนซึ่งผู้ต้องหาถูกจับได้ในเขต หรือซึ่งรัฐบาลประเทศอื่น หรือบุคคลอื่นที่ได้รับความเสียหายได้ร้องฟ้องให้ทำโทษผู้ต้องหาที่มีอำนาจที่จะทำการสอบสวนคดีนั้นได้⁸⁷

นอกจากนี้ ยังมีข้อน่าสังเกตในเรื่องเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18, 19 ย่อมจะกระทำได้เฉพาะแต่ในเขตท้องที่ของพนักงานสอบสวนที่ประจำหรือปกครองอยู่เท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากเขตอำนาจของการสืบสวน การสืบสวนย่อมกระทำได้ไม่เฉพาะแต่เขตท้องที่ของพนักงานสืบสวนที่ประจำหรือปกครองอยู่เท่านั้น แม้นอกท้องที่ที่มีอำนาจที่จะทำการสืบสวนได้ เพราะตามกฎหมายมิได้บัญญัติเกี่ยวกับเขตอำนาจการสืบสวนไว้ คงบัญญัติไว้กว้างๆ แต่เพียงให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้⁸⁸

⁸⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1204/2542 (น.542).

⁸⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1579/2546 ((ฎส.9 น27).

⁸⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 20.

⁸⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 17.

เมื่อได้พิจารณาจากเขตอำนาจการสอบสวนตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าในความคิดเรื่องหนึ่งๆ นั้น อาจมีพนักงานสอบสวนได้หลายคน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นกรณีปกติ กล่าวคือ ความคิดเกิดขึ้นในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนท้องที่เดียวซึ่งจะมีพนักงานสอบสวนท้องที่ที่เกิดเหตุ ผู้ต้องหาที่อยู่หรือผู้ต้องหาถูกจับอยู่ในเขตอำนาจเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนเรื่องนั้น หรือในกรณีความคิดคาบเกี่ยว พนักงานสอบสวนท้องที่ที่เกี่ยวข้องก็มีอำนาจสอบสวนความคิดเรื่องเดียวกันนั้นได้

3.4 พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

ตามกฎหมาย พนักงานสอบสวน (Inquiry official) หมายความว่าถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน⁸⁹ ที่สำคัญคือ ต้องมีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนทั้ง 2 ประการ กล่าวคือ แม้จะเป็นเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจทำการสอบสวน แต่ถ้าไม่มีหน้าที่ ทำการสอบสวน หากไปทำการสอบสวนก็ไม่ถือว่าผู้นั้นเป็นพนักงานสอบสวน⁹⁰ อำนาจและหน้าที่ ทำการสอบสวนนี้จะต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ ผู้บังคับบัญชาจะแต่งตั้งให้ผู้ที่ไม่มีอำนาจทำการสอบสวนเป็นพนักงานสอบสวนไม่ได้

นอกจากนี้ มีนักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่า คำว่า “พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจและหน้าที่” หมายถึง องค์กรพนักงานสอบสวนไม่ใช่ตัวเจ้าพนักงานผู้ที่มีอำนาจสอบสวน กล่าวคือ พนักงานสอบสวนทุกท้องที่ที่สามารถทำการสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของตนได้ทั่วราชอาณาจักร บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยผู้ทำการสอบสวน ตามมาตรา 18 เป็นต้นไป เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติขึ้นเพื่อขจัดปัญหาการเกี่ยวงอนกันหรือการแบ่งกันรับผิดชอบของตัวเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวนเป็นองค์กรที่ดำเนินการสอบสวนและเป็นองค์กรเดียว⁹¹

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องเขตอำนาจการสอบสวนความคิดเรื่องหนึ่งๆ นั้น อาจมีพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจทำการสอบสวนได้หลายคน ฉะนั้น กฎหมายจึงต้องกำหนดหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวนดังกล่าวเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการสอบสวน หรือที่เรียกว่าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนการสอบสวน แล้วทำความเห็นเสนอพนักงานอัยการว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง หรืองดการสอบสวน เป็นต้น พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจึงได้แก่

⁸⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2 (6).

⁹⁰ ออมร จันทรสมนุญต์. (2528, กันยายน). “บทบาทของอัยการกับการสอบสวนคดีอาญา.” *วารสารนิติศาสตร์*, 2, 9. หน้า 120-121.

⁹¹ คณิศ ฅ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 127-129.

1. ความผิดที่เกิดขึ้นในกรณีปกติ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคหนึ่งและสอง ความผิดอาญาได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจพนักงานสอบสวนคนใด โดยปกติพนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดนั้นๆ เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวก พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาอาศัยอยู่ หรือพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาถูกจับเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวน⁹² แต่ถ้าในเขตท้องที่ใดมีพนักงานสอบสวนหลายคน ซึ่งอาจจะเป็นพนักงานสอบสวนที่มีตำแหน่งต่างกัน การดำเนินการสอบสวนอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้นหรือผู้รักษาการแทน⁹³

2. การกระทำผิดอาญาคาบเกี่ยวเกินกว่าหนึ่งท้องที่ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19 วรรคแรก ถ้าจับผู้ต้องหาได้แล้ว พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน คือ พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้อยู่ในเขตอำนาจ⁹⁴ แต่ถ้ายังจับผู้ต้องหาไม่ได้ พนักงานผู้รับผิดชอบในการสอบสวน คือ พนักงานสอบสวนท้องที่ที่พบการกระทำความผิดก่อนอยู่ในเขตอำนาจ⁹⁵ และในกรณีท้องที่ของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีพนักงานสอบสวนหลายคนซึ่งอาจจะเป็นพนักงานสอบสวนที่มีตำแหน่งราชการเท่ากันหรือต่างกันก็ตาม พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ คือ พนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้นหรือผู้รักษาการแทน⁹⁶

ส่วนความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยซึ่งได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ คือ อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทน หรือพนักงานสอบสวนคนใดที่ได้รับมอบหมายจากอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 วรรคแรก⁹⁷ แต่มีนักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่า การสอบสวนคดีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทยนั้น อัยการสูงสุดอาจมอบหมายให้พนักงานสอบสวนในฐานะองค์กรมิใช่พนักงานสอบสวนคนใดคนหนึ่งทำการสอบสวนแทนได้ พนักงานสอบสวนใดที่ได้รับมอบหมายมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม แต่การดำเนินการสอบสวนของ

⁹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 18 วรรคสาม.

⁹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 18 วรรคสี่.

⁹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 19 วรรคสอง (ก).

⁹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 19 วรรคสอง (ข).

⁹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 18 วรรคสี่.

⁹⁷ คณิ่ง ฉายไชย. (2530). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. หน้า 25.

พนักงานสอบสวนที่ได้รับมอบหมายนั้น ยังต้องอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการสูงสุด ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคท้าย⁹⁸

3.5 พนักงานสอบสวนกับการดำเนินคดีอาญาความผิดอันยอมความได้

การดำเนินคดีอาญาเริ่มตั้งแต่การสอบสวน เมื่อมีข้อสงสัยอันควรว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เจ้าพนักงานมีหน้าที่ต้องสอบสวน และถ้าฟังได้ว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริงต้องฟ้องร้องหรือไม่ ในต่างประเทศเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพนักงานอัยการโดยตรงเพราะการสอบสวนฟ้องร้องเขาถือว่าเป็นกระบวนการเดียวกันที่แบ่งแยกไม่ได้ ความรับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องตกอยู่กับองค์กรเดียวคืออัยการ ทั้งนี้เป็นไปตามระบบกล่าวหาที่สมบูรณ์⁹⁹ แต่ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้แยกความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาก่อนชั้นศาลออกเป็นสองฝ่ายคือ พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนได้โดยอิสระ ส่วนพนักงานอัยการคงเป็นผู้วินิจฉัยว่าจะฟ้องคดีอาญานั้นหรือไม่เท่านั้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6) นิยามคำว่า “พนักงานสอบสวน” ว่า หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน และตามมาตรา 2 (11) การสอบสวน หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อจะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

เจ้าพนักงานที่มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 จะเห็นได้ว่ามีทั้งพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองและพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ แต่ในทางปฏิบัติ ทางราชการได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจฝ่ายเดียวเท่านั้นทำการสอบสวนคดีอาญา และผู้ที่จะเป็นพนักงานสอบสวนได้ต้องเป็นนายตำรวจสัญญาบัตร แต่ถ้าเป็นการกระทำความผิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร กฎหมายกำหนดให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาราชการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรืออาจมอบหมายหน้าที่นั้นให้พนักงานสอบสวนคนใดก็ได้¹⁰⁰

หลักการดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนไม่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายโดยตรง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคแรกบัญญัติไว้เพียงแต่ว่าใครเป็นผู้สอบสวนคดีอาญาเท่านั้น อย่างไรก็ตามมาตรา 122 ระบุไว้กรณีใดบ้างที่พนักงานสอบสวนจะไม่ทำ

⁹⁸ คณิต วน นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 129.

⁹⁹ แหล่งเดิม. หน้า 118.

¹⁰⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 20.

การสอบสวนก็ได้ ในทางกลับกันย่อมจะตีความได้ว่ากรณีอื่นนอกเหนือจากนั้นพนักงานสอบสวนต้องทำการสอบสวน และในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 189 ก็บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดช่วยผู้อื่นซึ่งเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดอันมิใช่ลหุโทษเพื่อไม่ให้ถูกจับกุม ต้องระวางโทษ” เป็นการสนับสนุนให้เห็นว่า การดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนใช้หลักดำเนินคดีตามกฎหมาย¹⁰¹

แม้ว่าหลักดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนจะเป็นหลักดำเนินคดีตามกฎหมายก็ไม่ได้หมายความว่าเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนทุกคดี ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 122 ได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนอาจใช้ดุลพินิจไม่ทำการสอบสวนได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1. เมื่อผู้เสียหายของความช่วยเหลือ แต่ไม่ยอมรับร้องทุกข์ตราบระเบียน
2. เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีเองโดยมิได้ร้องทุกข์ก่อน
3. เมื่อมีหนังสือกล่าวโทษเป็นบัตรสนเท่ห์ หรือบุคคลที่กล่าวโทษด้วยปากไม่ยอมบอกรว่าเขาคือใคร หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อในคำกล่าวโทษหรือบันทึกคำกล่าวโทษ

การสอบสวนคดีอาญามีความสำคัญต่อการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ ถ้าหากคดีนั้นไม่มีการสอบสวนมาก่อน พนักงานอัยการก็ไม่มีอำนาจฟ้องคดีนั้นต่อศาล¹⁰² ส่วนการสอบสวนจะเริ่มต้นเมื่อไรนั้น กล่าวโดยทั่วไปการสอบสวนต้องเริ่มต้นเมื่อรู้เรื่องว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ซึ่งการรู้เรื่องนั้นอาจรู้ได้สองทาง คือ รู้จากการร้องทุกข์หรือการกล่าวโทษ และพนักงานสอบสวนรู้เอง

ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดอาญาแผ่นดิน เมื่อมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือพนักงานสอบสวนรู้เอง พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการสอบสวน ถ้าไม่ดำเนินการหรือไม่เริ่มดำเนินการในเวลาอันสมควร¹⁰³ อาจมีความผิดฐานช่วยเหลือผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 189 ก็ได้

ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดอันยอมความได้ การที่พนักงานสอบสวนรู้เรื่องการกระทำความผิดเอง ไม่มีผลบังคับให้ต้องดำเนินการสอบสวน การสอบสวนคดีอาญาความผิดอันยอมความได้จะกระทำก็ต่อเมื่อผู้เสียหายได้ร้องขอขึ้นมา กล่าวคือ

- (1) การสอบสวนเมื่อมีการร้องทุกข์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง แต่ถ้าเป็นคดีความผิดส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวนเว้นแต่จะมี

¹⁰¹ คณิศ ฌ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 118.

¹⁰² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 120.

¹⁰³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 130.

คำร้องทุกข์ตามระเบียบ” การร้องทุกข์ตามระเบียบคือ การปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 และ 124 นั้นเอง ซึ่งความมุ่งหมายของกฎหมายที่ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนเข้าทำการสอบสวนความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้จนกว่าจะมีการร้องทุกข์ของผู้เสียหายก่อนนั้น ก็เพราะความผิดอันยอมความได้แม้จะเป็นความผิดทางอาญาแต่ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับการก่อความเสียหายทางแพ่ง อันควรเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้เสียหายโดยเฉพาะ รัฐจะเข้าดำเนินการเพื่อฟ้องร้องให้ลงโทษผู้กระทำผิดได้ก็ต่อเมื่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหายประสงค์เช่นนั้น¹⁰⁴

เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคแรก ทำให้เห็นได้ว่าคดีความผิดอันยอมความได้นั้น คำร้องทุกข์ของผู้เสียหายเป็นสาระสำคัญในการสอบสวนของเจ้าพนักงาน กล่าวคือ ถ้าไม่มีการร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวน หรือคำร้องทุกข์ที่สร้างขึ้นไม่เป็นคำร้องทุกข์ตามระเบียบ คือ ไม่ดำเนินการตามมาตรา 123 และ 124 หรือผู้ร้องทุกข์ไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมาย หรือคำร้องทุกข์ขาดข้อความสำคัญทำให้ไม่มีผลเป็นคำร้องทุกข์ การสอบสวนที่เข้าไปยอมไม่ชอบอันมีผลเท่ากับไม่มีคำร้องทุกข์ในความผิดอันยอมความได้นั้น ถ้าพนักงานอัยการฟ้องคดีไปศาลย่อมยกฟ้อง¹⁰⁵

(2) การสอบสวนในกรณีที่ไม่มีคำร้องทุกข์

การสอบสวนหมายถึงการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ¹⁰⁶ จึงเห็นได้ว่าการสอบสวนครอบคลุมเนื้อหา 2 ประการ คือ การรวบรวมพยานหลักฐานและการใช้มาตรการบังคับ ในส่วนของการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นกฎหมายบัญญัติให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่าหาและเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด¹⁰⁷ พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้ยื่นผู้ต้องหาอย่างเดียวยังไม่ได้ไม่ แต่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย เพราะในคดีอาญานั้นต้องตัดสินกันด้วย ความ

¹⁰⁴ คณิง ฉาไชย. (2530). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. หน้า 259.

¹⁰⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 391/2527 (น.250).

¹⁰⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2 (11).

¹⁰⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 131.

จริง ซึ่งการพิสูจน์ความจริงก็โดยอาศัยหลักฟังความทุกฝ่าย¹⁰⁸ ดังนั้น การสอบสวนผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องกระทำในกรณีที่จะฟ้องเท่านั้น

การที่กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิคนั้นก่อน¹⁰⁹ ศาสตราจารย์ คณิต ฌ นคร เห็นว่าเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนผู้ต้องหาเท่านั้น¹¹⁰ เช่นเดียวกันกับการสอบสวนคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ การที่กฎหมายห้ามมิให้ทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีการร้องทุกข์ตามระเบียบ เป็นการห้ามสอบสวนผู้ต้องหาเท่านั้น ซึ่งก็หมายความว่าความผิดอันยอมความได้เมื่อมีการกระทำความผิดนั้น พนักงานสอบสวนอาจทำการสอบสวนซึ่งเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ก่อนมีการร้องทุกข์ได้ แต่ถ้าหากว่าพนักงานสอบสวนจะใช้มาตรการบังคับ หรือการสอบสวนตัวผู้ต้องหาแล้วจะต้องมีคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย

นอกจากนั้นยังมีความเห็นกันว่า ถ้าจะไม่ให้มีการสอบสวนจนกว่าจะมีการร้องทุกข์แล้ว ก็จะเป็นการยกย่องความสำคัญของผู้เสียหายมากเกินไป จะเป็นการตัดทอนอำนาจสอบสวนตามความในมาตรา 121 ไปหมด คดีความผิดอันยอมความได้นั้นพนักงานสอบสวนควรจะมีการสอบสวนได้เสมอ เพียงแต่คดีประเภทนี้อาจเลิกกันได้โดยการยอมความกันเท่านั้น

ในเรื่องการจัดให้มีการร้องทุกข์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 125 ได้บัญญัติไว้ว่า “เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ทำการสืบสวนหรือสอบสวนไปทั้งหมด หรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใดตามคำขอร้องให้ช่วยเหลือให้ตกเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานนั้นจัดการให้มีการร้องทุกข์ตามระเบียบ...”

ตามบทบัญญัติมาตรา 125 ไม่ได้เจาะจงว่าใช้สำหรับความผิดอาญาแผ่นดินเท่านั้น ดังนั้นย่อมใช้บังคับกับความผิดอันยอมความได้ด้วย เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ได้ทำการสอบสวนตามคำขอร้องให้ช่วยเหลือของผู้เสียหายไปแล้ว และต่อมาได้จัดการให้ผู้เสียหายร้องทุกข์ตามระเบียบแล้ว การสอบสวนที่กระทำมาตั้งแต่ต้นก็ถือว่าเป็นการสอบสวนที่กระทำโดยชอบ และแสดงให้เห็นว่าการสอบสวนความผิดอันยอมความได้สามารถทำได้ก่อนการร้องทุกข์¹¹¹ แต่ถ้าผู้เสียหายไม่ยอมร้องทุกข์ตามระเบียบ พนักงานสอบสวนก็ไม่มีอำนาจทำการสอบสวนต่อไป ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการสอบสวนคดีอาญาความผิดอันยอมความได้จะต้องมีคำร้องทุกข์ไว้ก่อนหรือหลังจากที่ได้ทำการสอบสวนแล้วก็ได้

¹⁰⁸ คณิต ฌ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 130.

¹⁰⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 120.

¹¹⁰ คณิต ฌ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 131.

¹¹¹ คณิต ฌ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 119.

ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้แยกการสอบสวนฟ้องร้องออกจากกัน พนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนเท่านั้น เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนเห็นว่า การสอบสวนเสร็จแล้วจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งคดีต่อไป ทันทีที่สำนวนการสอบสวนถูกส่งไปยังพนักงานอัยการโดยชอบแล้ว อำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนหมดลงทันที การวินิจฉัยว่าให้ยุติการสอบสวน ให้เปรียบเทียบปรับ ให้สอบสวนต่อไป ให้สอบสวนเพิ่มเติม หรือคำสั่งไม่ฟ้องเป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนจะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับคำสั่งจากพนักงานอัยการเท่านั้น¹¹²

---

¹¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 140-141.

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการสอบสวนคดีหมิ่นประมาท

กรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์

กฎหมายห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความคิดนั้นก่อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ได้บัญญัติให้ทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างเป็นบุคคลที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ทั้งคู่ ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญานั้น ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะนำคดีมายื่นฟ้องต่อศาลได้โดยไม่จำเป็นต้องมีการสอบสวนความคิดนั้นมาก่อนแต่อย่างใด แต่คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้น มาตรา 120 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมิได้มีการสอบสวนในความคิดนั้นก่อน” และตามแนวคำพิพากษา ศาลฎีกาที่วินิจฉัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสอบสวนและอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 120 นั้น หากใช้เพียงแต่ได้มีการสอบสวนแล้วจะทำให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องเสมอไป หากแต่การสอบสวนนั้นต้องเป็นการสอบสวนที่ไม่บกพร่องผิดพลาดในส่วนที่เป็นสาระสำคัญด้วย เพราะหากเป็นการสอบสวนที่กระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถือเท่ากับไม่มีการสอบสวนความคิดนั้นมาก่อน และย่อมส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 120¹

ปัจจุบันปัญหาสำคัญในเรื่องการดำเนินคดีอาญาในความผิดฐานหมิ่นประมาท คือ กรณีที่ผู้กระทำความผิดนั้นให้สัมภาษณ์ด้วยคำอันเป็นการหมิ่นประมาทผู้อื่นผ่านทางสื่อมวลชน เช่น การให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ ต่อมาหนังสือพิมพ์นำข้อความนั้นไปลงตีพิมพ์เผยแพร่โดยการวางจำหน่ายไปทั่วราชอาณาจักร จึงเกิดปัญหาว่ากรณีที่ผู้กระทำความผิดให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์นั้นเป็นการหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 หรือเป็นการหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามมาตรา 328 ปัญหาต่อมาก็คือเขตอำนาจสอบสวนและพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้แก่ท้องที่ใด หากผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานในหลายท้องที่ หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบมีวิธีหรือระเบียบในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร เนื่องจากถ้าหากมีการสอบสวนและมีความเห็นทางคดีโดยพนักงานสอบสวนที่ไม่ใช่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแล้ว ย่อมเป็นการสอบสวนที่บกพร่องในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ มีผลทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งคดี

¹ ธานีศ เกศวพิทักษ์. (2554). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1. หน้า 141.

และถือเท่ากับว่าคดีนั้นหรือข้อหาความผิดนั้นไม่มีการสอบสวนมาก่อน ย่อมส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องคดีนั้นหรือข้อหาความผิดนั้นตามประมวลกฎหมายอาญาวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120

ฉะนั้น การดำเนินคดีอาญาของพนักงานเจ้าหน้าที่รับคำร้องทุกข์ไว้ในหลายท้องที่ การปฏิบัติเช่นนี้จึงกล่าวได้ว่าเป็นกระทำไปโดยขัดต่อหลักห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำ “ne bis in idem” เนื่องจากการเป็นบุคคลเดียวกันของผู้ถูกล่าหาและการกระทำนั้นเป็นการกระทำเดียวกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดหลักห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำ การที่ผู้กระทำผิดถูกแจ้งความร้องทุกข์ในหลายท้องที่ที่ทำให้ได้รับความเดือดร้อนเกินสมควรแก่ผู้ต้องหา ทั้งที่กฎหมายให้สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าได้กระทำผิด เพื่อเป็นการประกันสิทธิเสรีภาพและสิทธิส่วนบุคคลตามหลักนิติธรรม

การกระทำดังกล่าว นอกจากจะเป็นการขัดต่อหลักห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาซ้ำในชั้นเจ้าพนักงานตามมาอีกด้วย กล่าวคือจากการไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหลายท้องที่ จึงก่อให้เกิดปัญหาการแจ้งข้อหาซ้ำ และเกิดการสอบสวนซ้ำตามมาอย่างเลียงไม่ได้ เพราะพนักงานสอบสวนในแต่ละท้องที่เหล่านั้นต่างเข้าใจว่าตนมีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 เนื่องจากความผิดได้เกิด หรืออ้างว่าได้เกิดหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน พนักงานสอบสวนในแต่ละท้องที่สถานีตำรวจเหล่านั้นก็จะออกหมายเรียกผู้ต้องหาเพื่อให้มารับทราบข้อกล่าวหาทุกสถานีตำรวจไป เกิดเป็นการแจ้งข้อหาซ้ำขึ้น อันเป็นการต้องห้ามตามหลักการดำเนินคดีอาญาซ้ำ

เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้รวบรวมพยานหลักฐานและมีความเห็นทางคดีส่งพนักงานอัยการ จึงก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกว่าในชั้นพนักงานอัยการก็จะมีหลายสำนวนจากคดีเดียวกันนี้อยู่ หากพนักงานอัยการฟ้องร้องคดีไปโดยไม่ทราบว่าเป็นพนักงานอัยการเขตอื่น ได้ยื่นฟ้องคดีไว้แล้วก็จะกลายเป็นปัญหาฟ้องซ้ำในที่สุด² และที่สำคัญคือพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่รับผิดชอบในแต่ละสำนวนนั้นอาจมีความเห็นทางคดีที่แตกต่างกันได้

ดังนั้น คดีอาญาความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ศึกษากรณีตามคำพิพากษาฎีกาที่ 5599/2530 (น.3077) เปรียบเทียบกับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาที่หนังสือพิมพ์เป็นผู้กระทำความผิดเองตามคำพิพากษาฎีกาที่ 2360/2523 (น.1174) นั้น จึงมีปัญหาที่จะต้องพิจารณาและวิเคราะห์ใน 3 ประเด็น ได้แก่

² สุริดา กาญจนะวงศ์. (2550). การดำเนินคดีอาญาซ้ำชั้นเจ้าพนักงาน. หน้า 86.

1. ลักษณะของการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์กับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาที่หนังสือพิมพ์เป็นผู้กระทำความผิดเอง

2. เขตอำนาจสอบสวนคดีอาญาความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ และ

3. พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีอาญาความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 5599/2530 (น.3077) จำเลยให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ด้วยข้อความอันมีมูลเป็นการหมิ่นประมาทโจทก์ แล้วหนังสือพิมพ์นำข้อความนั้น ไปลงพิมพ์โฆษณา ดังนี้ เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ใช้ บังคับ ชูเชิญ ช้างวาน หรือยุยงส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์ไปลงพิมพ์การที่หนังสือพิมพ์นำข้อความนั้น ไปลงพิมพ์จึงเป็นเรื่องของหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะ คดีโจทก์ไม่มีมูลความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328

คำพิพากษาฎีกาที่ 2360/2523 (น.1174) หนังสือพิมพ์ของโจทก์พิมพ์ที่กรุงเทพมหานคร ออกจำหน่ายทั่วราชอาณาจักรรวมทั้งที่จังหวัดราชบุรีด้วย ถ้าหนังสือพิมพ์โจทก์พิมพ์ข้อความหมิ่นประมาทจำเลยก็ต้องถือว่าสถานที่ที่หนังสือพิมพ์ของโจทก์ออกจำหน่ายทุกแห่งเป็นที่เกิดเหตุ ซึ่งความผิดเกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22

4.1 ลักษณะการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วหัวข้อที่ 2.4.1 เรื่องความผิดฐานหมิ่นประมาท และหัวข้อที่ 2.4.2 เรื่องความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 นั้น ต่างก็เป็นเรื่องของการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทเช่นเดียวกัน เพราะคำว่า “ความผิดฐานหมิ่นประมาท” ที่ใช้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 328 นั้น หมายถึงการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 โดยมาตรา 328 เป็นเหตุเพิ่มโทษของมาตรา 326 เพราะลักษณะของการกระทำความผิดนั้นผู้กระทำได้กระทำหมิ่นประมาท โดยวิธีที่แพร่หลายไปยังคนจำนวนมาก

ดังนั้นจึงมีปัญหาที่จะต้องพิจารณาว่าการที่บุคคลได้ให้สัมภาษณ์ด้วยการหมิ่นประมาททางหนังสือพิมพ์ ต่อมาหนังสือพิมพ์ได้นำถ้อยคำสัมภาษณ์ดังกล่าว ไปลงตีพิมพ์เผยแพร่โดยการวางจำหน่ายไปทั่วราชอาณาจักร ผู้ที่ให้สัมภาษณ์นั้นจะต้องรับผิดชอบหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 หรือ ฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามมาตรา 328

กรณีดังกล่าวนี้ ได้มีคำวินิจฉัยของศาลฎีกาตามคำพิพากษาฎีกาที่ 5599/2530 (น. 3077) วินิจฉัยไว้ว่า การที่จำเลยให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์หมิ่นประมาทผู้อื่น บรรณาธิการหนังสือพิมพ์นำ

ลงเผยแพร่ จำเลยผู้กล่าวถ้อยคำไม่ได้รู้เรื่องการลงเผยแพร่ นั้น จำเลยคิดเพียงฐานหมิ่นประมาทตาม มาตรา 326 ส่วนบรรณาธิการผิดมาตรา 328 เพราะการที่หนังสือพิมพ์นำข้อความสัมภาษณ์ที่เป็น การหมิ่นประมาทผู้อื่นไปลงตีพิมพ์และวางจำหน่ายนั้นเป็นการกระทำของหนังสือพิมพ์เอง การ กระทำของผู้ให้สัมภาษณ์นั้นไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการ โฆษณาเนื่องจากขาดเจตนา ที่จะให้ข้อความหมิ่นประมาทนั้นแพร่หลายไปยังคนจำนวนมาก เพราะอาจเป็นไปได้ว่าผู้กระทำ ความผิดนั้นไม่รู้ว่าบุคคลที่สามนั้นเป็นผู้สื่อข่าว

ประกอบกับศาลฎีกาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายว่า ข้อเท็จจริงตามทางไปสวนฟังได้ว่า จำเลยให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ด้วยข้อความอันมีมูลเป็นการหมิ่นประมาทโจทก์ แล้ว หนังสือพิมพ์นำข้อความนั้นไปลงพิมพ์โฆษณามีปัญหาว่าการกระทำของจำเลยจะมีมูลเป็นความผิด ฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาหรือไม่ เห็นว่าการกระทำของจำเลยในกรณีนี้มีเพียงประการ เดียวคือ การให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ใช้ บังคับ ชูเชิญ จ้างวาน หรือยุยง ส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์ไปลงพิมพ์ การที่หนังสือพิมพ์นำข้อความนั้นไปลงพิมพ์โฆษณาหรือไม่ เป็นเรื่องของหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะ จำเลยหามีความผิดตามมาตรา 328 ด้วยไม่ ที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่า คดีโจทก์ไม่มีมูลความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 นั้นชอบแล้ว

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หากผู้กล่าวถ้อยคำหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ นั้นผู้กล่าวไม่ได้รู้เรื่องการลงเผยแพร่ หรือไม่ปรากฏว่าผู้กล่าวได้ใช้ บังคับ ชูเชิญ จ้างวาน หรือยุยง ส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์ไปลงพิมพ์ ผู้กล่าวจึงมีความผิดฐานหมิ่นประมาทผู้อื่นตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 326 เท่านั้น หาใช่การหมิ่นประมาทด้วยการ โฆษณาตามมาตรา 328 ไม่

4.2 เขตอำนาจสอบสวนในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์

เมื่อการกระทำความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5599/2530 (น.3077) วินิจฉัยว่าเป็นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามมาตรา 326 จึงมีข้อพิจารณาต่อไปว่า ท้องที่ที่ความผิดอาญาได้เกิดหรืออ้างว่าได้เกิดหรือเชื่อว่า ได้เกิดนั้นคือที่ใด อยู่ในเขตอำนาจสอบสวนใด เพราะจะมีผลต่ออำนาจสอบสวนของพนักงาน สอบสวนและอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการ

กรณีการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์นั้น ส่วนใหญ่ผู้กระทำความผิดจะให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ในท้องที่หนึ่ง ต่อมาหนังสือพิมพ์ได้นำ ถ้อยคำหมิ่นประมาทนั้นไปตีพิมพ์เผยแพร่โดยการวางขายไปทั่วราชอาณาจักร ถือเป็นกรณีการ กระทำความผิดกรรมเดียวกระทำลงในหลายท้องที่ หรือตามที่ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วย การดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 93 เรียกว่า “ความผิดกรรมเดียวที่อาจถูก

ดำเนินคดีได้หลายครั้ง” ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือผู้เสียหายมักจะพบการกระทำความผิดในท้องที่อื่น โดยการอ่านพบข้อความหมิ่นประมาทนั้นจากหนังสือพิมพ์ที่วางขายอยู่ทั่วไป ผู้เสียหายบางคนมีความเข้าใจว่าทุกๆ ท้องที่ ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายเป็นท้องที่ที่มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น จึงถือโอกาสไปทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ห่างไกลมากๆ หรือไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายๆ ท้องที่ เพราะเชื่อหรือมีความเข้าใจว่าทุกๆ ท้องที่ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายเป็นท้องที่ที่เกิดเหตุ ผู้เสียหายจะแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนยังท้องที่ใดหรือหลายๆ ท้องที่ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายก็ได้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวบางครั้งจึงดูเหมือนเป็นการกลั่นแกล้งผู้กระทำความผิด เนื่องจาก

1. การที่ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ห่างไกล เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดจะต้องเดินทางไปให้การในฐานะผู้ต้องหาต่อพนักงานสอบสวนด้วยความยากลำบาก และจะต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดียังศาลที่ห่างไกลนั้นๆ ด้วย

2. การที่ผู้เสียหายเชื่อว่าทุกท้องที่ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายนั้นเป็นที่เกิดเหตุตามหลักความผิดกรรมเดียวกระทำลงในหลายท้องที่ ผู้เสียหายจึงไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายๆ ท้องที่ ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องเดินทางไปให้การต่อพนักงานสอบสวนทุกแห่งที่ผู้เสียหายได้ไปร้องทุกข์ไว้

4.2.1 กรณีผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่ห่างไกล

การพิจารณาว่าการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์นั้นเป็นกรณีความผิดกรรมเดียวกระทำลงในหลายท้องที่เดียว หรือความผิดกรรมเดียวกระทำลงในหลายท้องที่ ผู้เขียนเห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นความผิดกรรมเดียวกระทำลงในท้องที่เดียว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ซึ่งตามคำพิพากษาฎีกาที่ 5599/2530 (น. 3077) ได้วินิจฉัยไว้ชัดเจนแล้วว่า การที่หนังสือพิมพ์นำข้อความหมิ่นประมาทนั้นไปลงพิมพ์จึงเป็นเรื่องของหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะ ซึ่งก็เหมือนกับหมิ่นประมาทบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง ดังนี้ เขตอำนาจสอบสวนเหนือคดีนั้นจึงจำกัดอยู่เพียง 3 แห่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 เท่านั้นก็คือ ท้องที่ความอาญาได้เกิดอ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตน

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเป็นกรณีที่ความผิดอาญาได้เกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานปกครองหรือตำรวจซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวนและเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมาย โดยเจ้าพนักงานเหล่านั้นจะประจำท้องที่ใดก็ได้ แม้มิใช่ท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นหรือผู้ต้องหาที่อยู่หรือถูกจับก็มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ได้ เพราะการพิจารณาว่าผู้รับคำร้องทุกข์จะมีอำนาจรับคำร้องทุกข์นั้นหรือไม่

เป็นคนละเรื่องกับปัญหาว่าผู้หนึ่งจะมีอำนาจสอบสวนในความผิดเรื่องนั้นหรือไม่ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124 มิได้บังคับให้ร้องทุกข์เฉพาะต่อพนักงานผู้ที่มีอำนาจสอบสวนเสมอไป เหตุนี้พนักงานสอบสวนในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งซึ่งแม้จะมีได้มีอำนาจสอบสวนในคดีใดเลยก็ยังมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ได้³ ดังนี้ หากพนักงานสอบสวน หรือพนักงานปกครองหรือตำรวจที่รับคำร้องทุกข์ไว้พิจารณาแล้วเห็นว่าความผิดนั้นมิได้เกิด อ่างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจสอบสวนของตน ก็มีหน้าที่ส่งคำร้องทุกข์นั้น ไปยังพนักงานสอบสวนที่อยู่ในเขตอำนาจสอบสวนต่อไป

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์นั้น เป็นกรณีการกระทำความผิดกระทำลงในท้องที่เดียวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ซึ่งก็เหมือนกับคดีอาญาอื่นทั่วไป ที่ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานปกครองหรือตำรวจในท้องที่ใดก็ได้ แต่เจ้าพนักงานผู้หนึ่งจะมีอำนาจสอบสวนในความผิดเรื่องนั้นด้วยหรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

4.2.2 กรณีผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายท้องที่

ส่วนในกรณีที่ผู้เสียหายทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานปกครองหรือตำรวจในหลายๆ ท้องที่ เพราะถือว่าทุกท้องที่ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายนั้นเป็นสถานที่เกิดเหตุ ผู้เขียนเห็นว่าไม่น่าจะกระทำได้เพราะขัดต่อหลักกฎหมายหลายประการด้วยกัน ดังนี้

1. จากหลักสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “บุคคลไม่ควรได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำครั้งเดียว” (ne bis in idem) และ “บุคคลจะไม่ต้องถูกรังควานหรือรับความลำบากสองครั้งเนื่องจากการกระทำผิดเพียงครั้งเดียว” (nemo debet bis vexari และ nemo debet bis vexari pro eadem causa) หรือที่เรียกว่าหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ ดังนั้นแล้วเขตอำนาจสอบสวนเหนือคดีนั้นจึงต้องด้วยมาตรา 18 หากผู้เสียหายไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนยังท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไปร้องทุกข์หลายๆ แห่งแล้ว พนักงานสอบสวนที่ไม่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นจึงไม่มีอำนาจสอบสวนและรับผิดชอบสำนวนการสอบสวน หากรับคำร้องทุกข์ไว้ก็ต้องส่งคำร้องทุกข์นั้นไปยังพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวนคดีนั้น ซึ่งจะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องได้รับความเดือดร้อนหลายครั้งสำหรับการกระทำความผิดครั้งเดียว

2. เหตุที่มาตรา 18 กำหนดให้ต้องทำการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ความผิดอาญาได้เกิด หรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจ หรือผู้ต้องหามีที่อยู่หรือถูกจับนั้นเพราะเขตอำนาจสอบสวนนั้นโดยหลักแล้วย่อมน่าจะมีความสะดวกต่อบุคคลและเจ้าหน้าที่

³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2974/2516 (น.1993) และ 1534/2503 (น.1716).

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในคดีมากกว่าจะเป็นท้องถิ่น เนื่องจากพยานหลักฐานในคดีไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุหรือพยานเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยปกติน่าจะตรวจพบหรือมีที่อยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุทั้งสิ้น และในประการสำคัญคือ เมื่อเกิดการกระทำความผิดขึ้นในท้องที่ใด ความสงบสุขของชุมชนหรือสังคมแห่งนั้นย่อมได้รับความกระทบกระเทือนยิ่งกว่าในท้องที่แห่งอื่นๆ จึงเป็นความชอบธรรมอย่างยิ่งที่คดีความควรจะได้รับพิจารณากันในท้องที่ที่เกิดเหตุขึ้นเป็นสำคัญ

ดังนั้น การให้สัมภาษณ์เกิดขึ้น ณ ที่ใด สถานที่ใด ที่นั่นก็คือท้องที่ที่การกระทำผิดเกิดขึ้น พนักงานสอบสวนในท้องที่ที่มีการให้สัมภาษณ์จึงเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา 18 วรรคสองและวรรคสาม⁴

4.3 พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์

ในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์นั้น ปัญหาที่มักเกิดขึ้นก็คือการที่ผู้เสียหายไปทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนยังท้องที่ที่ไม่ใช่ความผิดเกิดขึ้นหรือร้องทุกข์กับพนักงานสอบสวนหลายๆ ท้องที่ เนื่องจากมีความเชื่อหรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่ากรณีดังกล่าวทุกสถานที่ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายนั้นเป็นท้องที่ที่เกิดเหตุทั้งสิ้น เช่นเดียวกับการที่หนังสือพิมพ์หมิ่นประมาทผู้เสียหายอันเป็นกรณีการกระทำความผิดกรรมเดียวกระทำลงในหลายท้องที่ ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจมีจุดประสงค์เพื่อแก้แค้นหรือกลั่นแกล้งผู้กระทำผิดให้ได้มากที่สุดนอกเหนือจากการถูกลงโทษทางอาญา

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การที่ผู้กระทำความผิดหมิ่นประมาทให้สัมภาษณ์ผ่านทางหนังสือพิมพ์แล้วหนังสือพิมพ์นำไปลงตีพิมพ์เผยแพร่และวางจำหน่ายนั้น ผู้หมิ่นประมาทผิดเพียงมาตรา 326 แห่งประมวลกฎหมายอาญา มิใช่ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามมาตรา 328 เป็นกรณีกรรมเดียวกระทำลงในท้องที่เดียว ดังนี้ จะถือว่าสถานที่ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายทุกแห่งเป็นที่เกิดเหตุไม่ได้ พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวนจึงได้แก่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ได้แก่

- (1) ความผิดอาญาได้เกิด หรืออ้างว่าได้เกิด หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน
- (2) ผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ในเขตอำนาจของตน
- (3) ผู้ต้องหาถูกจับภายในเขตอำนาจของตน

⁴ สุริดา กาญจนะวงศ์. (2550). การดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน. หน้า 89.

ดังนั้นแล้ว เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในท้องที่เดียวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ก็อาจทำให้มีพนักงานสอบสวนหลายท้องที่มีอำนาจสอบสวน อย่างไรก็ตาม หากความผิดอาญา “ได้เกิด” ที่ใดโดยหลักแล้วที่นั่นมักจะมีพยานหลักฐานต่างๆ อยู่พอสมควร เช่น พยานบุคคล พยานวัตถุหรือพยานเอกสารต่างๆ จึงสมควรให้พนักงานสอบสวนที่ความผิดอาญาได้เกิดในเขตอำนาจของตนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน ด้วยเหตุนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคสามจึงกำหนดหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ความผิดอาญาได้เกิด (รวมถึงกรณีอ้างว่าได้เกิดและเชื่อว่าได้เกิดด้วย) เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ⁵ แต่มีข้อยกเว้น คือ

- (1) เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น เช่น เกิดอุทกภัย การคมนาคมขาด และมีความจำเป็นต้องรีบทำการสอบสวนและทำสำนวนเสนอพนักงานอัยการเพราะคดีจะขาดอายุความ หรือ
- (2) เว้นแต่เพื่อความสะดวก เช่น พยานหลักฐานและของกลางต่างๆ อยู่ ณ สถานที่ซึ่งผู้ต้องหาหนีที่อยู่หรือถูกจับ

หากไม่มีเหตุตามข้อ (1) หรือ (2) ข้างต้น พนักงานสอบสวนในท้องที่ซึ่งความผิดเกิดรวมทั้งกรณีอ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดด้วย เท่านั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน พนักงานสอบสวนในท้องที่ซึ่งผู้ต้องหาถูกจับหรือผู้ต้องหาหนีที่อยู่ไม่มีอำนาจรับผิดชอบการสอบสวน

ส่วนการร้องทุกข์นั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 วรรคแรกให้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน นอกจากนั้นมาตรา 124 วรรคแรก ยังให้ร้องทุกข์ต่อผู้มีตำแหน่งรองหรือเหนือพนักงานสอบสวนก็ได้ แต่ต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หากเป็นการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนไม่ต้องคำนึงว่าพนักงานสอบสวนนั้นจะมีอำนาจรับคำร้องทุกข์นั้นหรือไม่⁶ การพิจารณาปัญหาว่าพนักงานสอบสวนผู้รับคำร้องทุกข์ไว้จะมีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือไม่เป็นคนละเรื่องการพิจารณาปัญหาว่าพนักงานสอบสวนผู้นั้นจะมีอำนาจสอบสวนในความผิดเรื่องนั้นหรือไม่ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124 ก็มีได้บังคับให้ต้องร้องทุกข์เฉพาะต่อพนักงานสอบสวนเสมอไป เหตุนี้พนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานปกครองหรือตำรวจในท้องที่ใด ท้องที่หนึ่งซึ่งแม้จะมีได้มีอำนาจทำการสอบสวนในคดีใดเลยก็ยังมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ในความผิดนั้นได้ เพราะอำนาจรับคำร้องทุกข์เป็นคนละเรื่องกับอำนาจสอบสวน

⁵ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2553). คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นตอนก่อนการพิจารณา. หน้า 479.

⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2974/2516 (น.1993).

ดังนั้นแล้วจึงได้ข้อสรุปว่า ในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทหากกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในท้องที่ใดก็ได้ แม้ว่าจะเป็นท้องที่ที่ห่างไกลหรือท้องที่ที่ความผิดอาญาไม่ได้เกิดขึ้นก็ตาม เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่รับคำร้องทุกข์ไว้ต้องพิจารณาว่าความผิดอาญาที่ผู้เสียหายร้องทุกข์นั้นเกิดหรืออ้างว่าได้เกิดหรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจของตนหรือไม่ หากเกิดขึ้นในเขตอำนาจของตน พนักงานสอบสวนที่รับคำร้องทุกข์นั้นไว้ย่อมมีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนด้วยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 แต่หากพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพิจารณาแล้วเห็นว่าความผิดมิได้เกิดหรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจของตนแล้ว พนักงานสอบสวนที่รับคำร้องทุกข์ชอบที่จะต้องส่งคำร้องทุกข์นั้นไปยังพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ความผิดเกิดหรืออ้างว่าได้เกิดหรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจสอบสวน เนื่องจากถ้าความผิดมิได้เกิดหรืออ้างว่าได้เกิดหรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจสอบสวนที่พนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์ไว้ พนักงานสอบสวนผู้นั้นจะทำการสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบไม่ได้ แม้ว่าหนังสือพิมพ์ที่ลงข้อความที่ผู้อื่นหมิ่นประมาทนั้นจะได้วางจำหน่ายในเขตท้องที่ของตนก็ตาม เพราะกรณีดังกล่าวจะต้องทำการสอบสวนและรับผิดชอบโดยพนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจสอบสวนเหนือคดีนั้นด้วย คือ ความผิดอาญาได้เกิดหรืออ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจสอบสวนของตนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18

ในคดีความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ไม่ใช่การกระทำความผิดกรรมเดียวกระทำลงในหลายท้องที่ดังเช่นความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์เป็นผู้หมิ่นประมาทเองโดยตรง การที่ผู้เสียหายไปทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ห่างไกล หรือร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายๆ ท้องที่ หากท้องที่นั้นมิใช่ท้องที่ที่ความผิดอาญาเกิดหรืออ้างว่าได้เกิดหรือเชื่อว่าได้เกิด หรือท้องที่ที่ผู้ต้องหาที่อยู่หรือถูกจับแล้ว พนักงานสอบสวนผู้รับคำร้องทุกข์นั้นไว้มีเพียงอำนาจในการรับคำร้องทุกข์เท่านั้นแต่ไม่มีอำนาจสอบสวนหรืออำนาจในการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแล้วแต่กรณี และต้องทำการส่งคำร้องทุกข์นั้นยังพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวน หากผู้เสียหายไปแจ้งความร้องทุกข์ในสถานที่ที่ห่างไกลหรือในหลายๆ ท้องที่ก็จะกลายเป็นว่าผู้เสียหายนั้นจะต้องได้รับความเสียหายเพิ่มมากขึ้นเพราะการกระทำของตนเอง เพราะถึงอย่างไรพนักงานสอบสวนที่รับคำร้องทุกข์ไว้ก็ต้องส่งคำร้องทุกข์นั้นไปยังพนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นอยู่ดี ผู้กระทำความผิดหมิ่นประมาทย่อมไม่ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำกล่าวของผู้เสียหายนอกจากการถูกดำเนินคดีตามปกติ และกรณีดังกล่าวจะปรับเข้ากับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา

19 (1) กรณีที่ไม่แน่ว่าความผิดได้กระทำในท้องที่ใดในระหว่างหลายท้องที่ก็ไม่ได้ เนื่องจากการหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์นั้นมิใช่ความผิดที่กระทำเกี่ยวเนื่องกันในหลายท้องที่ แต่เป็นการกระทำความผิดกระทำลงในท้องที่เดียว

หากพนักงานสอบสวนมีความรู้ความเข้าใจดังนี้แล้ว ปัญหาในการสอบสวนคดีในท้องที่ที่ห่างไกลหรือในหลายท้องที่ก็จะไม่เกิดขึ้นอีก เนื่องจากวิธีการดังกล่าวจะทำให้ผู้กระทำผิดไม่ได้รับความเดือนร้อนแต่อย่างใดเลย แต่ผู้ที่ได้รับความเดือนร้อนกลับเป็นผู้เสียหายเสียเองที่จะต้องเดินทางไปร้องทุกข์ยังท้องที่ห่างไกลหรือในหลายท้องที่ แนวทางนี้จึง เป็นการอำนวยความสะดวก ยุติธรรมให้เกิดกับทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหา

บทที่ 5

บทสรุปและเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดเรื่องบุคคลไม่ควรได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำครั้งเดียวนั้นสืบเนื่องมาจากความคิดที่จะคุ้มครองประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรมและเป็นหลักประกันเสรีภาพและสิทธิส่วนบุคคลซึ่งสอดคล้องกับหลักนิติธรรม (Rule of Law) และความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) หลักบุคคลไม่ควรได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำครั้งเดียวนี้มีรากฐานมาจากกฎหมายกรีกและโรมันที่เรียกว่า “ne bis in idem” โดยในกฎหมายโรมันได้บัญญัติหลักการไว้กว้างๆ ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องไม่ถูกรังควานหรือรับความลำบากสองครั้งหรือรับโทษสำหรับการกระทำผิดอันเดียวกัน หลักบุคคลไม่ควรได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำครั้งเดียวมิได้นำไปใช้กับการฟ้องซ้ำในคดีอาญาเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปใช้ในชั้นสอบสวนด้วย

ความผิดฐานหมิ่นประมาท และฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามมาตรา 326 และมาตรา 328 เป็นความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา 333 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 96 ดังนั้นในการความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์มิใช่ความผิดต่อเนื่อง อายุความร้องทุกข์จึงเริ่มนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้อ่านข่าวหนังสือพิมพ์ (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 2272/2527 (น.2644))

คำพิพากษาฎีกาที่ 5599/2330 (น.3077) จำเลยให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ด้วยข้อความอันมีมูลเป็นการหมิ่นประมาทโจทก์ แล้วหนังสือพิมพ์นำข้อความนั้นไปลงพิมพ์โฆษณา ดังนี้เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ใช้บังคับ ชูเชิญ จ้างวาน หรือยุยงส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์ไปลงพิมพ์การที่หนังสือพิมพ์นำข้อความนั้นไปลงพิมพ์จึงเป็นเรื่องของหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะ คดีโจทก์ไม่มีมูลความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328

คำพิพากษาฎีกาที่ 2360/2523 (น.1174) หนังสือพิมพ์ของโจทก์พิมพ์ที่กรุงเทพมหานคร ออกจำหน่ายทั่วราชอาณาจักรรวมทั้งที่จังหวัดราชบุรีด้วย ถ้าหนังสือพิมพ์โจทก์พิมพ์ข้อความหมิ่นประมาทจำเลยก็ต้องถือว่าสถานที่ที่หนังสือพิมพ์ของโจทก์ออกจำหน่ายทุกแห่งเป็นที่เกิดเหตุซึ่งความผิดขึ้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22

ปัญหาที่พบในคดีหมิ่นประมาทกรณีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์นี้มีอยู่ด้วยการ
2 กรณี ได้แก่

1. ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ห่างไกล
2. ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายท้องที่

กรณีดังกล่าวสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้ออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่า
ด้วยการสอบสวนคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทในกรณีความผิดกรรมเดียวกระทำลงในหลายท้องที่
พ.ศ. 2533 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2533 ลักษณะ 8 บทที่ 2/1 ข้อ 227 (1) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวดังนี้

ข้อ 227 (1) ด้วยกรมตำรวจได้พิจารณาเห็นว่า คดีความผิดฐานหมิ่นประมาท ประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา 326, 327 และ 328 อันเป็นกรณีความผิดกรรมเดียว แต่ผู้ต้องหาได้กระทำลง
ในหลายท้องที่ ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายท้องที่ ซึ่งทำให้การสั่งคดี
ไม่เหมือนกัน อาทิเช่น บางท้องที่อาจมีความเห็นควรสั่งฟ้อง บางท้องที่อาจมีความเห็นควรสั่งไม่
ฟ้อง ทั้งๆ ที่เป็นความผิดกรรมเดียวกัน เพื่อป้องกันมิให้มีการสอบสวนคดีดังกล่าวซ้ำซ้อน และการ
มีความเห็นทางคดีแตกต่างกันในคดีความผิดเดียวกัน จึงให้ดำเนินการดังนี้

(1) เมื่อพนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์ในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา 326 327 และ 328 อันเป็นกรณีความผิดกรรมเดียว แต่ผู้ต้องหาได้กระทำลง
ในหลายท้องที่แล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับแจ้งสอบสวนผู้เสียหายว่ามีการร้องทุกข์ไว้กับ
พนักงานสอบสวนในท้องที่อื่นมาก่อนหรือไม่ หากปรากฏว่าผู้เสียหายได้เคยแจ้งความร้องทุกข์ไว้
กับพนักงานสอบสวนท้องที่อื่นใดไว้ก่อนแล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับแจ้งสอบสวนปากคำ
ผู้เสียหายแล้วจัดส่งบันทึกคำให้การผู้เสียหายไปยังพนักงานสอบสวนที่รับแจ้งความร้องทุกข์ไว้แต่
แรกดำเนินการสอบสวนต่อไป

(2) กรณีจับผู้ต้องหาได้ให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้เป็นพนักงาน
สอบสวนผู้รับผิดชอบ โดยแจ้งให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่รับแจ้งความร้องทุกข์ไว้แต่แรกจัดส่ง
สำนวนการสอบสวนและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปยังพนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้
ดังกล่าวดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ส่วนในชั้นพนักงานอัยการก็ได้มีการออกระเบียบเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าวไว้
เช่นเดียวกัน ได้แก่ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ
พ.ศ. 2547 ข้อ 93 ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

ข้อ 93 การดำเนินคดีความผิดกรรมเดียวที่อาจถูกดำเนินคดีหลายครั้ง เช่น การดำเนินคดี
ในความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการ โฆษณาทางหนังสือพิมพ์ ที่ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อ
พนักงานสอบสวนได้หลายท้องที่ให้ถือปฏิบัติดังนี้

(1) ให้สำนักงานอัยการที่ได้รับสำนวนการสอบสวนคดีดังกล่าว มีคำสั่งสอบสวนเพิ่มเติมให้ได้ความว่า ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่ใดบ้าง หากมีการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหลายท้องที่ แต่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักคดีหรือสำนักงานเขตเดียวกัน ให้รีบส่งสำนวนการสอบสวนโดยไม่ต้องมีความเห็นและคำสั่งไปยังสำนักงานคดีหรือสำนักอัยการเขตนั้น ๆ เป็นผู้พิจารณาสั่ง

แล้วให้สำนักงานคดีหรือสำนักงานเขตรายงานสำนักอัยการสูงสุดทราบ เพื่อให้สำนักงานอัยการสูงสุดจัดเก็บเป็นข้อมูลได้

(2) หากมีการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหลายท้องที่ แต่อยู่ในความรับผิดชอบต่างสำนักงานคดีหรือสำนักงานอัยการเขต หรือกรณีที่ไม่ได้ความว่าผู้เสียหายร้องทุกข์ในท้องที่ใดบ้าง ให้รีบส่งสำนวนการสอบสวนไปยังสำนักคดีอัยการสูงสุดโดยไม่ต้องมีความเห็นและคำสั่ง ให้สำนักงานคดีอัยการสูงสุดมีอำนาจหน้าที่ตรวจพิจารณาสำนวนการสอบสวนคดีดังกล่าว แล้วทำความเห็นเสนอรองอัยการสูงสุดที่ได้รับมอบหมาย

และให้รองอัยการสูงสุดมีอำนาจสั่งคดีทั้งเรื่อง รวมทั้งมีอำนาจสั่งการให้ดำเนินการเพื่อความเป็นเอกภาพในการอำนวยความยุติธรรมด้วย

(3) ให้สำนักงานคดีอัยการสูงสุดจัดเก็บและพัฒนาข้อมูลเกี่ยวกับคดีดังกล่าวให้ทันสมัยและครบถ้วน เพื่อความเป็นเอกภาพในการอำนวยความยุติธรรม และเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการที่บุคคลหนึ่งกล่าวถ้อยคำหมิ่นประมาทต่อหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์นำไปลงตีพิมพ์เผยแพร่เอง บุคคลนั้นผิดเพียงฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 เท่านั้น เป็นความผิดเดียวกระทำลงในท้องที่เดียว เขตอำนาจสอบสวนจึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ได้แก่ ความผิดอาญาได้เกิด อ่างหรือเชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจสอบสวนเท่านั้น เมื่อพิจารณาถึงระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติด้วยการสอบสวนคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทในกรณีความผิดกรรมเดียวกระทำลงในหลายท้องที่ พ.ศ. 2533 ลักษณะ 8 บทที่ 2/1 ข้อ 227 (1) ที่ระบุว่า “ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326, 327 และ 328 อันเป็นกรณีความผิดกรรมเดียวแต่ผู้ต้องหาได้กระทำลงในหลายท้องที่ ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายท้องที่” นั้น แท้ที่จริงแล้วความผิดตามมาตรา 326 ดังกล่าวเป็นเพียงความผิดฐานหมิ่นประมาทธรรมดาเท่านั้น ไม่ใช่การหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาจึงไม่อาจกระทำความผิดลงในหลายท้องที่ได้ เนื่องจากเป็นการกระทำ ความผิดกรรมเดียวกระทำลงในท้องที่เดียว แต่ในส่วนระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 93 ได้ระบุไว้ชัดเจนแล้วว่า “เฉพาะความผิด

ฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ที่เป็นความผิดกรรมเดียวที่อาจถูกดำเนินคดีได้หลายครั้ง” ดังนั้น เขตอำนาจสอบสวนในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทจึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

เมื่อพิจารณาระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำนักงานอัยการสูงสุดดังกล่าวข้างต้นแล้ว เห็นว่าสามารถแก้ไขปัญหาการดำเนินคดีอาญาซ้ำได้ ส่วนกรณีปัญหาที่ผู้เสียหายไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ห่างไกลมากๆ เพราะถือว่าทุกๆ ท้องที่ที่หนังสือพิมพ์วางจำหน่ายเป็นท้องที่ที่เกิดเหตุขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124 วรรคแรก มาใช้ในการปฏิบัติ เพราะมาตราดังกล่าวได้กำหนดให้ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่ร้องหรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายก็ได้ ดังนั้นแล้วเมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ก็ตาม ผู้เสียหายสามารถร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในท้องที่ใดก็ได้ เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์นั้นไว้ต้องพิจารณาว่าความผิดหมิ่นประมาทนั้นได้เกิดหรือเชื่อว่าได้เกิดหรืออ้างว่าได้เกิดในเขตอำนาจของตนหรือไม่ หากไม่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นแล้ว เจ้าพนักงานผู้รับคำร้องทุกข์นั้นไว้ย่อมไม่มีอำนาจสอบสวนและจะเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนไม่ได้ เจ้าพนักงานผู้นั้นจะต้องส่งคำร้องทุกข์ดังกล่าวไปยังพนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจสอบสวน คือในท้องที่ที่ความผิดนั้นได้เกิดหรือเชื่อว่าได้เกิดหรืออ้างว่าได้เกิด หากพนักงานสอบสวนที่ไม่มีอำนาจเหนือคดีนั้นรับคำร้องทุกข์และทำการสอบสวน ถือว่าไม่มีการสอบสวนในความผิดดังกล่าว และส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง

แนวทางการดำเนินคดีดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นไปตามหลักสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “บุคคลไม่ควรได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำผิดครั้งเดียว” (ne bis in idem) หรือหลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำ ประกอบกับการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่มีความผิดเกิดขึ้นนั้นย่อมจะมีความสะดวกต่อบุคคลและเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องมากกว่าจะเป็นท้องที่อื่น และพยานหลักฐานในคดีไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุหรือพยานเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยปกติน่าจะตรวจพบหรือมีที่อยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุขึ้น และในประการสำคัญคือเมื่อเกิดการกระทำ ความผิดขึ้นในท้องที่ใด ความสงบสุขของชุมชนหรือสังคมแห่งนั้นย่อมได้รับความกระทบกระเทือนยิ่งกว่าในท้องที่แห่งอื่นๆ จึงเป็นความชอบธรรมอย่างยิ่งที่คดีความควรจะได้รับ การพิจารณาพิพากษา กันในท้องที่ที่เกิดเหตุเป็นสำคัญ

5.2 ข้อเสนอแนะ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์นั้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 แต่การกระทำผิดดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายเป็นอย่างมากเช่นเดียวกับการหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามมาตรา 328 แต่กลับไม่ต้องรับโทษเพิ่มขึ้น จึงดูเหมือนว่าผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทในกรณีดังกล่าวได้รับประโยชน์ในเรื่องอัตราโทษ ดังนั้นแล้วจึงอาจเป็นไปได้ว่าผู้กระทำความผิดจะใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการหมิ่นประมาทผู้อื่น เพราะไม่ต้องรับผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามมาตรา 328 ซึ่งมีโทษสูงกว่าประกอบกับผลของการกระทำความผิดได้กระจายเป็นวงกว้าง ดังนั้นจึงต้องพิจารณาเจตนาของผู้กระทำความผิดว่ามีเจตนาที่จะใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการหมิ่นประมาทผู้อื่นเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชนหรือไม่ ตามหลักในเรื่องเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสอง

การที่อำนาจรัฐจะตกเป็นเครื่องมือของผู้เสียหายในการกลั่นแกล้งผู้ถูกกล่าวหาให้ได้รับความเดือดร้อนเกินสมควรเนื่องจากการกระทำของตนเพียงครั้งเดียวจึงเห็นควรมีระเบียบทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการให้ความรู้ความเข้าใจกับพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการสอบสวนคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทในกรณีความผิดธรรมดาเดียวกระทำลงในหลายท้องที่ พ.ศ. 2533 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2533 ลักษณะ 8 บทที่ 2/1 ข้อ 227 (1) โดยเน้นย้ำกับพนักงานสอบสวนให้สอบสวนผู้เสียหายให้ได้ความว่าได้เคยร้องทุกข์ไว้ในท้องที่อื่นอีกหรือไม่ หากมีการร้องทุกข์ไว้แล้ว ก็ให้พนักงานสอบสวนที่รับคำร้องทุกข์ไว้ในครั้งหลังนี้ส่งคำร้องทุกข์ไปยังท้องที่ที่รับคำร้องทุกข์ไว้ก่อนแล้ว ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงเขตอำนาจสอบสวนเหนือคดีนั้นด้วย มิฉะนั้นอาจจะเป็นการสอบสวนไม่ชอบได้ การที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนสอบถามผู้เสียหายดังกล่าวก่อนจะเป็นมาตรการในการป้องกันการดำเนินคดีอาญาซ้ำและไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้รับความเดือดร้อนเกินสมควรจากการกระทำความผิดเพียงครั้งเดียว และป้องกันไม่ให้ผู้เสียหายใช้อำนาจรัฐเป็นเครื่องมือกลั่นแกล้งผู้อื่น เพราะหากคนได้เคยร้องทุกข์ไว้แล้วแต่แจ้งว่ายังไม่เคยร้องทุกข์อาจเป็นการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญาแก่พนักงานสอบสวนซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นเสียหายได้ หรือหากผู้เสียหายไปแจ้งความร้องทุกข์ไว้ในหลายท้องที่เป็นเหตุให้ผู้ต้องหาได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการกระทำของผู้เสียหายดังกล่าวก็อาจเป็นการทำละเมิด

นอกจากนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังมีระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี บทที่ 3 เรื่องคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ ซึ่งอาจนำมาปรับใช้ในกรณีการร้องทุกข์ในคดีหมิ่นประมาทโดยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ได้ ระเบียบดังกล่าว มีอยู่ว่า

ข้อ 12 ถ้ากรมตำรวจมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนท้องที่โอนการสอบสวนไปให้พนักงานสอบสวนอื่นทำการสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนหน่วยงานที่รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษในสมุดสารบบการดำเนินคดี โดยให้หมายเหตุด้วยว่าคดีที่รับโอนนั้นมาจากหน่วยงานใด หมายเลขคดีใด ส่วนพนักงานสอบสวนที่ได้โอนการสอบสวนไปนั้น ให้หมายเหตุในสมุดสารบบ การดำเนินคดีช่องผลคดีว่าได้โอนไปให้พนักงานสอบสวนหน่วยงานใดตามคำสั่งของผู้ใด เมื่อวัน เดือน ปีใด แล้วรายงานตามลำดับชั้นจนถึงกองบัญชาการหรือตำรวจภาคแล้วแต่กรณี เพื่อขอถอนหมายเลขคดี และสำเนาส่งไปศูนย์ข้อมูลข้อสนเทศปรับข้อมูลให้ถูกต้องโดยมิชักช้า

ถ้าเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนหน่วยงานอื่นร่วมทำการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนท้องที่ ให้พนักงานสอบสวนท้องที่จัดการให้มีคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ ถ้าพนักงานสอบสวนหลายหน่วยงานร่วมทำการสอบสวน โดยไม่มีพนักงานสอบสวนท้องที่ร่วมด้วย ให้พนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในการสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบจัดการให้มีคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ¹

ดังนั้น หากผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทดังกล่าวเห็นว่าถูกผู้เสียหายกลั่นแกล้ง โดยไม่เป็นธรรม โดยการไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายท้องที่หรือในท้องที่ที่ห่างไกล และไม่มีเขตอำนาจสอบสวนเหนือคดีนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 จึงเป็นสิทธิของผู้ต้องหาสามารถยื่นคำร้องต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อให้มีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนท้องที่หนึ่งโอนการสอบสวนไปให้พนักงานสอบสวนอีกท้องที่ที่มีเขตอำนาจสอบสวนเหนือคดีนั้นทำการสอบสวนได้ มาตรการดังกล่าวก็จะช่วยแก้ไขปัญหาการดำเนินคดีอาญาซ้ำได้

ส่วนในกรณีการสอบสวนคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์นั้น ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการสอบสวนคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทในกรณีความผิดกรรมเดียวกระทำลงในหลายท้องที่ พ.ศ. 2533 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2533 ลักษณะ 8 บทที่ 2/1 ข้อ 227 กำหนดว่า

(1) เมื่อพนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์ในคดีความผิดฐาน หมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326, 327 และ 328 อันเป็นกรณีความผิดกรรมเดียว แต่ผู้ต้องหาได้กระทำลงในหลายท้องที่แล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับแจ้งสอบสวนผู้เสียหายว่ามีการร้องทุกข์ไว้กับพนักงานสอบสวนในท้องที่อื่นมาก่อนหรือไม่ หากปรากฏว่าผู้เสียหายได้เคยแจ้งความร้องทุกข์ไว้กับพนักงานสอบสวนท้องที่อื่นใดไว้ก่อนแล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับแจ้งสอบสวนปากคำ

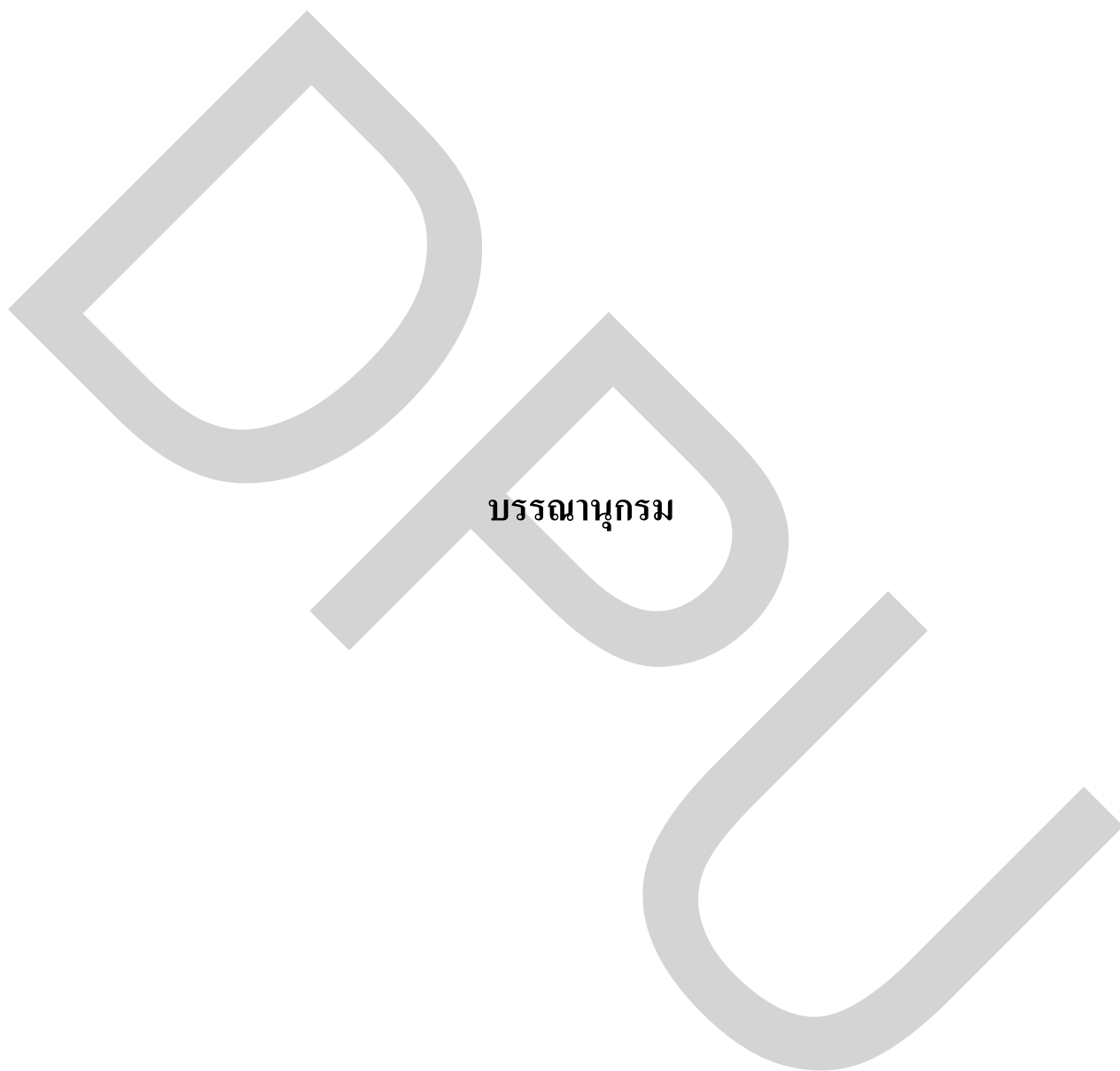
¹ กองวิชาการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2545). *ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี* ฉบับสมบูรณ์. หน้า 429-430.

ผู้เสียหายแล้วจัดส่งบันทึกคำให้การผู้เสียหายไปยังพนักงานสอบสวนที่รับแจ้งความร้องทุกข์ไว้แต่แรกดำเนินการสอบสวนต่อไป

(2) กรณีจับผู้ต้องหาได้ให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ โดยแจ้งให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่รับแจ้งความร้องทุกข์ไว้แต่แรกจัดส่งสำนวนการสอบสวนและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปยังพนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้ดังกล่าวดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ระเบียบปฏิบัติดังกล่าวเป็นการป้องกันมิให้มีการสอบสวนคดีหมิ่นประมาทซ้ำซ้อน แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่เรื่อยๆ ซึ่งอาจเกิดจากระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติดังกล่าว ยังขาดความถูกต้องชัดเจนเพียงพอ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องของความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ซึ่งเป็นความผิดกรรมเดียวกระทำลงในท้องที่เดียว ซึ่งเขตอำนาจสอบสวนย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ซึ่งจำกัดอยู่เพียงสถานที่ความผิดอาญาเกิด อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่หรือถูกจับภายในเขตอำนาจเท่านั้น มิใช่กรรมเดียวกระทำลงในหลายท้องที่เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์เป็นผู้กระทำความผิดหมิ่นประมาทผู้เสียหายเองซึ่งจะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงควรแก้ไขระเบียบดังกล่าวให้สอดคล้องกับระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุดที่กำหนดให้ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 เท่านั้นที่เป็นความผิดกรรมเดียวกระทำลงในหลายท้องที่ซึ่งจะมีเขตอำนาจสอบสวนทั่วราชอาณาจักร

อีกทั้ง ผู้เขียนยังไม่เห็นด้วยกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการสอบสวนคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทในกรณีความผิดกรรมเดียวกระทำลงในหลายท้องที่ พ.ศ. 2533 ลักษณะ 8 บทที่ 2/1 ข้อ (2) ที่กำหนดว่า “กรณีจับผู้ต้องหาได้ให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ โดยแจ้งให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่รับแจ้งความร้องทุกข์ไว้แต่แรกจัดส่งสำนวนการสอบสวนและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปยังพนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้ดังกล่าวดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป” เนื่องจากกรณีที่พนักงานสอบสวนผู้ใดจะเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบนั้นจะต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 และมาตรา 19 ดังนั้น ในกรณีที่ระเบียบกำหนดว่าเมื่อจับตัวผู้ต้องหาได้ภายหลังจากพนักงานสอบสวนท้องที่อื่นได้รับคำร้องทุกข์ไว้แล้วให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจึงไม่น่าจะถูกต้อง เพราะกรณีที่พนักงานสอบสวนท้องที่ที่รับคำร้องทุกข์ไว้ก่อนจะมีการจับผู้ต้องหาได้ในท้องที่อื่นจึงเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้ควรจะต้องส่งตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานสอบสวนที่รับแจ้งความร้องทุกข์ไว้แต่แรก

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กมลชัย รัตนสกววงศ์. (2544). *คู่มือประกอบการศึกษากฎหมายอาญา มาตรา 288-398*. กรุงเทพฯ: จีรัชการพิมพ์.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2553). *คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นก่อนการพิจารณา*. กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง.
- คณิต ฌ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณิง ฤาไชย. (2530). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: มิตรนราการพิมพ์.
- จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. (2553). *หลักและทฤษฎีการสอบสวน*. นนทบุรี: อภิสราอินเตอร์กรุ๊ป.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2536). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.
- ชัยเกษม นิตสิริ. (2554). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 สอบสวน*. กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง.
- เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ. (2516). *งานแปลของสภาวิจัยแห่งชาติ อันดับที่ 30*. กรุงเทพฯ: สภาวิจัยแห่งชาติ.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2546). *หลักกฎหมายอาญา ภาคความผิด*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ธานีศ เกศพิทักษ์. (2554). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1*. กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง.
- วินัย ล้าเลิศ. (2543). *กฎหมายอาญา 1*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- หยุด แสงอุทัย. (2544). *กฎหมายอาญา ภาค 2-3*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2547). *กฎหมายอาญาภาค 1*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุททิส แสนโกศิก. (2525). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพฯ: กองวิชาการ กรมอัยการ.
- อุทัย อาทิวา. (2554). *คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา*. กรุงเทพฯ: วี.เจ.พริ้นติ้ง.
- อุทัย อาทิวา. (2554). *คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา*. กรุงเทพฯ: วี.เจ.พริ้นติ้ง.

บทความ

- กฤษฎา บุญสิทธิ์. (2521, กรกฎาคม-สิงหาคม). “การฟ้องคดีอันยอมความได้ภายใน 3 เดือน.” *ศาลพาห*, 25(4). หน้า 32.
- คณิต ณ นคร. (2525, กันยายน). “ปัญหาการใช้ดุลพินิจของอัยการ.” *วารสารอัยการ*. หน้า 31-57.
- _____. (2534, 5 เมษายน). “การสอบสวนผู้ต้องหา.” *รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์*. หน้า 175-182.
- _____. (2551, 27 มิถุนายน). “เมื่ออำนาจรัฐตกเป็นเครื่องมือของผู้เสียหายในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท (1).” *มติชนสุดสัปดาห์*, 28. หน้า 27-28.
- _____. (2523, ธันวาคม). “ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจในเยอรมัน.” *วารสารอัยการ*, 3(36). หน้า 31-32.
- คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2522, มิถุนายน). “การร้องทุกข์ต้องยื่นขึ้นให้ดำเนินคดีหรือไม่.” *วารสารอัยการ*, 2(18). หน้า 64.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์ และคณะ. (2527, ธันวาคม). “อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย.” *วารสารกฎหมายปกครอง*, 3(3). หน้า 311-312.
- ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล. (2521, กันยายนถึงธันวาคม). “บันทึกประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 39 (4) และคำพิพากษาหมู่มาตรา 39 (4).” *วารสารกฎหมาย*, 4(3).
- สุรินทร์ ถั่วทอง. (2525, เมษายน). “จากยกกระบัตรสู่อัยการ.” *วารสารอัยการ*, 5. หน้า 42-43.
- อมร จันทรมบูรณ์. (2528, กันยายน). “บทบาทของอัยการกับการสอบสวนคดีอาญา.” *วารสารนิติศาสตร์*, 2(9). หน้า 120-121.

วิทยานิพนธ์

- กิตติ บุญยพลากร. (2523). *ผู้เสียหายในคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณิน วงศ์ใหญ่. (2549). *ปัญหาในการตีความพยานหลักฐานใหม่ ศึกษาเปรียบเทียบการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่กับการสอบสวนซ้ำ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทัศนีย์ อังสนานนท์. (2536). *การสอบสวนซ้ำ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นพรัตน์ อักษร. (2532). *ความคิดอันยอมความได้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนา โสติธยาภักย์. (2553). *อำนาจรัฐกับการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พัลลภ แพทย์ไชยวงศ์. (2549). *การรื้อฟื้นคดีอาญา: ศึกษากรณีการรื้อฟื้นคดีอาญาในทางที่เป็นโทษ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สทรน รัตนไพจิตร. (2527). *ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษากรณีเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุธิดา กาญจนะวงศ์. (2550). *การดำเนินคดีอาญาซ้ำชั้นเจ้าพนักงาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

เอกสารอื่นๆ

ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีฉบับสมบูรณ์ รวบรวมโดยกองวิชาการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

ภาคผนวก

ลักษณะ 8

การสอบสวน

บทที่ 2/1*

การสอบสวนคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท ในกรณีความผิดกรรมเดียวกระทำลงในหลายท้องที่

ข้อ 227 (1) ด้วยกรมตำรวจได้พิจารณาเห็นว่า คดีความผิดฐานหมิ่นประมาท ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 มาตรา 327 และมาตรา 328 อันเป็นกรณีความผิดกรรมเดียว แต่ผู้ต้องหาได้กระทำการในหลายท้องที่ ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในหลายท้องที่ ซึ่งทำให้การสั่งคดี ไม่เหมือนกัน อาทิเช่น บางท้องที่อาจมีความเห็นควรสั่งฟ้อง บางท้องที่อาจมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ทั้งๆ ที่เป็นความผิดกรรมเดียวกัน เพื่อป้องกันมิให้มีการสอบสวนคดีดังกล่าวซ้ำซ้อน และการมีความเห็นทางคดีแตกต่างกันในคดีความผิดเดียวกัน จึงให้ดำเนินการดังนี้

(1) เมื่อพนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์ในคดีความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 มาตรา 327 และมาตรา 328 อันเป็นกรณีความผิดกรรมเดียว แต่ผู้ต้องหาได้กระทำการในหลายท้องที่แล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับแจ้งสอบสวนผู้เสียหายว่ามีกรร้องทุกข์ไว้กับพนักงานสอบสวนในท้องที่อื่นมาก่อนหรือไม่ หากปรากฏว่าผู้เสียหายได้เคยแจ้งความร้องทุกข์ไว้กับพนักงานสอบสวนท้องที่อื่นใดไว้ก่อนแล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับแจ้งสอบสวนปากคำผู้เสียหายแล้วจัดส่งบันทึกคำให้การผู้เสียหายไปยังพนักงานสอบสวนที่รับแจ้งความร้องทุกข์ไว้แต่แรกดำเนินการสอบสวนต่อไป

(2) กรณีจับผู้ต้องหาได้ให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ โดยแจ้งให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่รับแจ้งความร้องทุกข์ไว้แต่แรกจัดส่งสำนวนการสอบสวนและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปยังพนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้ดังกล่าวดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

---

* บทที่ 2/1 ข้อ 227 (1) เพิ่มเติมโดยระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติเกี่ยวกับคดี ว่าด้วยการสอบสวนคดีความผิดฐานหมิ่นประมาท พ.ศ. 2533 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2533.

ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี

บทที่ ๓

เรื่องคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ

ข้อ 12 ถ้ากรมตำรวจมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนท้องที่โอนการสอบสวนไปให้พนักงานสอบสวนอื่นทำการสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนหน่วยงานที่รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษในสมุดสารบบการดำเนินคดี โดยให้หมายเหตุด้วยว่าคดีที่รับโอนนั้นมาจากหน่วยงานใด หมายเลขคดีใด ส่วนพนักงานสอบสวนที่ได้โอนการสอบสวนไปนั้น ให้หมายเหตุในสมุดสารบบ การดำเนินคดีช่องผลคดีว่าได้โอนไปให้พนักงานสอบสวนหน่วยงานใดตามคำสั่งของผู้ใด เมื่อวันที่ เดือน ปีใด แล้วรายงานตามลำดับชั้นจนถึงกองบัญชาการหรือตำรวจภาคแล้วแต่กรณี เพื่อขอถอนหมายเลขคดี และสำเนาส่งไปศูนย์ข้อมูลข้อสนเทศปรับข้อมูลให้ถูกต้องโดยมิชักช้า

ถ้าเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนหน่วยงานอื่นร่วมทำการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนท้องที่ ให้พนักงานสอบสวนท้องที่จัดการให้มีคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ

ถ้าพนักงานสอบสวนหลายหน่วยงานร่วมทำการสอบสวนโดยไม่มีพนักงานสอบสวนท้องที่ร่วมด้วย ให้พนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในการสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบจัดการให้มีคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547

ข้อ 93 การดำเนินคดีความผิดกรรมเดียวที่อาจถูกดำเนินคดีหลายครั้ง เช่น การดำเนินคดีในความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ ที่ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้หลายท้องที่ ให้ถือปฏิบัติดังนี้

(1) ให้สำนักงานอัยการที่ได้รับสำนวนการสอบสวนคดีดังกล่าว มีคำสั่งสอบสวนเพิ่มเติมให้ได้ความว่า ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่ใดบ้าง หากมีการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหลายท้องที่ แต่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักคดีหรือสำนักงานเขตเดียวกัน ให้รับส่งสำนวนการสอบสวนโดยไม่ต้องมีความเห็นและคำสั่งไปยังสำนักงานคดีหรือสำนักงานอัยการเขตนั้นๆ เป็นผู้พิจารณาสั่ง

แล้วให้สำนักงานคดีหรือสำนักงานเขตรายงานสำนักอัยการสูงสุดทราบ เพื่อให้สำนักงานอัยการสูงสุดจัดเก็บเป็นข้อมูลได้

(2) หากมีการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหลายท้องที่ แต่อยู่ในความรับผิดชอบต่างสำนักงานคดีหรือสำนักงานอัยการเขต หรือกรณีที่ไม่ได้ความว่าผู้เสียหายร้องทุกข์ในท้องที่ใดบ้าง ให้รับส่งสำนวนการสอบสวนไปยังสำนักคดีอัยการสูงสุดโดยไม่ต้องมีความเห็นและคำสั่งให้สำนักงานคดีอัยการสูงสุดมีอำนาจหน้าที่ตรวจพิจารณาสำนวนการสอบสวนคดีดังกล่าว แล้วทำความเห็นเสนอรองอัยการสูงสุดที่ได้รับมอบหมาย

และให้รองอัยการสูงสุดมีอำนาจสั่งคดีทั้งเรื่อง รวมทั้งมีอำนาจสั่งการให้ดำเนินการเพื่อความ เป็นเอกภาพในการอำนวยความยุติธรรมด้วย

(3) ให้สำนักงานคดีอัยการสูงสุดจัดเก็บและพัฒนาข้อมูลเกี่ยวกับคดีดังกล่าวให้ทันสมัยและครบถ้วน เพื่อความเป็นเอกภาพในการอำนวยความยุติธรรม และเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล	พันตำรวจโท วัชรพล ศรีปัญญา
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงาน	พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน พนักงานสอบสวน กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด สารวัตรฝ่ายอำนวยการ กองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ